

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΕΥΒΟΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΠΙΡΜΠΑΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΜΠΟΝΟΣ
ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΡΤΑ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2021

SHEEP AND GOAT FARMING IN THE PREFECTURE OF EVIA TODAY

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Άρτα, Φεβρουάριος 2021

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής
Μπόνος Ελευθέριος
Αναπληρωτής καθηγητής
2. Μέλος επιτροπής
Μαγκλάρας Γεώργιος
ΕΔΙΠ
3. Μέλος επιτροπής
Γκούβα Ευαγγελία
ΕΔΙΠ

© Μπίρμπας Ιωάννης, 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Μπίρμπας Ιωάννης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία και η περάτωση των σπουδών μου είναι ένα αποτέλεσμα στήριξης και συμπαράστασης αρχικά της οικογενείας μου που με την βοήθεια της μπόρεσα να εκπληρώσω του στόχους μου και τα όνειρα μου. Ο μεγάλος εμπνευστής μου που χωρίς να το επιδιώκει με ώθησε στην ενασχόληση με τον κλάδο της κτηνοτροφίας είναι ο παππούς μου, ο οποίος υπήρξε και συνεχίζει να είναι το πρότυπο μου. Η αγάπη μου για τα ζώα ήταν αντιληπτή από μικρή ηλικία και η ενασχόληση του παππού μου και της γιαγιάς μου με αυτά στο χωριό με ώθησαν στην εξωτερίκευση συναισθημάτων αγάπης στοργής και ανάγκης να επιδιώκω να βρίσκομαι κοντά σε αυτά. Την πτυχιακή μου εργασία λοιπόν θεωρώ ότι δεν θα μπορούσα να την αφιερώσω σε κάποιον άλλο πέρα από την οικογένεια μου, και φυσικά στον παππού μου που για αρκετά χρόνια έχουμε ζήσει πολλές όμορφες και δύσκολες στιγμές μαζί γύρω από τα ζώα μας. Ευχαριστώ πολύ λοιπόν τους γονείς μου και τους παππούδες μου, διότι ότι έχω καταφέρει και γίνει μέχρι τώρα το οφείλω σε εκείνους. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή κ. Μπόνο Ελευθέριο για την στήριξη του και την βοήθεια του στην πτυχιακή μου εργασία, που χωρίς την δική του συμβολή δεν θα είχα καταφέρει αυτό το αποτέλεσμα. Επιπλέον, θέλω να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές για τις γνώσεις που μου μεταλαμπάδευσαν καθόλη την διάρκεια της φοίτησης μου και που θα αποτελέσουν θέσεις κλειδιά για την μετέπειτα εξέλιξη μου στον κλάδο της ζωικής παραγωγής. Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω την ευχαρίστηση μου σε όλους τους παραγωγούς που με καλωσόρισαν στις μονάδες τους και γενικότερα τους ανθρώπους που συντέλεσαν στο να ολοκληρώσω το ερευνητικό αυτό κομμάτι της εργασίας μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο πρωτογενής τομέας όσον αφορά την γεωργία και την κτηνοτροφία ήταν από αρχαιοτάτων χρόνων αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής οικονομίας. Η Ελλάδα σαν μια χώρα με πλούσια γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά βοήθησε στην άνθιση της κτηνοτροφίας λόγω του πράσινου και του πλουραλισμού όσον αφορά τη πλούσια χλωρίδα που διακατέχει. Μια από αυτές τις περιοχές η οποία πρέσβευε τον πλούτο του πρωτογενή τομέα και ακόμη διακατέχει εξέχουσα θέση, είναι και το νησί της Εύβοιας. Η παρούσα πτυχιακή αναφέρεται στην εξέλιξη της αιγοπροβατοτροφίας και πως αυτή εξελίσσεται με την πάροδο των χρόνων, από παραδοσιακή σε σύγχρονη. Αρχικά αναφέρονται οι πρακτικές που χρησιμοποιούνται. Έπειτα αναλύονται οι φυλές ζώων και όλα τα χαρακτηριστικά που τις αντιπροσωπεύουν και τέλος υπάρχουν κάποια στοιχεία που δόθηκαν από παραγωγούς σε μονάδες εκτροφής αιγών και προβάτων στην ευρύτερη περιοχή σαν αποτέλεσμα της συνολικής εικόνας της Αιγοπροβατοτροφίας.

Λέξεις-κλειδιά: αιγοπροβατοτροφία, Εύβοια, παραδοσιακή-σύγχρονη κτηνοτροφία, φυλές, πρόβατα, αίγες, γάλα, κρέας.

ABSTRACT

The primary sector in terms of agriculture and animal husbandry has been an integral part of the Greek economy since ancient times. Greece, as a country with rich geomorphological features, helped the livestock to flourish due to its greenery and pluralism in terms of its rich flora. One of these areas, which represented the flora of the primary sector and still holds a prominent position, is the island of Evia. the practices used, the animal breeds but also the data given by producers in sheep and goat farms in the wider area.

Keywords: sheep and goat farming, Evia, traditional-modern livestock, breeds, sheep, goats, milk, meat.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	14
Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑΣ.....	14
1.1. Ιστορική αναδρομή.....	14
1.1.1. Καταγωγή	14
1.1.2. Εξημέρωση	15
1.2. Η σημασία της αιγοπροβατοτροφίας	16
1.2.1 Σε παγκόσμιο επίπεδο.....	16
1.2.2 Παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος στον κόσμο.....	18
1.2.3 Παραγωγή κρέατος αιγοπροβάτων στον κόσμο	20
1.3 Η σημασία της αιγοπροβατοτροφίας στην Ευρώπη.....	22
1.4 Η σημασία της αιγοπροβατοτροφίας στην Ελλάδα	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	33
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΥΛΕΣ ΑΙΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	33
2.1 Γενικά	33
2.2 Φυλές προβάτων	34
2.2.1 Ταξινόμηση και κριτήρια απόδοσης	35
2.3 Φυλές αιγών	37
2.4 Η κατάσταση φυλών προβάτων και αιγών στην Εύβοια μέχρι σήμερα	38
2.4.1 Ελληνικές φυλές προβάτων που εντοπίζονται στην Εύβοια.....	39
2.4.2 Φυλές προβάτων Ευβοίας	43
2.5 Ξένες φυλές προβάτων που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα (Ν. Ευβοίας).....	49
2.6 Ελληνικές φυλές αιγών που εντοπίζονται στην Εύβοια.....	52
2.6.1 Φυλές αιγών Ευβοίας.....	60
2.6.2 Ξένες φυλές αιγών που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα (Ν. Ευβοίας)	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	67
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΔΟ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ	67
3.1 Παραδοσιακή και σύγχρονη κτηνοτροφία	67
3.2 Η μορφές κτηνοτροφίας στην ελληνική επικράτεια σήμερα	67
3.3 Συστήματα εκτροφής αιγοπροβάτων στη χώρα μας	68
3.4 Η εξέλιξη της κτηνοτροφίας	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	72
Η ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΕΥΒΟΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ	72
4.1 Γενικά στοιχεία του Ν. Ευβοίας	72
4.2 Ο πρωτογενής τομέας στην Εύβοια.....	74
4.2.1 Φυτική παραγωγή	74
4.2.2 Ζωική παραγωγή.....	76

4.3 Η αιγοπροβατοτροφία στο Ν. Ευβοίας σήμερα –Έρευνα.....	78
4.3.1 Παρουσίαση μεθοδολογίας της έρευνας.....	78
4.3.2 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου	78
4.3.3 Αποτελέσματα έρευνας	79
4.4 Παραγόμενα προϊόντα	82
4.5 Υγιεινή και ασθένειες των αιγοπροβάτων	83
4.6 Γενική κατάσταση λειτουργίας των μονάδων.....	84
4.7 Συμπεράσματα έρευνας.....	85
Προτάσεις.....	88
Φωτογραφικό υλικό από τις μονάδες που εξετάστηκαν.....	90
BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	98

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΖΩΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ	14
ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ ΑΠΟ ΤΟ 2008 ΕΩΣ ΤΟ 2018 (FAOSTAT)	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥΣ, ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2018 (FAOSTAT)	17
ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ 5 ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΩΝ ΑΙΓΩΝ	23
ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	24
ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ 5 ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΕ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ	28
ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ 2018-2019	30
ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΑΙΓΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, ΕΤΟΣ 2019	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 10. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, ΕΤΟΣ 2019 (ΕΛΣΤΑΣΤ)	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	33
ΠΙΝΑΚΑΣ 12. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 13. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΦΥΛΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	37
ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ΗΑ) ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΥΒΟΙΑΣ (2016)	75
ΠΙΝΑΚΑΣ 15. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2016	76
ΠΙΝΑΚΑΣ 16. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ	77
ΠΙΝΑΚΑΣ 17. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΤΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΤΟΥ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ	78
ΠΙΝΑΚΑΣ 18. ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΛΕΓΧΘΗΚΑΝ	79
ΠΙΝΑΚΑΣ 19. ΑΡΙΘΜΟΙ ΕΚΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 20. ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΤΑΒΑΙΣΜΟΥ	80
ΠΙΝΑΚΑΣ 21. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΑΒΑΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 22. ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	81
ΠΙΝΑΚΑΣ 23. ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 24. ΤΙΜΕΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ	82
ΠΙΝΑΚΑΣ 25. ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2019	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 26. ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ	83
ΠΙΝΑΚΑΣ 27. ΣΥΧΝΟΤΕΡΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΑΝ ΣΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 28. ΟΙ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΣΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	84
ΠΙΝΑΚΑΣ 29. ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ	85

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 1. ΒΟΣΚΗΣΗ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΑ ΕΛΙΑΣ	14
ΕΙΚΟΝΑ 2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.	25
ΕΙΚΟΝΑ 3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΙΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	26
ΕΙΚΟΝΑ 4. ΠΡΟΒΑΤΟ ΜΠΟΥΤΣΙΚΟ	39
ΕΙΚΟΝΑ 5. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΟΣ ΚΡΙΟΣ	40
ΕΙΚΟΝΑ 6. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΜΕ ΑΡΝΙΑ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΗΣ	40
ΕΙΚΟΝΑ 7. ΠΡΟΒΑΤΙΝΕΣ ΜΕ ΑΡΝΙΑ ΦΥΛΗΣ ΧΙΟΥ	41

EIKONA 8. ΠΡΟΒΑΤΑ ΧΙΟΥ	42
EIKONA 9. ΚΡΙΑΡΙΑ ΦΥΛΗΣ ΧΙΟΥ	42
EIKONA 10. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΦΥΛΗΣ ΚΥΜΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	43
EIKONA 11. ΚΡΙΟΣ ΚΥΜΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	43
EIKONA 12. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΦΥΛΗΣ ΚΥΜΗΣ ΣΕ ΒΟΣΚΗΣΗ	44
EIKONA 13. ΑΜΝΑΔΑ 10 ΜΗΝΩΝ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ	46
EIKONA 14. ΚΡΙΟΣ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ	47
EIKONA 15. ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΑΚΩΝ	49
EIKONA 16. ΑΜΝΑΔΑ ΦΥΛΗΣ LACAUNE	49
EIKONA 17. ΠΡΟΒΑΤΙΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ASSAF ΣΕ ΓΑΛΑΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ	50
EIKONA 18. ΠΡΟΒΑΤΑ ASSAF	50
EIKONA 19. ΚΡΙΟΣ AWASSI	51
EIKONA 20. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ AWASSI ΣΕ ΤΟΚΕΤΟ	52
EIKONA 21. ΑΙΓΑ ΦΥΛΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΜΕ ΤΑ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΑ ΜΙΚΡΑ ΤΗΣ	53
EIKONA 22. ΤΡΑΓΟΙ ΦΥΛΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	53
EIKONA 23. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ	54
EIKONA 24. ΑΙΓΑ ΟΥΛΟΚΕΡΟΣ	54
EIKONA 25. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ	56
EIKONA 26. ΑΙΓΑ ΜΠΑΡΜΠΑΤΣΙΚΗ	56
EIKONA 27. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ	57
EIKONA 28. ΑΙΓΑ ΔΕΡΒΕΝΟΧΩΡΙΩΝ	57
EIKONA 29. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ	58
EIKONA 30. ΑΙΓΑ ΔΕΣΦΙΝΑΣ ΦΩΚΙΔΑΣ	59
EIKONA 31. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ	59
EIKONA 32. ΑΙΓΑ ΔΙΡΦΥΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	60
EIKONA 33. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΕΡΞΗΣ	60
EIKONA 34. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ	61
EIKONA 35. ΑΙΓΑ ΚΑΡΥΣΤΟΥ	61
EIKONA 36. ΚΑΤΣΙΚΑΚΙΑ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ	62
EIKONA 37. ΑΙΓΕΣ ΜΕ ΚΑΤΣΙΚΙΑ ΦΥΛΗΣ ΔΑΜΑΣΚΟΥ	63
EIKONA 38. ΑΙΓΑ ΦΥΛΗΣ ΖΑΑΝΕΝ	64
EIKONA 39. ΑΙΓΕΣ ΦΥΛΗΣ ΖΑΑΝΕΝ ΣΕ ΓΑΛΑΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ	64
EIKONA 40. ΚΟΠΑΔΙ ΑΙΓΕΣ ΑΛΠΙΝ	65
EIKONA 41. ΚΑΤΣΙΚΑ ΦΥΛΗΣ ΑΛΠΙΝ	65
EIKONA 42. ΒΟΣΚΗΣΗ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΜΗ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΗΣ ΕΚΤΡΟΦΗΣ (ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)	69
EIKONA 43. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΚΟΠΑΔΙΟΥ ΓΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΡΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)	70
EIKONA 44. ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	73
EIKONA 45. ΣΠΟΡΑ – ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΙΦΥΛΛΙΟΥ	74
EIKONA 46. ΑΙΓΕΣ ΣΕ ΒΟΣΚΗ	74
EIKONA 47. ΜΙΚΤΗ ΕΚΤΡΟΦΗ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΜΕΝΩΝ ΦΥΛΩΝ	90
EIKONA 48. ΜΙΚΤΗ ΕΚΤΡΟΦΗ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΜΕΝΩΝ ΦΥΛΩΝ	90
EIKONA 49. ΧΩΡΟΣ ΑΜΕΛΑΚΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	90
EIKONA 50. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΑΪΣΤΡΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	91
EIKONA 51. ΑΡΝΙΑ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΑ	91
EIKONA 52. ΠΡΟΒΑΤΑ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ	91
EIKONA 53. ΑΙΓΕΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	92
EIKONA 54. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΧΟΝΔΡΟΕΙΔΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΥΚΝΩΜΕΝΗΣ ΖΩΟΤΡΟΦΗΣ ΣΕ ΠΡΟΒΑΤΑ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ	92
EIKONA 55. ΑΙΓΕΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΑΤΣΙΚΙΑ ΤΟΥΣ	93
EIKONA 56. ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΑΜΕΛΑΚΤΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ	93
EIKONA 57. ΤΑΪΣΤΡΑ ΜΕ ΜΙΓΜΑ ΖΩΟΤΡΟΦΗΣ	93

EIKONA 58. ΠΡΟΒΑΤΑ ΦΥΛΗΣ LACAUNE	94
EIKONA 59. ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ	94
EIKONA 60. ΠΡΟΒΑΤΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΒΟΣΚΗ	94
EIKONA 61. ΠΡΟΒΑΤΑ ΦΥΛΗΣ LACAUNE - AWASSI	95
EIKONA 62. ΜΙΓΜΑΤΑ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ	96
EIKONA 63. ΜΥΛΟΣ ΑΛΕΣΗΣ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ	96
EIKONA 64. ΣΥΛΟ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ	97

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΙΓΩΝ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΑΠΟ 2008 ΕΩΣ 2018 (FAOSTAT)	16
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΑΠΟ 2008 ΕΩΣ 2018 (FAOSTAT)	16
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΒΕΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	18
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΙΓΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	19
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΒΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ	20
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΓΙΛΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7. ΠΟΣΟΣΤΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΑΙΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ	22

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ως χώρα μεσογειακή με ιδιαίτερα κλιματικά χαρακτηριστικά και γεωγραφικό ανάγλυφο η Ελλάδα είναι μια χώρα στενά συνδεδεμένη με την κτηνοτροφία. Η κτηνοτροφία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πρωτογενούς παραγωγής με ιδιαίτερη σημασία λόγω της μεγάλης παράδοσης της στον τομέα. Η συμμετοχή του κλάδου της κτηνοτροφίας στο σύνολο της ζωικής παραγωγής υπολογίζεται σε 58,7% όσον αφορά την αιγοπροβατοτροφία (Υπ.Α.Α.Τ, 2007)

Η αιγοπροβατοτροφία αποτελεί έναν από τους δυναμικότερους κλάδους, συμβάλλοντας κατά 18% περίπου στο συνολικό αγροτικό εισόδημα. Η παραγωγική αυτή κατεύθυνση στηρίχθηκε στους άφθονους φυσικούς πόρους καθώς και στην εκτροφή των εγχώριων καλά προσαρμοσμένων παραγωγικών φυλών, ιδίως στις ημιορεινές και ορεινές περιοχές της πατρίδας μας. Το αίγαιο και πρόβειο κρέας και γάλα είναι δύο βασικές κατηγορίες παραγόμενων προϊόντων με μεγάλη οικονομική σημασία (Υπ.Α.Α.Τ, 2007). Ως κύρια παραγωγική κατεύθυνση είναι η γαλακτοπαραγωγή και δευτερεύουσα η κρεοπαραγωγή. Από την γαλακτοπαραγωγή εξασφαλίζεται το 70% του ετήσιου ακαθάριστου κτηνοτροφικού εισοδήματος και το 30% από την πώληση του κρέατος και αποτελούν τις κυριότερες πηγές του αγροτικού εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών (Κρυσταλλίδου, 2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ΚΛΑΔΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑΣ

1.1. Ιστορική αναδρομή

1.1.1. Καταγωγή

Τα αιγοπρόβατα είναι ένας καθιερωμένος όρος με τον οποίο εννοούμε τα γίδια και τα πρόβατα. Είναι από τα πρώτα ίσως ζώα που εξημέρωσε ο άνθρωπος και συνδέθηκαν με την εξέλιξη και τον πολιτισμό του. Από την αρχαιότητα ακόμα ήταν δημοφιλή για τα παραγόμενα προϊόντα τους, όπως το γάλα, το δέρμα, το κρέας, το τρίχωμά [μαλλί] τους. Τα γίδια και τα πρόβατα είναι δυο ξεχωριστά, συγγενικά όμως παρ' όλα αυτά είδη του ζωικού βασιλείου. Αναφέρονται ευρύτερα και ως μικρά μηρυκαστικά, ωστόσο παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές (Αιγοπρόβατα)

ΕΙΚΟΝΑ 1. ΒΟΣΚΗΣΗ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΕ ΚΛΑΔΙΑ ΕΛΙΑΣ
(ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)

- Το οικόσιτο πρόβατο (*Ovis aries* - Πρόβατον ο κριός), το πιο κοινό μέλος της οικογένειας των προβάτων (Πρόβατον - *Ovis*), πιθανότατα κατάγεται από τα άγρια πρόβατα mouflon της Νότιας και Νοτιοδυτικής Ασίας (Αγροτικός συνεταιρισμός Στρυμών 2015).
- Η οικόσιτη κατσίκα, επιστημονική ονομασία: Αιξ ή κατοικίδιος, *Capra aegagrus hircus* – Αιξ ο αίγαγρος ο τράγος ή Αιξ ο αίγαγρος ο αίγος, γίδα ή αίγα, είναι υποείδος της εξημερωμένης κατσίκας και κατάγεται από την άγρια κατσίκα της Νοτιοδυτικής Ασίας και της Ανατολικής Ευρώπης (Αγροτικά Ζώα, 2015)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΖΩΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

Συστηματική κατάταξη Αιγοπροβάτων (Λινναίος, 1758)	
Βασίλειο	Animalia (Ζώα)
Συνομοταξία	Chordata (Χορδωτά)
Ομοταξία	Θηλαστικά (Mammalia)
Τάξη	Αρτιοδάκτυλα (Artiodactyla)
Οικογένεια	Βοοειδή (Bovidae)
Υποοικογένεια	Αιγώδη (Caprinae)
Γένος	Πρόβατον, Αιξ (Ovis, Capra)

1.1.2. Εξημέρωση

Η εξημέρωση των προβάτων και των αιγών πιθανολογείται χρονολογικά από το 9.000 π.Χ. στο Ιράκ και αντίστοιχα περίπου το 8.000 π.Χ. στην σημερινή περιοχή του Ιράν. Επίσης, η περιοχή της Μεσοποταμίας αποτέλεσε κέντρο ανάπτυξης των πρώτων πολιτισμών, ενώ ταυτόχρονα συντέλεσε και στην εξημέρωση της αίγας υποδηλώνοντας την μεγάλη σημασία που κατείχε ως ζώο, συμβαδίζοντας έτσι με την ανθρώπινη ιστορία της σημερινής Μέσης Ανατολής (Χατζημιναόγλου, 2004). Από την άλλη η προβατοτροφία για τον ίδιο ακριβώς λόγο αποτέλεσε αντικείμενο σύνδεσης με πολιτισμούς κυρίως στη Βρετανία και τη Μεσόγειο (Αγροτικός Συνεταιρισμός Στρυμών, 2015). Η αιγοπροβατοτροφία είναι παρούσα σε διάφορες πλευρές της καθημερινής ζωής όπως στην οικονομία, τη θρησκεία, τη διατροφή, τα έθιμα κ.α. Στην Ελλάδα ως παραγωγικά ζώα άρχισαν να εκτρέφονται το 6.500-6.000 π.Χ. όσον αφορά το πρόβατο ενώ η αίγα γύρω στο 3.000 π.Χ. (Γκουγκουλής)

1.2. Η σημασία της αιγοπροβατοτροφίας

1.2.1 Σε παγκόσμιο επίπεδο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΑΙΓΩΝ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΑΠΟ 2008 ΕΩΣ 2018 (FAOSTAT)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ, ΑΠΟ 2008 ΕΩΣ 2018 (FAOSTAT)

Σύμφωνα με τα παραπάνω διαγράμματα όπου αποτυπώνεται η πορεία του αιγοπρόβειου πληθυσμού ανά τον κόσμο, παρατηρείται σταθερή ανοδική πορεία όσον αφορά τον πληθυσμό των αιγών, ενώ από την άλλη η εξέλιξη του αριθμού των προβάτων εμφανίζει κάποιες διακυμάνσεις ενώ το έτος 2013 - 2014 εμφανίζει μείωση, παρ' όλα αυτά στην συνέχεια ακολουθείται σταθερή αυξητική πορεία ως το 2018.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΡΙΘΜΟΥ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ ΑΠΟ ΤΟ 2008 ΕΩΣ ΤΟ 2018
(FAOSTAT)

Έτος	Αριθμός προβάτων	Αριθμός αιγών
2008	1.106.795.961	902.362.932
2009	1.101.949.585	914.781.061
2010	1.099.017.430	918.189.481
2011	1.118.801.676	932.460.762
2012	1.133.738.561	951.697.571
2013	1.157.985.384	970.199.209
2014	1.152.286.556	984.571.048
2015	1.179.281.574	997.666.193
2016	1.192.681.037	1.021.738.193
2017	1.201.076.129	1.029.333.361
2018	1.209.467.079	1.045.915.764

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΕΙΡΟΥΣ, ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2018 (FAOSTAT)

Ήπειροι	Αριθμός Προβάτων	Ήπειροι	Αριθμός Αιγών
Ασία	514.986.624	Ασία	548.883.040
Αφρική	383.954.675	Αφρική	438.110.974
Ευρώπη	130.703.609	Αμερική	38.050.437
Ωκεανία	97.400.824	Ευρώπη	16.818.666
Αμερική	82.421.347	Ωκεανία	4.052.647
ΣΥΝΟΛΟ	1.209.467.079	ΣΥΝΟΛΟ	1.045.915.764

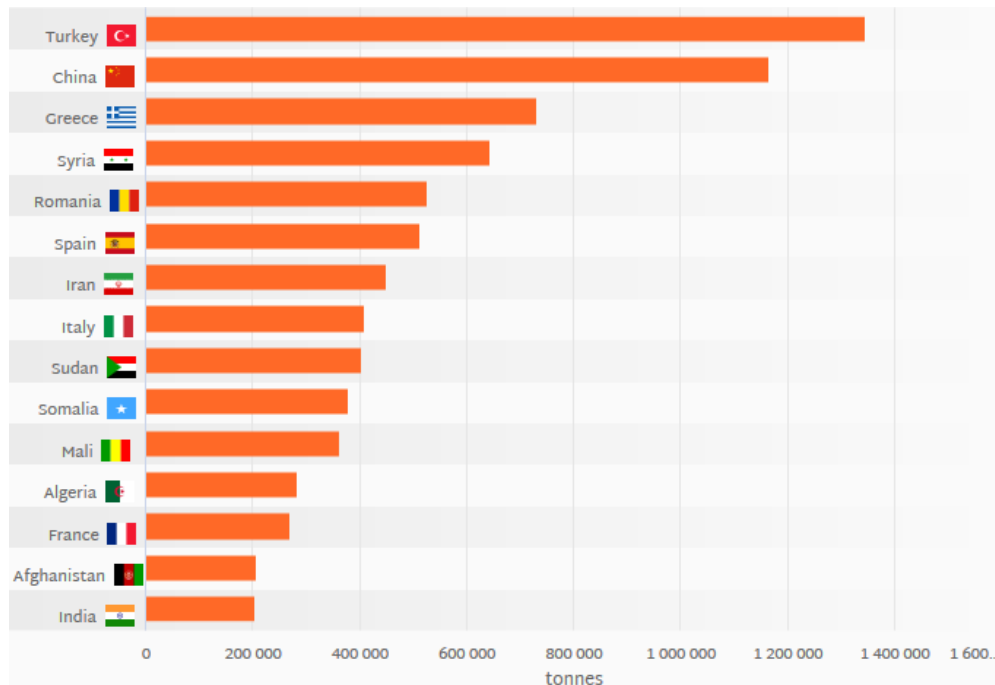
1.2.2 Παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος στον κόσμο

Η Ελληνική συνολική παραγωγή νωπού πρόβειου γάλακτος αυξήθηκε κατά 4,1% το 2019, σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα. Από το 2014 η παραγωγή νωπού γάλακτος της Τουρκίας αυξήθηκε 5,5% από έτος σε έτος σε 1.455.863 μετρικούς τόνους. Το 2019 η Κίνα κατετάγη 2^η στην παραγωγή νωπού γάλακτος προβάτων. Επίσης, την ίδια χρονιά το Τσαντ κατετάγη 20^η στην παραγωγή νωπού γάλακτος σε 88.907 μετρικούς τόνους, έναντι 29 το 2018.

Με βάση τη σύγκριση 81 χωρών το 2017, η Τουρκία κατατάχθηκε στην υψηλότερη θέση στην παραγωγή νωπού πρόβειου γάλακτος με 1.344.779 τόνους και ακολουθούν η Κίνα και η Ελλάδα. Στο άλλο άκρο της κλίμακας ήταν το Μπαχρέιν με 137 τόνους, το Κουβέιτ με 310 τόνους και η Σλοβενία με 498 τόνους.

Η συνολική παραγωγή νωπού πρόβειου γάλακτος ανήλθε σε 10.400.639 τόνους το 2017 στον κόσμο σύμφωνα με τον Faostat. Αυτό είναι 0,666% περισσότερο από ό,τι το προηγούμενο έτος και 9,700% περισσότερο από ό,τι πριν από 10 χρόνια.

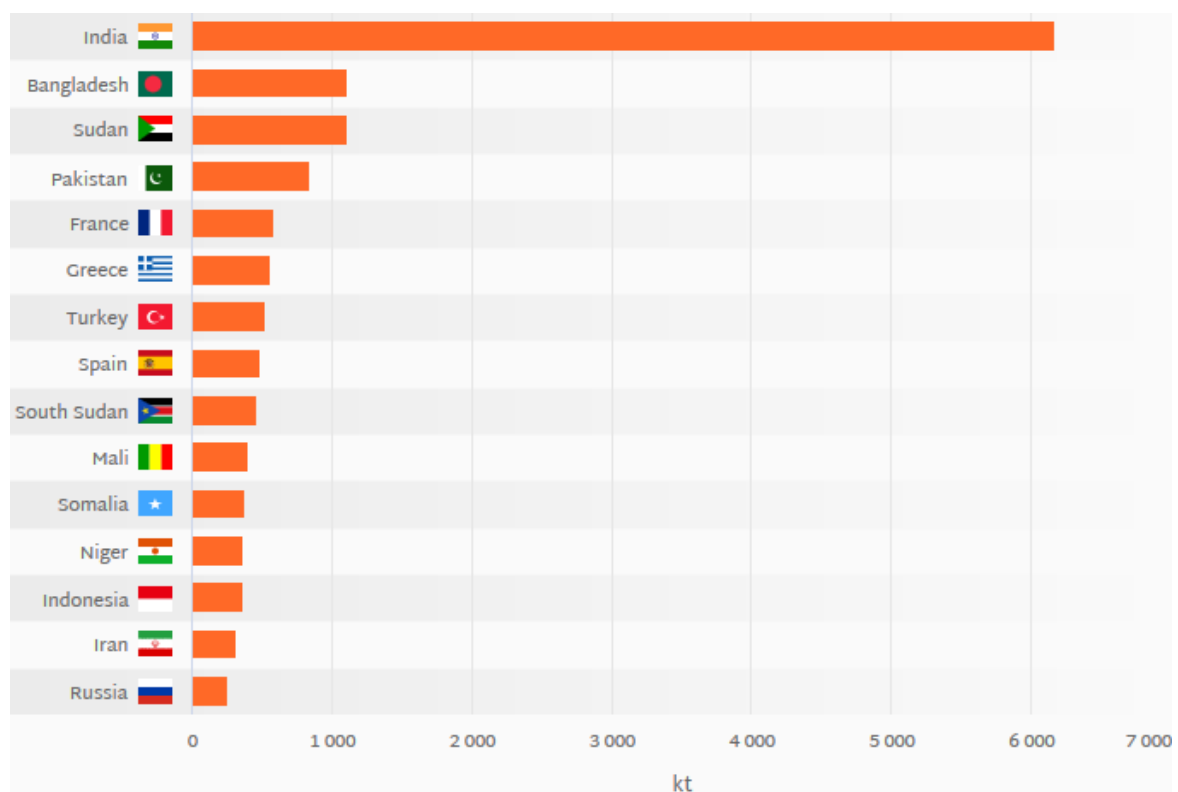
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΒΕΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (Sheep Milk Production (Whole, Fresh))

Ιστορικά, η συνολική παραγωγή νωπού πρόβειου γάλακτος έφθασε σε υψηλό όλων των εποχών των 10.400.639 τόνων το 2017 και σε ιστορικό χαμηλό των 5.087.000 τόνων το 1962. Η μέση ετήσια αύξηση ανήλθε σε 1,28% από το 1961. Η χώρα με την πρώτη θέση, η Τουρκία, αντιπροσώπευε το 12,9% της παραγωγής νωπού πρόβειου γάλακτος στον κόσμο. Οι 3 πρώτες χώρες κατέχουν μερίδιο 31,2%, ενώ οι δέκα μεγαλύτερες χώρες περίπου 63,2% το 2017 (Sheep Milk Production (Whole, Fresh) n.d.).

Το Μάλι σημείωσε άνοδο κατά 2,4% του πληθυσμού παραγωγής φρέσκου γάλακτος αιγών το 2019, σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα. Από το 2014, ο πληθυσμός παραγωγής φρέσκου γάλακτος στο Μάλι αυξήθηκε 5,2% σε ετήσια βάση σε 19.363.783,19 κεφαλές. Το 2019 η Ινδία ήταν η πρώτη θέση στον πληθυσμό παραγωγής φρέσκου γάλακτος αιγών. Το 2019 το Βέλγιο ήταν το νούμερο 82 στο σύνολο των παραγωγών γάλακτος φρέσκου κατσικίσιου γάλακτος κοντά σε 40.030 κεφάλια, από τις 90 το 2018.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΑΙΓΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (Goat Milk Production (Whole, Fresh))

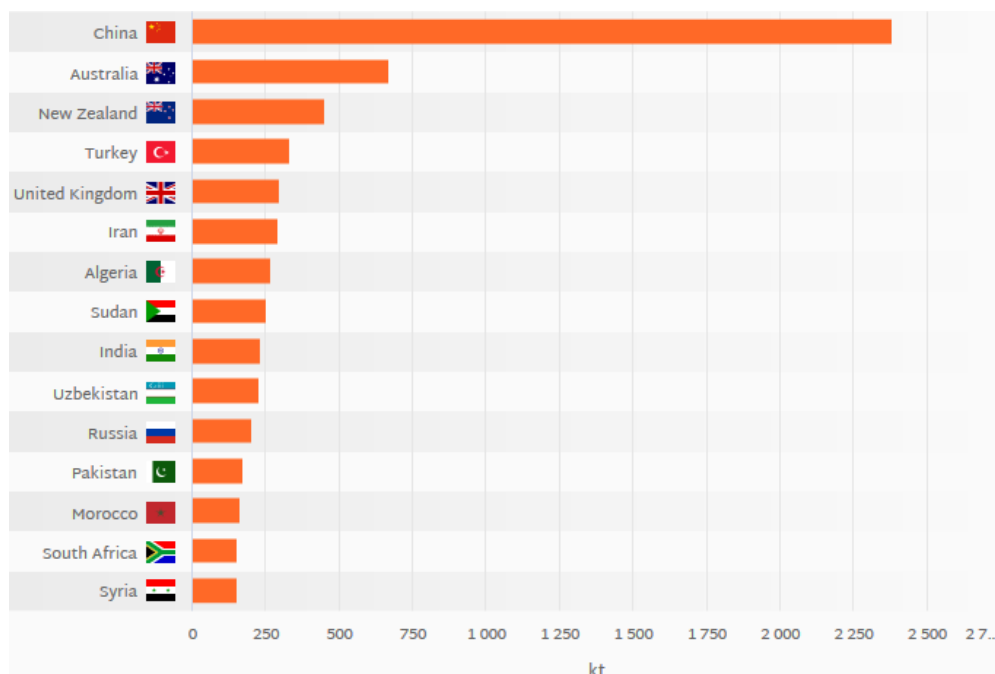
Με βάση τη σύγκριση 106 χωρών το 2017, η Ινδία κατετάγη υψηλότερη στην παραγωγή νωπού κατσικίσιου γάλακτος με 6.166 kt και ακολουθούν το Μπαγκλαντές και το Σουδάν. Στο άλλο άκρο της κλίμακας ήταν η Κόστα Ρίκα με 0,027 kt, η Παπούα Νέα Γουινέα με 0,044 kt και το Μπαχρέιν με 0,277 kt.

Η συνολική παραγωγή νωπού γίδινου γάλακτος ανήλθε σε 18.657 kt το 2017 στον κόσμο σύμφωνα με τον Faostat. Αυτό είναι 4,07% περισσότερο από ό, τι το προηγούμενο έτος και 16,4% περισσότερο από ό, τι πριν από 10 χρόνια.

Ιστορικά, η συνολική παραγωγή νωπού γίδινου γάλακτος έφτασε το 2017 σε υψηλό 18.657 kt και το ιστορικό χαμηλό των 6.426 kt το 1972. Η μέση ετήσια αύξηση ανήλθε σε 1,77% από το 1961. Η χώρα με την πρώτη θέση, η Ινδία, αντιπροσώπευε το 33,0% της παραγωγής νωπού γίδινου γάλακτος στον κόσμο. Οι 3 πρώτες χώρες κατέχουν μερίδιο 45,0%, ενώ οι δέκα μεγαλύτερες χώρες περίπου 65,7% το 2017 (Goat Milk Production (Whole, Fresh)).

1.2.3 Παραγωγή κρέατος αιγοπροβάτων στον κόσμο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΒΕΙΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ (Sheep Meat Production)

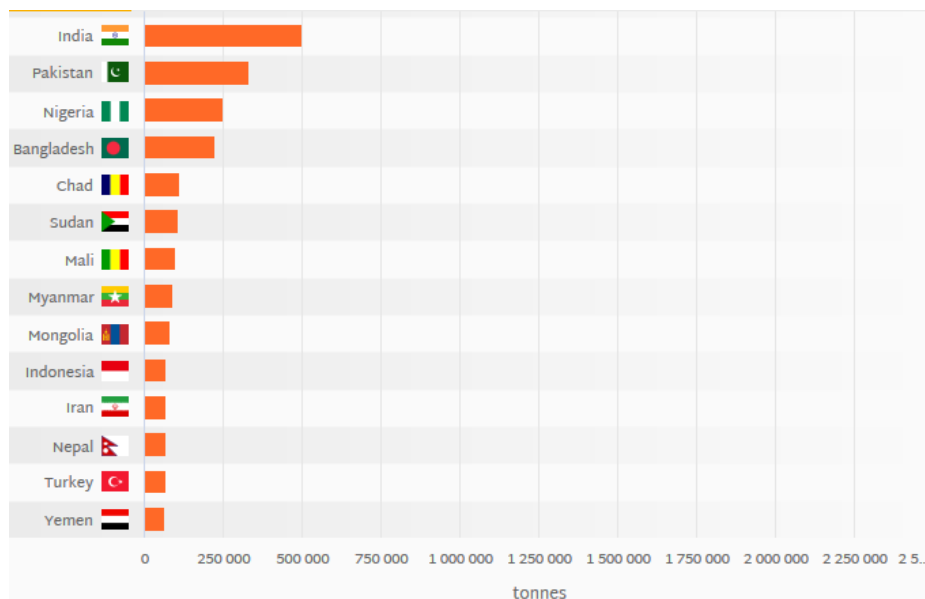

Με βάση τη σύγκριση 163 χωρών το 2017, η Κίνα κατετάγη υψηλότερη στην παραγωγή πρόβειου κρέατος με 2.384 kt ακολουθούμενη από την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία. Στο άλλο άκρο της κλίμακας ήταν η Νότια Κορέα με 0,005 kt, το Σουρινάμ με 0,013 kt και η Κόστα Ρίκα με 0,014 kt.

Η συνολική παραγωγή πρόβειου κρέατος ανήλθε σε 9.498 kt το 2017 στον κόσμο σύμφωνα με τον Faostat. Αυτό είναι 0,715% περισσότερο από ό, τι το προηγούμενο έτος και 8,02% περισσότερο από ό, τι πριν από 10 χρόνια.

Ιστορικά, η συνολική παραγωγή πρόβειου κρέατος έφθασε σε υψηλό όλων των εποχών των 9.498 kt το 2017 και σε ιστορικό χαμηλό 4.930 kt το 1961. Η μέση ετήσια αύξηση ανήλθε σε 1,18% από το 1961. Η χώρα με την πρώτη θέση, η Κίνα, αντιπροσώπευε το 25,1% της παραγωγής πρόβειου κρέατος στον κόσμο. Οι 3 πρώτες χώρες κατέχουν μερίδιο 36,9%, ενώ οι δέκα μεγαλύτερες χώρες περίπου 57,0% το 2017.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΓΙΔΙΝΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ (Goat Meat Production)

Με βάση τη σύγκριση 150 χωρών το 2017, η Κίνα κατετάγη υψηλότερη στην παραγωγή γίδινου κρέατος με 2.291.000 τόνους και ακολουθούν η Ινδία και το Πακιστάν. Στο άλλο άκρο της κλίμακας ήταν το Μπελίζ με 1,00 τόνους, το Λουξεμβούργο με 3,00 τόνους και το Σουρινάμ με 6,00 τόνους.

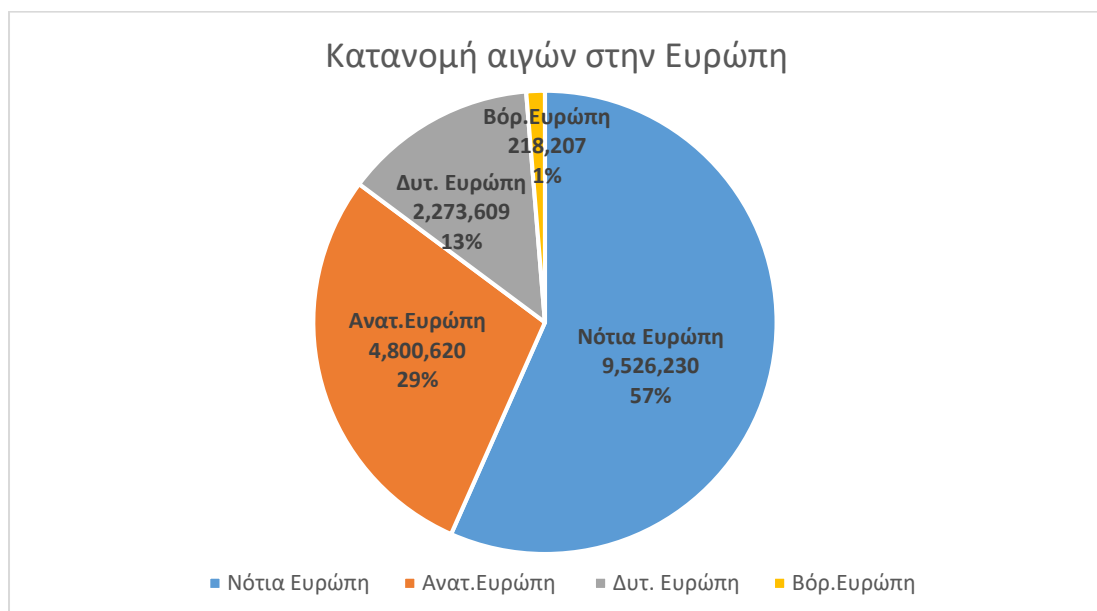
Η συνολική παραγωγή γίδινου κρέατος ανήλθε σε 5.853.336 τόνους το 2017 στον κόσμο σύμφωνα με τον Faostat. Αυτό είναι 2,38% περισσότερο από ό, τι το προηγούμενο έτος και 19,3% περισσότερο από ό, τι πριν από 10 χρόνια.

Ιστορικά, η συνολική παραγωγή αιγοπρόβειου κρέατος ανήλθε σε 5.853.336 τόνους το 2017 και σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα 1.101.886 τόνων το 1961. Η μέση ετήσια αύξηση ανήλθε σε 3,03% από το 1961. Η χώρα με την πρώτη θέση, η Κίνα, αντιπροσώπευε το 39,1% της παραγωγής γίδινου κρέατος στον κόσμο. Οι 3 πρώτες χώρες κατέχουν μερίδιο 53,4%, ενώ οι δέκα μεγαλύτερες χώρες περίπου 69,8% το 2017.

1.3 Η σημασία της αιγοπροβατοτροφίας στην Ευρώπη

Η παραγωγή αιγοπροβάτων αποτελεί μόνο ένα μικρό μερίδιο του τομέα της κτηνοτροφίας της Ε.Ε. στο σύνολό του, αλλά η σημασία αυτής της γεωργικής δραστηριότητας είναι πολύ ευρύτερη από την άποψη της κοινωνικής και οικονομικής της συμβολής στις απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές, για να μην αναφέρουμε την περιβαλλοντική συμβολή που έχει μέσω της παροχής δημόσιων αγαθών όπως το τοπίο και η διατήρηση της βιοποικιλότητας. Οι οικονομικές και διαρθρωτικές δυσκολίες δεν βοηθούν την ανάπτυξη του τομέα και αυτό σημαίνει ότι η Ε.Ε. δεν είναι αυτάρκης, αλλά βασίζεται στις εισαγωγές για να συμπληρώσει τον εφοδιασμό της αγοράς αιγοπροβάτων. Οι παραδοσιακές και αναδυόμενες ανάγκες του τομέα και η ανάγκη λήψης μέτρων πολιτικής για την αντιμετώπισή τους βρίσκονται στο επίκεντρο συζητήσεων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7. ΠΟΣΟΣΤΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΑΙΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ο πληθυσμός αιγοπροβάτων της Ε.Ε. ανήλθε σε 98,6 εκατομμύρια κεφαλές το 2017, εκ των οποίων τα πρόβατα αντιπροσώπευαν το 88%. Το 2017, σχεδόν τα μισά από τα πρόβατα της Ε.Ε. βρίσκονταν στο Ηνωμένο Βασίλειο (28% του συνόλου) και στην

Ισπανία (19%), ενώ πάνω από τα μισά οι αίγες της Ε.Ε. βρίσκονταν στην Ελλάδα (31%), και στην Ισπανία (25%). Μετά από μια συνεχή μείωση που καταγράφηκε τις τελευταίες δεκαετίες, κυρίως λόγω της εμφάνισης ασθενειών των ζώων (όπως ο καταρροϊκός πυρετός ή ο αφθώδης πυρετός) και των αλλαγών πολιτικής (ιδίως της αποσύνδεσης των επιδοτήσεων της Ε.Ε. από την παραγωγή), οι αριθμοί παρέμειναν αρκετά πίσω τα τελευταία χρόνια. Σε ορισμένες περιοχές, τα σμήνη προβάτων και αιγών απειλούνται από επιθέσεις από μεγάλα σαρκοφάγα (όπως λύκοι, αρκούδες, λύγκες και γούλβεριγγες), και η συνύπαρξη των διαφόρων σχετικών ειδών είναι προβληματική, ιδίως όταν τα απειλούμενα είδη μεγάλων σαρκοφάγων έχουν επιστρέψει μετά την απουσία τους. Τέλος, μολονότι η παραγωγή και η αξία παραγωγής αιγοπρόβειου κρέατος (754.450 τόνοι και 5843 εκατομμύρια ευρώ αντίστοιχα το 2017) αντιπροσωπεύουν ένα μικρό μερίδιο της συνολικής παραγωγής κρέατος της ΕΕ, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία για το πρόβειο κρέας και η Ελλάδα για την παραγωγή αιγοπρόβειου κρέατος. Το ίδιο ισχύει και για άλλα προϊόντα, όπως η παραγωγή τυριού από πρόβειο, αιγοπρόβειο ή μεικτό γάλα, το οποίο συγκεντρώνεται κυρίως στην Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία (Ρόσι, 2018).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ 5 ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΩΝ ΑΙΓΩΝ
(EUROSTAT 2019)

Χώρες	Πληθυσμός Αιγών
1. Ελλάδα	3.580.000
2. Ισπανία	2.659.110
3. Ρουμανία	1.598.800
4. Γαλλία	1.242.000
5. Ιταλία	1.058.720

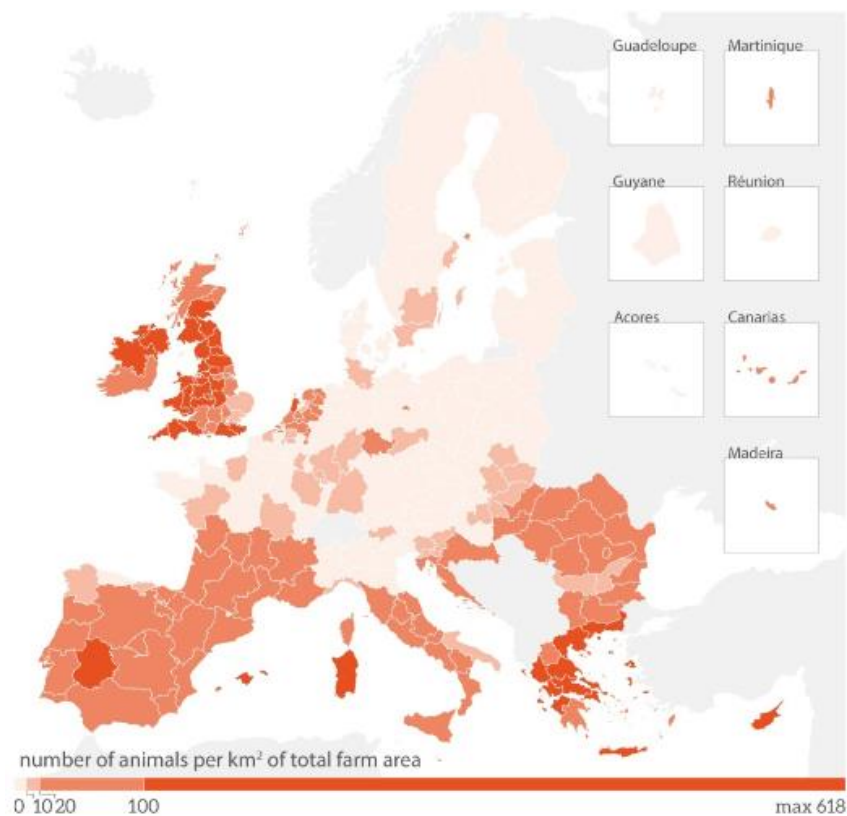
Τα πρόβατα εκτρέφονται σε περισσότερες από 850.000 εκμεταλλεύσεις της ΕΕ και οι αίγες σε περισσότερες από 450.000, που αντιστοιχούν στο 14% και το 7% όλων των εκμεταλλεύσεων της ΕΕ με ζώα, αντίστοιχα. Κατά μέσο όρο, υπάρχουν 113 πρόβατα και 26 αίγες ανά εκμετάλλευση της ΕΕ. Ωστόσο, λόγω των τοπικών παραδοσιακών ειδικοτήτων, των γεωργικών διαρθρώσεων και της κατάστασης της αγοράς σε ολόκληρη την ΕΕ, τα στοιχεία αυτά ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, με το

Ηνωμένο Βασίλειο να κατατάσσεται πρώτο και στους δύο δείκτες για τις εκμεταλλεύσεις αιγοπροβάτων και η Ελλάδα και οι Κάτω Χώρες να κατατάσσονται πρώτες για τις αιγοπρόβειες εκμεταλλεύσεις. Αν και η συντριπτική πλειονότητα (περίπου 70%), είναι αιγοπρόβατα αναπαραγωγής, υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τις φυλές, όπως μεταξύ βαρύτερων θηλαζόμενων και ελαφρύτερων φυλών γαλακτοπαραγωγής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

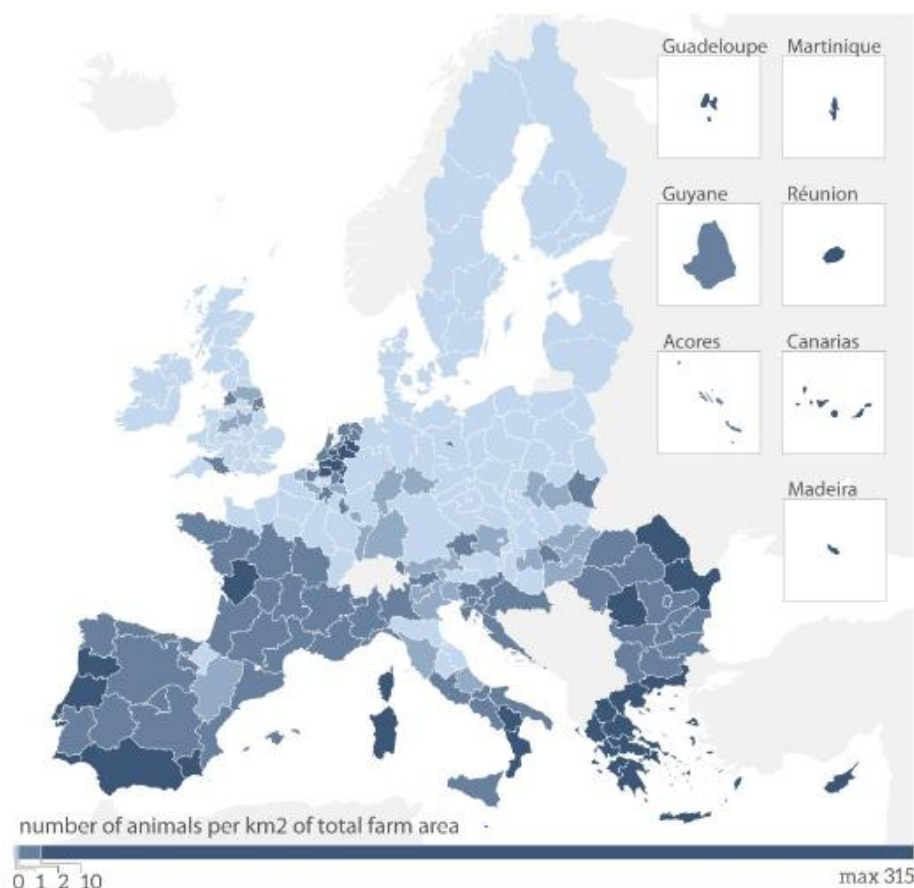
Indicator	EU-28	Member State ranking 1st		Member State ranking 28th	
		Country	Value	Country	Value
Share of farms with sheep	14 %	UK	51 %	Poland	1 %
Average No of sheep per farm	113	UK	449	Malta	10
Share of farms with goats	7 %	Greece	27 %	Finland	1 %
Average No of goats per farm	26	Netherlands	119	Lithuania	3

Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει μία από τις υψηλότερες πυκνότητες προβάτων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο στις περισσότερες περιφέρειές του, όπως και η Ελλάδα, η Κύπρος και, σε μικρότερο βαθμό, ορισμένες περιοχές της Ιταλίας (Σαρδηνία), της Ισπανίας (Εξτρεμαδούρα και Βαλεαρίδες Νήσους) και τις Κάτω Χώρες (Βόρεια Ολλανδία). Οι πληθυσμοί προβάτων είναι γενικά μεγαλύτεροι από τους πληθυσμούς αιγών: ο μεγαλύτερος μέσος πληθυσμός προβάτων στη Δυτική Ουαλία (Ηνωμένο Βασίλειο) είναι διπλάσιος από το μεγαλύτερο μέσο πληθυσμό αιγών στις Καναρίους Νήσους (Ισπανία), με 618 και 315 κεφαλές, αντίστοιχα.

ΕΙΚΟΝΑ 2. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Ο υψηλότερος αριθμός αιγών βρίσκεται στην Ελλάδα και την Ισπανία, με το 31% και το 20% του συνόλου της ΕΕ, αντίστοιχα. Οι ελληνικές περιοχές συγκαταλέγονται μεταξύ αυτών με την υψηλότερη πυκνότητα αγελάδων στην ΕΕ, μαζί με τα Κανάρια Νησιά, την Κύπρο και τη Μαδέρα (Πορτογαλία) και, σε μικρότερο βαθμό, τη Μάλτα, περιοχές των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας, της Γαλλίας, της Ρουμανίας και των νότιων περιοχών της Ισπανίας και της Ιταλίας.

ΕΙΚΟΝΑ 3. ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΙΓΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Η εκτροφή αιγοπροβάτων συμβαίνει κυρίως σε μειονεκτικές γεωργικές περιοχές, όπου η βοσκή ζώων σε βοσκοτόπους είναι συχνά ο μόνος τρόπος για να προσθέσετε οικονομική αξία και να αποφύγετε την εγκατάλειψη περιοχών όπου άλλοι τύποι γεωργικής δραστηριότητας θα ήταν ανέφικτοι. Είναι μια τακτική πρακτική να επιτρέπεται τα ζώα βόσκουν στην κοινότητα, ειδικά σε ορισμένες περιοχές. Υπάρχουν περίπου 45 εκατομμύρια τέτοια ζώα, 3 κυρίως στην Ελλάδα, την Ισπανία, τη Ρουμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία έχουν το μεγαλύτερο κοπάδι προβάτων, με 34% και 17% του συνόλου της ΕΕ, αντίστοιχα.

Με βάση μια πρόσφατη μελέτη που διενήργησε η στατιστική αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης Eurostat, η Ελλάδα είναι η πρώτη χώρα όσον αφορά τον αριθμό των αιγών. Χώρα με μακρόχρονη γεωργική και κτηνοτροφική παράδοση, που εκτείνεται χωρίς καμία αμφιβολία από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, οι αίγες και τα πρόβατα τοποθετούνται στο κέντρο της παραγωγής διαφόρων προϊόντων τυριού, γάλακτος και κρέατος.

Επισημαίνεται ότι όλα τα παραπάνω κράτη μέλη της ΕΕ παρόλο που υπερτερούν σε έκταση από την Ελλάδα, η ορεινή ύπαιθρος της χώρας έχει αποδείξει στο πέρασμα των

αιώνων ότι ο κλάδος της αιγοτροφίας ευνοείται και αναπτύσσεται χάρη στην τεράστια ποικιλότητα της χλωρίδας που εντοπίζεται σε κάθε περιοχή της ορεινής και πεδινής όγκου της (Καμπούρης 2020).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ 5 ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΕ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΠΡΟΒΑΤΩΝ
(EUROSTAT 2019)

ΧΩΡΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ
1. Ηνωμένο Βασίλειο	22.756.000
2. Ισπανία	15.478.620
3. Ρουμανία	10.358.700
4. Ελλάδα	8.427.000
5. Γαλλία	7.105.000

1.4 Η σημασία της αιγοπροβατοτροφίας στην Ελλάδα

Ο κλάδος της ζωικής παραγωγής αποτελεί ένα από τους πιο παραδοσιακούς και συνάμα σημαντικότερους αναπτυσσόμενους κλάδους σε αυτή την χώρα. Η Ελλάδα, λόγω του αριθμού των αιγών που εκτρέφονται κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε και την πέμπτη σε αριθμό προβάτων. Πρωταρχικό ρόλο στην παραγωγική κατεύθυνση αυτών των ζώων διαδραματίζει μέχρι και σήμερα η γαλακτοπαραγωγή (Σκαπέτας, 2015). Η αιγοπροβατοτροφία θεωρείται ένας από τους δυναμικότερους τομείς της αγροτικής οικονομίας στην Ελλάδα, τόσο από άποψη απασχόλησης όσο και από άποψη συνολικού εισοδήματος (Σοσσίδου, 2013).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ
(ΕΛΣΤΑΤ)

Σε τόνους	ΠΡΟΒΕΙΟ	ΑΙΓΕΙΟ
ΣΥΝΟΛΟ		
2018	873.677	407.741
2017	851.685	404.140
2016	840.975	409.652
2015	846.819	432.546

Παρατηρούνται αυξομειώσεις στην παραγόμενη συνολική ποσότητα γάλακτος και πιο συγκεκριμένα αύξηση στο πρόβειο και μείωση στο γίδινο γάλα με το πέρασμα των χρόνων.

Στην Ελλάδα έχουν αναγνωρισθεί: η πρώτη θέση στον κόσμο στην αναλογία πρόβειου και γιδίνου γάλακτος ανά κάτοικο, δηλαδή 67 kg και 47 kg αντίστοιχα, και επιπλέον η δεύτερη θέση στην συνολική παραγωγή πρόβειου γάλακτος. Διακρίθηκε επίσης, για την παραγωγή της συνολικής ποσότητας πρόβειου κρέατος λαμβάνοντας την τέταρτη θέση (Σκαπέτας, 2015).

Η εκτροφή και η ενασχόληση με καθαρά κρεοπαραγωγικές φυλές αιγοπροβάτων δεν απέκτησε ποτέ ισχυρό χαρακτήρα στη χώρα, ώστε να αναπτυχθεί κυρίως λόγω της χαμηλής σημασίας εσόδων (Σκαπέτας, 2015). Πλειοψηφία (πάνω από 85%) των κοπαδιών αιγοπροβάτων εκτρέφονται σε ορεινές και μειονεκτούσες περιοχές, που ονομάζονται μειονεκτικές περιοχές (ΕΕΔ), όπως ορίζονται στο Dir.75\268\ΕΟΚ, με σημαντικό

οικονομικό, κοινωνικό και οικολογικό ρόλο, συμβάλλοντας επίσης στη διατήρηση του περιβάλλοντος (Σοσσίδου, 2013)

Το εκτεταμένο σύστημα παραγωγής είναι κυρίαρχο, με το 78% των ελληνικών εκτροφών προβάτων και το 90% των κοπαδιών αιγών να εκτρέφονται σε συστήματα παραγωγής χαμηλής εισροής (Μπελιμπασάκη, 2012). Για το έτος 2005, υπολογίστηκε ότι λειτουργούσαν 110.000 γεωργικές μονάδες με περισσότερα από 10 ζώα το καθένα, ενώ το μέσο μέγεθος μιας μονάδας ήταν 84 πρόβατα και 99 αίγες (Μπελιμπασάκη, 2012). Από την άλλη πλευρά, στο πλαίσιο της τρέχουσας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας, ο όρος βελτίωση ενός γεωργικού συστήματος σχετίζεται με τον όρο βιώσιμο και ένα βιώσιμο γεωργικό σύστημα είναι ένα σύστημα στο οποίο οι γεωργικές δραστηριότητες είναι οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμες. Συνεπώς, οι δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης ενός συστήματος κτηνοτροφίας πρέπει να εξετάζουν ζητήματα και στους τρεις τομείς και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους (Σοσσίδου, 2013).

Τα τελευταία χρόνια σημειώνεται ανάπτυξη στον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας η οποία αλλάζει προσπαθώντας να αφήσει τον τελείως παραδοσιακό χαρακτήρα της ώστε να συνάδει με τις νέες τεχνολογίες, βελτιώνοντας έτσι τις συνθήκες εκτροφής των ζώων και το βιοτικό επίπεδο των κτηνοτρόφων (Σκαπέτας, 2015). Η Ελλάδα έχει μακρά ιστορία στην κατοχή μεγάλου αριθμού αιγοπροβάτων, υπερτερώντας σημαντικά των βοοειδών. Η ποιμαντική γεωργία αυτών των ζώων ήταν χαρακτηριστικό του ελληνικού τοπίου από την αρχαιότητα.

Η δραστηριότητα αυτή παρέμεινε ισχυρή κατά την περίοδο μεταξύ 1920 και 1960, παρά τις μεγάλες ζημιές που υπέστη ο τομέας κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε. Ακόμη και μετά το 1960, η εκτροφή αιγοπροβάτων παρέμεινε σημαντική αγροτική δραστηριότητα στην οποία συμμετείχαν αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες εκμεταλλεύσεις, όπου το μεγαλύτερο μέρος του ζωικού κεφαλαίου βοσκούσε σε εκτατικούς βοσκότοπους της χώρας (ορεινές και ημιορεινές περιοχές). Κατά την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε., το 1981, υπήρχαν 8.316.000 πρόβατα και 4.623.000 αίγες, τα οποία εκτρέφονταν σε 217.810 και 323.630 αγροκτήματα αντίστοιχα. Κατά τα επόμενα τριάντα χρόνια, τα στοιχεία αυτά άλλαξαν σημαντικά δεδομένου ότι το άρμεγμα των πληθυσμών προβάτων αυξήθηκε ελαφρώς (περίπου 10%), αλλά οι αντίστοιχες αίγες μειώθηκαν (περίπου 17%). Επιπλέον, οι αντίστοιχες εκμεταλλεύσεις μειώθηκαν απότομα (περίπου 59% για τα πρόβατα και 73% για τις αίγες), λόγω της έντονης εξέλιξης προς την εξειδίκευση και την αναδιοργάνωση του τομέα (Χατζηγεωργίου, 2014)

Έτσι, παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των πλέον παραγωγικών ζώων ανά μονάδα στις πεδινές κυρίως περιοχές όπου πλέον ευνοείται και η χρήση γης για παραγωγή χονδροειδών ζωοτροφών και τεχνητών λειμώνων για βόσκηση, βάση κάποιων προϋποθέσεων που εφαρμόστηκαν ώστε να εμφανίζει σήμερα τάσεις εντατικοποίησης ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας (Σκαπέτας, 2015).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ 2018-2019

<i>Αριθμός ζώων</i>	2018	2019	Μεταβολή (%) 2019/2018
Πρόβατα	8.429.654	8.427.196	-0,03
Αίγες	3.624.719	3.580.042	-1,2
<i>Εκμεταλλεύσεις</i>			
Πρόβατα	84.651	83.856	-0,9
Αίγες	64.898	64.286	-0,9
<i>Αριθμός ζώων / Εκμετάλλευση</i>			
Πρόβατα	99,6	100,5	0,9
Αίγες	55,9	55,7	-0,3

Ο τομέας των αιγοπροβάτων της Ελληνικής Γεωργίας παρουσιάζει δύο ιδιαιτερότητες σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

1. Όλα τα αιγοπρόβατα είναι γαλακτοκομικά ζώα, όπου, κατά μέσο όρο, το γάλα συμβάλλει κατά 62% και 55% στη συνολική αξία της παραγωγής αιγοπροβάτων αντίστοιχα.
2. Η εθνική παραγωγή αγελαδινού γάλακτος είναι χαμηλότερη (40%) από το μικρό γάλα μηρυκαστικών (60%), το οποίο φέρνει την Ελλάδα σε μια μοναδική θέση στον αναπτυγμένο κόσμο (κατά μείζονα λόγο στην ΕΕ). Επιπλέον, τα μικρά μηρυκαστικά συμβάλλουν κατά 65% στο παραγόμενο κόκκινο κρέας.

Η κατανομή των πληθυσμών αιγοπροβάτων στις περιφέρειες της χώρας είναι σε καλή σχέση με την κατανομή των περιοχών βοσκής που χρησιμοποιούν τα ζώα αυτά. Αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική μείωση του αριθμού των νομαδικών και των ζώων που τρέφονται με το σπίτι και τα σμήνη τείνουν να διατηρούνται καθιστά, η διατροφή των ζώων εξακολουθεί να βασίζεται στη χρήση των διαθέσιμων ακατέργαστων βοσκοτόπων που αντιπροσωπεύουν μεγάλο ποσοστό (περίπου 40%) της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της τραχιάς βοσκής (περίπου 83%) βρίσκεται σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές και περισσότερες από τις μισές από

αυτές (57%) είναι «κοινοτικοί βοσκότοποι», δηλαδή κρατικά βοσκοτόπια, τα οποία βόσκουν κυρίως από τα κοπάδια που είναι καταχωρημένα σε κάθε Δήμο και διαχειρίζονται μέσω δημοτικών συμβουλίων (Ζέρβας, 1998).

Οι πληθυσμοί των αιγοπροβάτων και ιδίως των αιγών βρίσκονται κυρίως στις μειονεκτικές περιοχές της Ελλάδας (ορεινές και «μειονεκτούσες»). Η κατανομή αυτή συγκρίνεται περισσότερο με την κατανομή της μέσης ελληνικής γεωργικής εκμετάλλευσης, δεδομένου ότι η δραστηριότητα αυτή προσαρμόζεται καλύτερα στις περιθωριακές εκτάσεις της χώρας και πολύ συχνά αποτελεί τη μόνη βιώσιμη λύση απασχόλησης για τον αγροτικό πληθυσμό των μειονεκτικών περιφερειών. Αν και τα αιγοπρόβατα στην Ελλάδα είναι κυρίως γαλακτοκομικού τύπου, τα ζώα αυτά είναι πολύ μεταβλητά ως προς τα μορφολογικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά τους (χρώμα, διαμόρφωση, μέγεθος σώματος, ικανότητα αρμέγματος, παραγωγικότητα, σύνθεση σφαγίου, ρυθμός ανάπτυξης κ.λπ.).

Πράγματι, σε μια προσπάθεια καταγραφής και διατήρησης των υφιστάμενων φυλών αιγοπροβάτων, εντοπίστηκαν περίπου 27 φυλές αιγοπροβάτων. Μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο μεγάλα τμήματα το «Zackel» και το «Tzigai» και να χωριστούν περαιτέρω ως «χονδροειδείς» ή «λεπτές» φυλές μαλλιού με «κλίπος» ή «λεπτή» ουρά. Ωστόσο, όλα αυτά τα ζώα έχουν ένα ισχυρό σύνταγμα και μια αξιοσημείωτη προσαρμοστικότητα στις σκληρές περιβαλλοντικές συνθήκες, ως εκ τούτου, συνθέτοντας ένα πολύτιμο γενετικό υπόστρωμα για τη βιωσιμότητα του τομέα. Η ποσότητα γάλακτος που παράγεται ανά ζώο και έτος διαφέρει μεταξύ των φυλών, παρουσιάζοντας σημαντική διακύμανση, η οποία κυμαίνεται επομένως μεταξύ 50 και 250 kg για τα πρόβατα και 100 έως 370 kg για τις αίγες. Η ποσότητα του παραγόμενου γάλακτος είναι στην πραγματικότητα συνάρτηση του ημερήσιου παραγόμενου γάλακτος και του μήκους της γαλουχίας, τα οποία διαφέρουν μεταξύ των φυλών. Οι πιο παραγωγικές φυλές γαλακτοκομικών έχουν μεγαλύτερη περίοδο γαλουχίας, η οποία κυμαίνεται μεταξύ 200 - 230 ημέρες, ενώ το μέσο μήκος της γαλουχίας είναι μεταξύ 150 και 180 ημέρες (Χατζηγεωργίου, 2014)

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΕΚΜΑΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΑΙΓΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, ΕΤΟΣ 2019
(ΕΛΣΤΑΤ)

Περιφέρειες	Σύνολο	1-9	10-19	20-99	100 και άνω
Σύνολο	64.286	29.991	9.902	13.877	10.516
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	2.533	359	278	732	1.164
Κεντρική Μακεδονία	3.712	904	479	1.051	1.278
Δυτική Μακεδονία	1.979	436	382	794	367
Θεσσαλία	4.504	1.452	832	1.241	979
Ήπειρος	4.867	2.460	958	1.011	438
Ιόνια Νησιά	2.508	1.616	272	272	348
Δυτική Ελλάδα	10.521	5.498	1.497	2.091	1.435
Στερεά Ελλάδα	6.819	3.319	1.240	1.351	909
Πελοπόννησος	7.216	4.237	937	843	1.199
Αττική	587	335	91	93	68
Βόρειο Αιγαίο	3.598	2.142	636	592	228
Νότιο Αιγαίο	4.138	1.182	1.026	1.404	526
Κρήτη	11.304	6.051	1.274	2.402	1.577

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΜΕ ΠΡΟΒΑΤΟΕΙΔΗ ΚΑΤΑ ΤΑΞΕΙΣ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, ΕΤΟΣ 2019 (ΕΛΣΤΑΣΤ)

Περιφέρειες	Σύνολο	1-9	10-49	50-99	100 και άνω
Σύνολο	83.856	14.900	28.720	12.973	27.263
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	3.765	266	924	609	1.966
Κεντρική Μακεδονία	4.876	370	955	750	2.801
Δυτική Μακεδονία	2.589	198	665	367	1.359
Θεσσαλία	8.713	1.157	2.974	1.113	3.469
Ήπειρος	9.024	1.188	3.923	1.793	2.120
Ιόνια Νησιά	2.104	928	639	161	376
Δυτική Ελλάδα	16.400	2.531	5.549	3.137	5.183
Στερεά Ελλάδα	8.261	1.853	3.693	1.132	1.583
Πελοπόννησος	7.465	2.564	2.431	937	1.533
Αττική	798	159	323	115	201
Βόρειο Αιγαίο	4.136	544	1.400	757	1.435
Νότιο Αιγαίο	3.383	616	1.765	565	437
Κρήτη	12.342	2.526	3.479	1.537	4.800

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΥΛΕΣ ΑΙΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΩΝ

2.1 Γενικά

Οι εγχώριες φυλές αιγοπροβάτων αποτελούνται από πληθυσμούς γενετικά μη σταθεροποιημένους γιατί δεν έχει γίνει συστηματική γενετική βελτίωση. Για τους ίδιους λόγους και οι αποδόσεις τους είναι χαμηλές. Αρκετές εγχώριες φυλές κινδυνεύουν άμεσα με εξαφάνιση γιατί βρίσκονται σε πληθυσμούς με μικρό αριθμό ζώων. Ο ελάχιστος αριθμός ζώων για μια φυλή αιγοπροβάτων, ώστε η φυλή αυτή να μη κινδυνεύει άμεσα με εξαφάνιση είναι 7.000-9.000 άτομα (Σκαπέτας, 2015)

Γενικά, τα πρόβατα είναι ζώα πολλαπλών χρήσεων, που παράγουν κρέας, γάλα, δέρματα και μαλλί / μαλλιά. Η κύρια λειτουργία τους είναι η παραγωγή κρέατος, αν και σε ορισμένες χώρες το πρόβειο γάλα έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία. Η συμβολή των προβάτων στην παραγωγή γάλακτος, κρέατος, μαλλιού και δέρματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον κόσμο παρουσιάζεται στον πίνακα 11 (Ζυγογιάννης, 2006).

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

	Milk	Meat	Wool	Skin
European Union (25), sheep	1.56	10.87	7.35	21.07
World, sheep	1.35	10.80	99.00	4.81

Η εκτροφή αιγών είναι μια από τις πρώτες γεωργικές δραστηριότητες στην Ελλάδα. Εξελίχθηκε ταυτόχρονα με αγροτικές κοινότητες από την αρχαία έως τη σύγχρονη εποχή. Οι κοινωνικοοικονομικές πτυχές της ελληνικής εκτροφής αιγών για αγροτικούς πληθυσμούς, ιδίως σε μειονεκτικές και απομακρυσμένες επαρχίες, παραμένουν σημαντικές (Αρσένος, 2014)

Η εκτροφή αιγών στην Ελλάδα είναι σημαντική επειδή χρησιμοποιεί βοσκότοπους και ξυλώδη φυτά που δεν είναι κατάλληλα για εναλλακτικές χρήσεις. Παρέχει στις

οικογένειες αγροκτημάτων εισόδημα και χρησιμοποιεί υπερβολική οικογενειακή εργασία παρά μισθωτή εργασία ((Ζιογάνας, 2001), (Θεοδωρίδης, 2012)).

Υπάρχουν περίπου 4,2 εκατομμύρια κατσίκες γαλακτοπαραγωγής στην Ελλάδα, ο μεγαλύτερος εθνικός πληθυσμός στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε). Παράγουν περίπου 407.000 τόνους γάλακτος (FAOSTAT 2012). Η παραγωγή γάλακτος είναι χαμηλή (<100 κιλά γάλακτος / ζώο / έτος) λόγω των παραδοσιακών συστημάτων διαχείρισης χαμηλών εισροών που εφαρμόζονται, όπου οι κατσίκες βόσκουν φυσικούς βοσκότοπους (λιβάδια, δασικές εκτάσεις και θαμνώδεις εκτάσεις). Τέτοια συστήματα κυριαρχούν σε ορεινές και λιγότερο ευνοημένες περιοχές όπου η αγροτική οικονομία είναι ελάχιστα διαφοροποιημένη και οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι περιορισμένες (Τζουραμάνη, 2011), (Γελασάκης, 2017)).

2.2 Φυλές προβάτων

Το πρόβατο είναι σε θέση να προσαρμόζεται σε διαφορετικές συνθήκες κλίματος, διατροφής και στέγασης.

Οι εγχώριες φυλές προβάτων είναι μικτών αποδόσεων, γάλα - κρέας. Το κρέας δίνει χαμηλότερο εισόδημα, συγκριτικά με το γάλα και θεωρείται υποπροϊόν της γαλακτοπαραγωγής.

Οι σημαντικότερες φυλές προβάτων που εκτρέφονται σήμερα στη χώρα μας είναι Καραγκούνικη, η Φριζάρτα, η Χιώτικη και η φυλή Λέσβου (Μυτιλήνης). Οι φυλές αυτές έχουν μεγάλες παραγωγικές δυνατότητες. Οι αποδόσεις τους μπορεί να βελτιωθούν σημαντικά εάν βελτιωθούν γενετικά με παράλληλη βελτίωση των συνθηκών εκτροφής τους.

Σήμερα η βελτίωση των φυλών των αιγοπροβάτων γίνεται με αμιγής αναπαραγωγή και με επιλογή εντός των καθαρών φυλών και όχι με διασταύρωση μεταξύ φυλών.

Αρκετές εγχώριες φυλές συρρικνώνονται και απειλούνται άμεσα με εξαφάνιση, όπως οι φυλές Βλάχικη, Ορεινή Ηπείρου, Σερρών, Κύμης Ευβοίας κ.α. Άλλες εγχώριες φυλές βρίσκονται στο στάδιο της εξαφάνισης (Ζακύνθου, Γλώσσας Σκοπέλου, Φλώρινας κ.α.). Οι χαμηλές αποδόσεις του σε συνδυασμό με τις κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές σε διάφορες περιοχές και νησιά της χώρας μας συμβάλλουν στην κατεύθυνση αυτή.

Κατά καιρούς στην Ελλάδα έχουν εισαχθεί μερικές κρεατοπαραγωγικές φυλές προβάτου (Ile de France, Berrichon du Cher, Suffolk κ.α.) οι οποίες δε μπόρεσαν να

προσαρμοσθούν. Επίσης έχουν εισαχθεί και εξακολουθούν να εισάγονται γαλακτοπαραγωγικές φυλές, όπως Ανατολικής Φρισλανδίας, Laucane, Assaf κ.α.

Το μεγαλύτερο μέρος του πρόβειου πληθυσμού της χώρας μας αποτελείται από πρόβατα μιγάδες τα οποία είναι προϊόν ανεξέλεγκτων διασταυρώσεων των εγχώριων φυλών μεταξύ τους, αλλά και με ξένες φυλές όπως Ανατολικής Φρισλανδία, Laucane, Assaf κ.α.

2.2.1 Ταξινόμηση και κριτήρια απόδοσης

Οι διάφορες φυλές προβάτων κατατάσσονται σε κατηγορίες με βάση τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Με βάση τη κύρια παραγωγική κατεύθυνση

- a) *Γαλακτοπαραγωγή*
- b) *Κρεατοπαραγωγή*
- c) *Εριοπαραγωγή*
- d) *Κρεατοπαραγωγή- Εριοπαραγωγή*

2. Με βάση το μήκος της ουράς

- a) *Βραχύουρα*
- b) *Μακρύουρα*

3. Με βάση το εύρος της ουράς

- a) *Λεπτόουρα*
- b) *Πλατύουρα ή παχύουρα*

4. Με βάση το τύπο του μαλλιού

- a) *Τριχοπρόβατα*
- b) *Αγανόμαλλα*
- c) *Αναμικτόμαλλα*
- d) *Ομοιόμαλλα*
- e) *Μερινόμαλλα*

Στις ελληνικές φυλές όλα τα πρόβατα μπορούν να θεωρηθούν ότι ανήκουν στον γαλακτοπαραγωγικό τύπο. Επίσης όλα τα ελληνικά πρόβατα είναι μακρύουρα. Σε ποσοστό έχουμε ότι τα Λεπτόουρα-Μακρύουρα κυμαίνονται στο 95%, ενώ τα Πλατύουρα-Μακρύουρα στο 5%.

Στη κατηγορία Λεπτόουρα-Μακρύουρα διακρίνουμε τα Αναμικτόμαλλα σε ποσοστό 80% και τα Ομοιόμαλλα (ρούντα) σε ποσοστό 15%. Η διαφορά του είναι μόνο ως προς το

τύπου του μαλλιού. Οι δυο αυτές υποκατηγορίες είναι πρόβατα Ορεινού και Πεδινού τύπου.

Στη κατηγορία Πλατύουρα-Μακρύουρα διακρίνουμε τα Αναμικόμαλλα, Ομοιόμαλλα και τα Κουφορούντα. Αυτές οι υποκατηγορίες προβάτων είναι όλα Πεδινού τύπου. Στις κατηγορίες ταξινόμησης χρειάζεται να προσθέσουμε και τη *σωματική διάπλαση*. Εδώ διακρίνουμε τα πρόβατα: *Ορεινού και Πεδινού τύπου*. Τα πρόβατα πεδινού τύπου είναι πιο μεγάλωσυμα και πιο παραγωγικά από εκείνα του ορεινού τύπου. Οι δύο αυτοί τύποι δημιουργήθηκαν κάτω από την επίδραση των παραγόντων του περιβάλλοντος και κυρίως της διατροφής. Η αλλαγή των συνθηκών εκτροφής έχει ως αποτέλεσμα, μετά από μια δύο ή και τρεις γενιές, την μεταπήδηση από τον ένα στον άλλο τύπου προβάτου (Φώσκολος, 2009).

ΠΙΝΑΚΑΣ 12. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ (Μπιζέλης, 2018)

Κατάταξη με βάση	Το πάχος της ουράς		
		Λεπτόουρα	Ημιπαχύουρα
Τη ποιότητα του μαλλιού	Αναμικόμαλλα	Εγχώρια ελληνική φυλή A. Ορεινός τύπος 1. Βλάχικη 2. Σαρακατσάνικη 3. Γράμμου 4. Κρήτης(Σφακιανό, Σητείας) B. Πεδινός τύπος 1. Καραγκούνικη 2. Κατσίκια Ιωαννίνων 3. Ζακύνθου	1.Καραμάνικη 2.Άργους 3.Λέσβου
Τη ποιότητα του μαλλιού	Ομοιόμαλλα	1. Σερρών 2. Γλώσσας Σκοπέλου 3. Κύμης Ευβοίας 4. Δυτ. Θράκης 5. Ρουμλουκίου 6. Καταφυγίου	1. Χίου 2. Ευδήλου Ικαρίας

ΠΙΝΑΚΑΣ 13. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΓΧΩΡΙΩΝ ΦΥΛΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ. ΑΓΝΩΣΤΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ: ΣΗΤΕΙΑΣ, ΑΙΓΑΙΟΥ, ΣΚΥΡΟΥ (Σκαπέτας, 2015)

Κανονική (5)	Ευαίσθητη (9)	Επισφαλής (5)	Υπό εξαφάνιση (6)	Εξαφανισμένη (6)
Χίου	Σερρών	Σαρακατσάνικο	Θράκης	Λευκίμμης
Μυτιλήνης (Λέσβος)	Καλαρρύτερο	Βλάχικο (Ορεινό Ηπείρου)	Πελαγονίας (Φλώρινας)	Ρουμλουκίου
Άρτας (Φριζάρτας)	Καρύστου	Ζάκυνθος	Άργους	Καταφυγίου
Καραγκούνικο	Ανωγείων	Αγρινίου	Κοκοβίτικο	Αρβανιτοβλάχικο
Σφακίων	Αστερουσίων	Κύμης	Ικαρίας (Ευδήλου)	Δράμας
	Σκοπέλου		Σαμοθράκης	Χαλκιδικής
	Κατσικά			
	Πηλίου			
	Κεφαλονιάς			

2.3 Φυλές αιγών

Οι εκτρεφόμενες στη χώρα μας φυλές αίγες στην μεγάλη πλειονότητα τους (>70%) ανήκουν στην εγχώρια ελληνική αίγα του τύπου *Capra Prisca*. Εκτρέφεται επίσης, ένας μικρός αριθμός (0,1%) καθαρόαιμων αιγών των φυλών Saanen, Alpine, Toggenburg, καθώς και σημαντικός (>25%) μιγάδων των φυλών αυτών και της φυλής Maltese με εγχώριες ελληνικές αίγες (Γούλας, 2017)

Η φυλή εγχώριας ελληνικής αίγας αναφέρεται σε όλους τους τύπους που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια. Είναι μακρότριχη και φέρει κέρατα. Είναι μετρίου αναστήματος με ύψος ακρωμίου 73-74 cm για τα αρσενικά και 65-66 cm για τα θηλυκά. Έχουν ζωηρή ιδιοσυγκρασία και είναι φυλή προσαρμοσμένη σε ξηρά κλίματα. Υπάρχει μεγάλη παραλλακτικότητα των μορφολογικών και παραγωγικών χαρακτηριστικών των αιγών αυτών. Δεν είναι γενετικά σταθεροποιημένα. Το βάρος των ενηλίκων ανέρχεται στα 40-65 kg για τα αρσενικά και στα 30-50 kg για τα θηλυκά. Ο χρωματισμός της φυλής παραλλάσσει σε ευρέα όρια. Υπάρχουν άτομα μονόχρωμα μαύρα, καστανά, λευκά, κοκκινωπά ή με διάφορους συνδυασμούς. Είναι ζώα ανθεκτικά και λιτοδίαιτα.

Η μέση γαλακτοπαραγωγή τους φτάνει τα 50-100 kg στις ορεινές περιοχές ενώ στις ημιορεινές και πεδινές περιοχές φτάνει τα 120-250 kg. Παρουσιάζουν υψηλή γονιμότητα, με μικρό δείκτη πολυδυμίας (1,1).

Στις πεδινές περιοχές εκτρέφονται ως οικόσιτες ή ημιοικόσιτες αίγες υψηλότερων αποδόσεων, που προήλθαν από διασταυρώσεις αναβάθμισης εγχώριων αιγών με ξένες φυλές υψηλών αποδόσεων (Μπιζέλης, 2018).

Φυλές Στερεάς Ελλάδος: Αίγα Δίρφυς – Εύβοιας, Αίγα Ουλόκερος (Ουλοκερατική), Αίγα Μπαρμπάτσικη, Αίγα Δερβενοχωρίων, Αίγα Δεσφίνας Φωκίδας, Αίγα Καρύστου, Αίγα Ευθύκερος, Αίγα Κυριακίου Λειβαδιάς Βοιωτίας

Φυλές Μακεδονίας – Θράκης: Αίγα Αριδαίας, Αίγα Μαύρη, Αίγα Παγγαίου, Αίγα Αρβανίτικη Θράκης (Καρατζά), Αίγα Σερρών

Φυλές Ηπείρου – Δυτικής Ελλάδος: Αίγα Περδικάκι(Αιτωλοακαρνανίας), Αίγα Βλάχικη, Αίγα Ζάρκου Φαρκαδόνας, Αίγα Περδικακίου Αιτωλοακαρνανίας

Φυλές Θεσσαλίας: Αίγα Σπειρόκερος ή Σπειροκερατική, Αίγα Μαύρη, Αίγα Τσούρα ή Τσούλα.

Φυλές Πελοποννήσου: Αίγα Βορείας Πελοποννήσου, Αίγα Ναυπάκτου, Αίγα Κορινθίας, Αίγα Πελοπόννησος, Αίγα Καλαβρύτων, Αίγα Ελιάς Λακωνίας, Αίγα Κεντρικής Πελοποννήσου, Αίγα Ψαρόγκεσσα, Αίγα Βαλτετσίου

Φυλές Ιονίων Νήσων: Αίγα - Κεφαλληνίας

Φυλές Νήσων Αιγαίου: Αίγα Ρόδου, Αίγα Λέσβου, Αίγα Κάσου, Αίγα Κρήτης, Αίγα Αμοργού, Αίγα Ικαρίας, Αίγα Νισύρου, Αίγα Κυρά Παναγίας ή Πελαγονησίου, Αίγα Σάμου, Αίγα Σφακίων Κρήτης, Αίγα Σκοπέλου, Αίγα Σκύρου (Αιγολογική Ένωση Ελλάδος).

2.4 Η κατάσταση φυλών προβάτων και αιγών στην Εύβοια μέχρι σήμερα

Το νησί της Εύβοιας είναι το 2^ο μεγαλύτερο και συνδέεται με την υπόλοιπη Στερεά Ελλάδα γεγονός που φανερώνει τις επιρροές που έχει δεχθεί το νησί. Ο πρωτογενής τομέας της Εύβοιας όσο αφορά την κτηνοτροφία από τα παλαιά χρόνια έως σήμερα εντοπίζει κάποιες διαφορές ως προς τις εκτρεφόμενες φυλές που υπάρχουν. Αρχικά, αυτό που έχουμε να παρατηρήσουμε στις προβατοτροφικές εκμεταλλεύσεις είναι ότι οι βλάχικη φυλή, η φυλή Κύμης και η φυλή Καρύστου αποτελούσαν ορισμένες από τις πιο διαδεδομένες φυλές στην Εύβοια. Τα τελευταία όμως χρόνια ξεκίνησε μια γενικότερη τάση της κτηνοτροφίας για εξέλιξη και η χρήση πιο παραγωγικών φυλών. Έτσι εισήχθησαν ελληνικές και ξένες φυλές στην Εύβοια όπως η καραγκούνικη φυλή και η φυλή Χίου που διακρίνεται για τις υψηλές αποδόσεις και οι ξένες φυλές Lacaune, Assaf, Awassi οι οποίες πλέον έχουν εδραιωθεί σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά, η ίδια κατάσταση επικρατεί και στις αίγες οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερη ποικιλομορφία όσον αφορά τα χαρακτηριστικά τους. Στην

Εύβοια λοιπόν υπάρχουν η φυλή αίγας Δίρφυς και η αίγα Καρύστου. Οι αίγες Αττικής και Στερεάς Ελλάδας είναι πολύ πιθανόν να έχουν αναμειχθεί και διασταυρωθεί με τις φυλές Εύβοιας, όπως η αίγα Ουλοκερατική (σε μικρό αριθμό), η αίγα Μπαρμπάτσικη, η αίγα Δερβενοχωρίων, η αίγα Δεσφίνας – Φωκίδας, η αίγα Ευθύκερος. Επιπλέον, η αίγα Σκοπέλου φαίνεται να υπάρχει σε αρκετές εκμεταλλεύσεις, ειδικότερα στις βορειότερες περιοχές του νησιού καθώς και η γενικότερη ύπαρξη ξένων φυλών όπως ζάνεν, αλπίνες και δαμασκού σε διασταυρωμένα ποίμνια αιγών την τελευταία δεκαετία.

2.4.1 Ελληνικές φυλές προβάτων που εντοπίζονται στην Εύβοια

1. ΦΥΛΗ ΟΡΕΙΝΟ ΗΠΕΙΡΟΥ (ΜΠΟΥΤΣΙΚΟ)

ΕΙΚΟΝΑ 4. ΠΡΟΒΑΤΟ ΜΠΟΥΤΣΙΚΟ

(Ρογδάκης)

- ✚ Ένα πρόβατο που εκτρέφεται στην Ήπειρο αλλά και σε όλους τους ορεινούς όγκους της Στερεάς, της Θεσσαλίας και της Δ. Μακεδονίας.
- ✚ Είναι μικρόσωμο, έχει κεφάλι καστανέρυθρο ή με μεγάλες καστανές κηλίδες στο 75% των ζώων. Τα υπόλοιπα έχουν κεφάλι μαύρο ή μαύρες κηλίδες. Έχουν μαύρες και καστανέρυθρες κηλίδες στα άκρα, λεπτή ουρά και μέτρια κυρτό επιρρίνιο.
- ✚ Είναι ανθεκτικό σαν είδος, με την ικανότητα να αξιοποιεί τους φτωχούς πετρώδεις, και ορεινούς βοσκότοπους

- ✚ Τα κριάρια είναι 40-45 kg. Οι προβατίνες είναι 32-36 kg. Τα αρνιά: 3,2 kg (γέννηση). Σε 210 ημέρες γίνονται 80-110 kg γάλατος (7,7% λίπος, 5,7% πρωτεΐνες
- ✚ Πολυδυμία:1,1. Οι ζυγούρες προβατίνες γονιμοποιούνται σε ηλικία 18 μηνών. Με καλές συνθήκες εκτροφής σε ηλικία 9 μηνών (60%). Σφάγια καλής ποιότητας αλλά σχετικά ελαφριά.

2. ΦΥΛΗ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΟ

ΕΙΚΟΝΑ 5. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΟΣ ΚΡΙΟΣ

(Το Καραγκούνικο πρόβατο πάει σεδιεθνή
διαγωνισμό φωτογράφισης)

ΕΙΚΟΝΑ 6. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΜΕ ΑΡΝΙΑ
ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΚΗΣ

(Οι αυτόχθονες φυλές των προβάτων στην
Ελλάδα (Μέρος Β'))

- ✚ Ένα πρόβατο που εκτρέφεται κυρίως στο δυτικό τμήμα της Θεσσαλίας. Ο πληθυσμός του υπολογίζεται σε 150.000 άτομα. Ελέγχονται 9080 άτομα (στοιχεία 2010).
- ✚ Το Καραγκούνικο πρόβατο είναι μεγαλόσωμο με ύψος ακρωμίου (Υ.Α) στους κριούς 78 cm, και στις προβατίνες 68 cm και με σωματικό βάρος (Σ.Β) στους κριούς 80 kg και στις προβατίνες 57 kg.
- ✚ Ο χρωματισμός ποικίλλει σε ευρέα όρια, αφού υπάρχουν ζώα με μαύρο χρώμα, λευκά με μελανές κηλίδες στο σώμα, το πρόσωπο, τα αυτιά και τα άκρα και άλλα εντελώς λευκά (Εγχώριες Φυλές).
- ✚ Ποίμνια 20-150 ζώων. Χρησιμοποιείται σε διασταυρώσεις. Με μειωμένο ένστικτο κοπαδιαστός. Κριάρια: 75-85 kg. Προβατίνες: 60-70 kg. Αρνιά: 4 kg. (γέννηση).
- ✚ Σε 160 ημέρες, 170 kg. γάλατος (7,0% λίπος, 5,5% πρωτεΐνες). Τα καλύτερα κοπάδια πάνω από 220 kg.
- ✚ Πολυδυμία: 1,3-1,4
- ✚ Οι ζυγούρες προβατίνες, με καλές συνθήκες εκτροφής, γονιμοποιούνται σε ηλικία 9-11 μηνών (50%). Μια φυλή με καλή γονιμότητα. Γαλουχία για 6 εβδομάδες. Σφάγια βαριά, καλής ποιότητας. Έχει γενετική βελτίωση (Φώσκολος, 2009).

3. ΦΥΛΗ ΧΙΟΥ

ΕΙΚΟΝΑ 7. ΠΡΟΒΑΤΙΝΕΣ ΜΕ ΑΡΝΙΑ ΦΥΛΗΣ ΧΙΟΥ

(Σακαλάκης, 2011)

ΕΙΚΟΝΑ 8. ΠΡΟΒΑΤΑ ΧΙΟΥ

(ΣΤΕΡΓΙΟΥ, 2018)

- ✚ Η φυλή προβάτων Χίου ανήκει στα ημιπαχύουρα ομοιόμαλλα. Εκτρέφεται υπό οικόσιτη μορφή στο νησί της Χίου όπου ο πληθυσμός ανέρχεται σε 400-500 άτομα, αλλά την τελευταία δεκαπενταετία έχει εξαπλωθεί σ' ολόκληρη την Ελλάδα με την δημιουργία μονάδων εντατικής εκτροφής (Εγχώριες Φυλές).
- ✚ Ο αριθμός των καθαρόαιμων προβάτων Χίου υπολογίζεται σε 10.000 περίπου άτομα ενώ ο αριθμός των διασταυρωμένων προβάτων είναι μεγάλος αλλά απροσδιόριστος.

ΕΙΚΟΝΑ 9. ΚΡΙΑΡΙΑ ΦΥΛΗΣ ΧΙΟΥ

(Παραγωγή Αρνιών Φυλής Χίου – Χιώτικα Αρνιά)

- ✚ Τα ζώα της φυλής αυτής είναι υψηλόσωμα. Ύψος ακρωμίου προβατίνων 68-77 cm και Ζ.Β. 45-55 kg.
- ✚ Ο χρωματισμός είναι λευκός με μελανές ή καστανές κηλίδες γύρω από τα μάτια, στην άκρη των αυτιών και της μύτης, στην κοιλιά και στα άκρα. Πολλές φορές ο μελανός χρωματισμός επεκτείνεται σε ολόκληρο το κεφάλι.
- ✚ Η γαλακτοπαραγωγή της προβατίνας είναι υψηλή (μέση απόδοση 180-240 kg γάλα ανά αμελκτική περίοδο).

- ✚ Η πολυδυμία είναι επίσης πολύ υψηλή γύρω στο 180-200% και εμφανίζονται συχνά περιπτώσεις τριδυμίας, τετραδυμίας και πενταδυμίας ακόμη (Πρόβατο Φυλής Χίου).
- ✚ Πρώιμη γενετήσια ωριμότητα. Οι ζυγούρες γονιμοποιούνται από την ηλικία των 8 -10 μηνών (Φώσκολος, 2009)
- ✚ Η φυλή της Χίου παρουσιάζει και το *φαινόμενο του διαφορισμού* σε εντατικές συνθήκες εκτροφής. Μειονέκτημα της φυλής Χίου αποτελεί η όχι καλής ποιότητας η παραγωγής σφάγιων λόγω εναπόθεσης υπερβολικού λίπους και γενικά χαρακτηρίζεται από μέτρια κρεοπαραγωγική ικανότητα (Πρόβατο Φυλής Χίου).

2.4.2 Φυλές προβάτων Ευβοίας

1. ΠΡΟΒΑΤΟ ΦΥΛΗΣ ΚΥΜΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 10. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΦΥΛΗΣ ΚΥΜΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ
(ΦΥΛΗ ΚΥΜΗΣ, 2011)

ΕΙΚΟΝΑ 11. ΚΡΙΟΣ ΚΥΜΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

Η προέλευση και τα χαρακτηριστικά του

Κοιτίδα της φυλής αυτής είναι η περιοχή της Κύμης στην Εύβοια όπου εκτρέφεται κατά το οικόσιτο σύστημα. Αυτό μοιάζει πολύ με εκείνο της φυλής Σκοπέλου και παρουσιάζει πολλές ομοιότητες με τα πρόβατα της φυλής Φλωρίνης και της εξαφανισθείσης φυλής Χαλκιδικής. Είναι πρόβατο γνωστό στο ευρύτερο κτηνοτροφικό κοινό για την πολυδυμία του και τις άλλες παραγωγικές του ιδιότητες. Ωστόσο όμως κινδυνεύει σοβαρά να εξαφανισθεί. Ο κίνδυνος εξαφάνισης αυτού του προβάτου έρχεται από την προτίμηση την οποία δείχνουν οι εκτροφείς του προς τα πρόβατα των φυλών Φριζάρτα -Αρτας, Χίου και Καραγκούνικης.

Σήμερα ο εκτρεφόμενος πληθυσμός του προβάτου αυτού που έχει εντοπισθεί και ενταχθεί στο πρόγραμμα διάσωσής τους είναι περίπου 680 διατηρούμενος σε 15 ποίμνια.

Η φυλή αυτή λόγω του αριθμού των εκτρεφόμενων ατόμων έχει καταταχθεί στην κατηγορία «ευαίσθητη» στις προστατευόμενες από εξαφάνιση αυτόχθονες φυλές. Περιοχές που ενδείκνυνται ως κατάλληλες για εκτροφή είναι όλα τα χωριά της περιοχής Κύμης. Περιβαλλοντικές συνθήκες διαβίωσης: Πεδινές και ημιορεινές περιοχές (Φυλή Κύμης, 2011).

Μορφολογικοί χαρακτήρες

Ο χρωματισμός του παρουσιάζει σχετική ομοιομορφία. Η πλειονότητα των προβάτων είναι «κάλεσα», έχουν δηλαδή λευκό χρωματισμό σ' όλο το σώμα εκτός από τα αυτιά, το στόμα και γύρω από τα μάτια που επεκτείνεται σε πολλές περιπτώσεις προς τις παρειές του προσώπου όπου είναι μαύρος ή φαιόμαυρος. Οι εκτροφείς του το ονομάζουν εξαιτίας αυτού «καραμάνικο».

ΕΙΚΟΝΑ 12. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ ΦΥΛΗΣ
ΚΥΜΗΣ ΣΕ ΒΟΣΚΗΣΗ

Η κεφαλή του είναι μετρίου μεγέθους και τριγωνική ενώ η μύτη του είναι ελαφρώς κυρτή. Τα αυτιά του είναι μετρίου μεγέθους. Τα αρσενικά φέρουν μεγάλα και ισχυρά

κέρατα τα οποία περιτυλίζουν τα αυτιά τους. Τα θηλυκά σπανίως φέρουν κέρατα τα οποία είναι μικρά και αδύνατα.

Το σώμα του είναι μετρίου μεγέθους. Το ύψος ακρωμίου στους κριούς είναι 69 cm και στις προβατίνες 65 cm ενώ το βάρος τους είναι 73 και 66 kg αντίστοιχα. Τα πόδια τους είναι μετρίου μεγέθους (35 cm) και όχι ιδιαίτερα ισχυρά. Το μήκος του σώματος είναι 63 cm περίπου. Η ουρά του είναι μετρίου μεγέθους και φθάνει κατά μέσω όρο τα 31 cm, ενώ το φάρδος της στην κορυφή της βάσης είναι 6 cm.

Ο μαστός του είναι μάλλον χαλαρός όχι ιδιαίτερα σφιχτά δεμένος με τους κοιλιακούς μυς και οι θηλές του μαστού είναι πλαϊνές αφήνοντας ένα μικρό σακούλιασμα προς το κάτω μέρος.

Αναπαραγωγικές ιδιότητες

Οι τοκετοί οι οποίοι είναι σε υψηλό ποσοστό και δίδυμοι είναι διασπαρμένοι από τον Οκτώβριο μέχρι το Μάρτιο με κάποια συγκέντρωση τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο. Οι αμνάδες με καλές συνθήκες εκτροφής μπαίνουν στην αναπαραγωγή σε ηλικία οκτώ μηνών αλλά συνήθως μπαίνουν στην ηλικία των 12-13 μηνών. Τα αρνιά σφάζονται αμέσως μετά τον απογαλακτισμό συνήθως σε ηλικία 60 ημερών με Σ.Β 15-18 kg.

Αποδόσεις

Αρμέγεται 2 φορές την ημέρα μέχρι τέλος Ιουλίου και παράγει σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκτροφέων του περίπου 150-170 lt γάλα αλλά υπάρχουν και προβατίνες με περισσότερο από 250 kg γάλα.

Η εριοπαραγωγή είναι γύρω στα 2-2,5 kg. Ανήκει στην κατηγορία των ομοιόμαλλων προβάτων. Το μαλλί του είναι λεπτό πυκνό και καλύπτει όλο το σώμα εκτός από την κεφαλή, το κάτω μέρος του λαιμού, τα πόδια και μεγάλο μέρος της κοιλιάς.

Μολονότι είναι πρόβατο με υψηλές παραγωγικές ιδιότητες δίνει πολύ γάλα και πολλά αρνιά στον απογαλακτισμό τείνει να εξαφανισθεί προφανώς εξαιτίας των ευαισθησιών σε αντίξοες συνθήκες εκτροφής.

Διατροφικά στοιχεία

Συμπυκνώματα, αποτελούμενα από δημητριακά και βαμβακόπιτα προσφέρονται κατά τον τελευταίο μήνα της κύησης και τους πρώτους μήνες της γαλουχίας.

ΣΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	ΚΡΙΟΙ	ΠΡΟΒΑΤΙΝΕΣ
Ύψος ακρωμίου	69 cm	65 cm
Σωματικό βάρος	73 kg	66 kg

ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Δείκτης πολυδυμίας: Έως 1,7

Σωματικό βάρος αρνιών στη γέννηση: 3-4 kg

Σωματικό βάρος αρνιών σε ηλικία 40 ημερών: 8-9 kg

Ηλικία προβατίνων στον πρώτο τοκετό: 8-13 μηνών

Σωματικό βάρος αρνιών στον απογαλακτισμό: 15-18 kg

Συχνότητα γεννήσεων 12 μήνες

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Εμπορεύσιμη γαλακτοπαραγωγή 150-170 kg

Ηλικία αρνιών κατά τη σφαγή 60 ημέρες

Σωματικό βάρος στην σφαγή 15-18 kg

Εριοπαραγωγή 2-2,5 kg

2. ΠΡΟΒΑΤΟ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ

ΕΙΚΟΝΑ 13. ΑΜΝΑΔΑ 10
ΜΗΝΩΝ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ
(ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)

ΕΙΚΟΝΑ 14. ΚΡΙΟΣ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ

(Ντόπιες Φυλές ελληνικών Προβάτων, 2014)

Η επαρχία Καρύστου, η οποία βρίσκεται στο νότιο άκρο της Εύβοιας, συνιστά μια ιδιόμορφη περιοχή λίγο ή πολύ αποκομμένη, τουλάχιστον κτηνοτροφικά, από το υπόλοιπο νησί. Οι κάτοικοί της ασχολούνται σε μεγάλο ποσοστό με την εκτροφή των μικρών μηρυκαστικών, ιδιαίτερα στην περιοχή του Κάβο Ντόρο, όπου ο κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας αποτελεί σχεδόν τη μοναδική τους απασχόληση και την κύρια πηγή εισοδήματος. Στην εν λόγω περιοχή εκτρέφονται περίπου 55.000 πρόβατα, από τα οποία ένα ποσοστό γύρω στο 90% ανήκει στην ομώνυμη φυλή. Τα πρόβατα Καρύστου είναι καλά προσαρμοσμένα στις δύσκολες συνθήκες της περιοχής. Οι παραγωγοί είναι ικανοποιημένοι από τις αποδόσεις τους και δεν προτίθενται, όπως δηλώνουν, να τα αντικαταστήσουν με ζώα άλλων φυλών.

Μορφολογικοί χαρακτήρες

Πρόκειται για πρόβατο μικρού σχετικά σωματικού μεγέθους. Το ύψος ακρωμίου των κριών κυμαίνεται γύρω στα 64 cm και των προβατινών γύρω στα 59 cm, τα μέσα σωματικά βάρη είναι 60 kg για τους κριούς και 40 kg για τις προβατίνες.

Η κεφαλή του προβάτου Καρύστου είναι μετρίου μεγέθους με κωνικό σχήμα. Το επιρρίνιο είναι ελαφρώς κυρτό στους κριούς και ευθύγραμμο στις προβατίνες. Τα αυτιά είναι πολύ ισχυρά και ημιόρθια. Τα άκρα είναι πολύ ισχυρά και έχουν μήκος γύρω στα 31 cm. Το σώμα με ευθύγραμμο ράχη έχει μήκος γύρω στα 57 cm, ενώ το στήθος είναι βαθύ (28 cm) και όχι ιδιαίτερα ευρύ (16 cm). Η περίμετρος του θώρακα είναι περίπου 81 cm. Η ουρά του είναι μακριά και μάλλον πλατιά με μήκος 31 cm και πάχος 6 cm στη βάση της. Ο μαστός έχει κανονική διάπλαση, οι θηλές έχουν μάλλον οριζόντια διεύθυνση και το μήκος τους ανέρχεται λίγο πάνω από 3 cm. Οι κριοί φέρουν μεγάλα και ισχυρά κέρατα,

ελικοειδή, με διεύθυνση λίγο ή πολύ οριζόντια. Ένα μικρό ποσοστό των προβατινών φέρει επίσης κέρατα, τα οποία είναι μικρότερα και λιγότερο ισχυρά από τα κέρατα των κριών.

Οι κτηνοτρόφοι ονομάζουν «κοκκίνικα» όσα από τα πρόβατα έχουν ερυθρό (κάτσενο) χρώμα στα μη καλυπτόμενα από μαλλί μέρη του σώματος (κεφαλή, αυτιά, κάτω κοιλιακή χώρα, τράχηλος και άκρα), και «βακρίνικα», όσα έχουν στα αντίστοιχα μέρη του σώματος μαύρο χρώμα. Περίπου το 70% των προβάτων της φυλής είναι κοκκίνικα και το 30% βακρίνικα, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό φέρει άλλους χρωματισμούς. Ο χρωματισμός του τριχώματος στο υπόλοιπο σώμα είναι σχεδόν σε όλα τα πρόβατα της φυλής λευκός. Η φυλή ανήκει στα αναμικτόμαλλα πρόβατα με μικρή σχετικά αναλογία αγανωδών τριχών.

Το μέσο μέγεθος των ποιμνίων ανέρχεται σε περίπου 150 πρόβατα, τα οποία σταβλίζονται σε παραδοσιακές, πρόχειρες εγκαταστάσεις.

Διατροφικά στοιχεία

Η διατροφή τους στηρίζεται στις βοσκές. Βόσκουν σε ενοικιαζόμενους και ιδιόκτητους ορεινούς βοσκότοπους με πτωχή βλάστηση κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους. Κατά την περίοδο του θηλασμού και το αρχικό διάστημα της άμελης χορηγούνται συμπυκνωμένες ζωοτροφές και μηδική.

Αποδόσεις και Αναπαραγωγικές ιδιότητες

Οι αμνάδες της φυλής πραγματοποιούν στην πλειονότητά τους τον πρώτο τοκετό στην ηλικία των 18 μηνών περίπου. Οι τοκετοί των ώριμων προβατινών αρχίζουν από το Σεπτέμβριο και τελειώνουν το Μάρτιο, με αιχμή τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο. Το μέσο μέγεθος των τοκετοομάδων είναι 1,1 έως 1,2 αρνιά, τα οποία απογαλακτίζονται κατά μέσο όρο στην ηλικία των 60 ημερών με σωματικά βάρη από 14 έως 16 kg. Οι προβατίνες αμέλγονται δύο φορές ημερησίως έως τα τέλη Ιουνίου. Σύμφωνα με τα στοιχεία των παραγωγών, η μέση αμελγόμενη ποσότητα γάλακτος ανέρχεται σε 80 έως 100 kg. Το παραγόμενο γάλα διατίθεται στα τυροκομεία της περιοχής για την παραγωγή διαφόρων τύπων τυριών (Σταυράκη, 2011)

2.5 Ξένες φυλές προβάτων που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα (Ν. Ευβοίας)

1. Φυλή LACAUNE

- Είναι η κύρια γαλακτοπαραγωγός φυλή της Γαλλίας. Από το γάλα της παράγεται του τυρί Ροκφόρ.
- Τα τελευταία χρόνια εισάγεται σε σημαντικούς αριθμούς στην Ελλάδα και εκτρέφεται εντατικά. Είναι πρόβατο μεγαλόσωμο, λευκό, ακέρατο με μειωμένη εριοκάλυψη. Εκτρέφεται σε μεγάλα κοπάδια (συνήθως 300-500 ζώα) κατά το ημιεντατικό σύστημα.

ΕΙΚΟΝΑ 15. ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΑΚΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 16. ΑΜΝΑΔΑ ΦΥΛΗΣ LACAUNE
(ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)

- Κριάρια: 100 kg. Προβατίνες: 70 kg. Αρνιά: 3-4 kg
- 250-300 kg γάλατος σε 210 ημέρες (7,5% λίπος, 5,0-5,5% πρωτεΐνες)
- Πολυδυμία: 1,60 Αρνιά: 35 ημερών, 10-14 kg, 70 ημερών, 25-30 kg
- Καλή ποιότητα σφαγίου. (Φώσκολος, 2009)

2. Φυλή ASSAF

Τα Ισπανικά πρόβατα Ασσάφ (Assaf) χαρακτηρίζονται για το υψηλό του επίπεδο γαλακτοπαραγωγής, με υψηλές αποδόσεις, μεγάλη ανθεκτικότητα, ταχύτατη ανάπτυξη και υψηλή γονιμότητα. Αποτελεί έτσι την ιδανική λύση για κτηνοτροφικές μονάδες εντατικής εκμετάλλευσης, που ο στόχος τους είναι η παραγωγή και το κέρδος.

- Μέσος όρος γαλακτοπαραγωγής 600 lt
- Γαλακτική Περίοδος 270 ημέρες
- Λιπαρά 6,5%
- Πολυδυμία 1,5
- Πρωτεΐνες 5,8%

ΕΙΚΟΝΑ 17. ΠΡΟΒΑΤΙΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ASSAF
ΣΕ ΓΑΛΑΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

ΕΙΚΟΝΑ 18. ΠΡΟΒΑΤΑ ASSAF

- Το κεφάλι είναι μεγάλο και σε αρμονία με το υπόλοιπο σώμα, μακρύ και με κυρτό προφίλ. Τα αυτιά του είναι μεγάλα, πλατιά και μακριά. Συνήθως δεν φέρουν κέρατα.
- Το στήθος είναι μακρύ, δυνατό και μυώδες, και με αρκετές φορές μακρύ τρίχωμα.
- Ο κορμός είναι πλατύς και μακρύς με ελαφρώς τοξωτά πλευρά και πλατιά ουρά.
- Οι μαστοί είναι συμμετρικοί με μεγάλες προς μεσαίες θηλές.

- Τα πόδια είναι Ισχυρά άκρα με μέση αναλογία μήκους προς κορμό. Οπλές συμμετρικές και σκληρές.
- Το τρίχωμα είναι λευκό τρίχωμα, που σε μερικές περιπτώσεις είναι κοκκινωπό στο κεφάλι και το στήθος.
- Το βάρος των θηλυκών κυμαίνεται μεταξύ 60 και 70 kg, ενώ τα αρσενικά φτάνουν τα 100 kg (Κολτσίδας, 2015)

3. Φυλή AWASSI

Το Awassi έχει εξελιχθεί ως μια νομαδική φυλή προβάτων μέσα στους αιώνες και με επιλεκτική αναπαραγωγή έγινε η μεγαλύτερη φυλή παραγωγής γάλακτος στη Μέση Ανατολή. Η φυλή έχει τα πλεονεκτήματα της φυσικής ανθεκτικότητας, της ικανότητας βόσκησης και της ευκολίας τοκετού. Το Awassi είναι κατάλληλο για σύστημα λειμώνων, καθώς και μια λειτουργία τοκετό.

ΕΙΚΟΝΑ 19. ΚΡΙΟΣ AWASSI

(Φυλή Πρόβατος Awassi)

Το Awassi συνήθως είναι καφέ στο κεφάλι και στα πόδια ενώ στο υπόλοιπο σώμα έχουμε αποχρώσεις καφέ και άσπρου. Αλλά μπορούμε να συναντήσουμε και πρόβατα Awassi σε μαύρο, λευκό, γκρι ή στίγματα στο κεφάλι. Το τρίχωμά τους είναι σαν χαλί και δεν είναι στο ίδιο μέγεθος και πυκνότητα σε όλο τους το σώμα. Το κεφάλι είναι μακρύ και στενό. Τα αυτιά του είναι αρκετά κρεμαστά. Η μύτη είναι κυρτή με τα περισσότερα κριάρια φέρουν κέρατα από 40 έως 60 cm μήκος. Οι προβατίνες συνήθως έχουν κέρατα. Ο λαιμός είναι αρκετά μακρύς.

ΕΙΚΟΝΑ 20. ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ AWASSI ΣΕ ΤΟΚΕΤΟ
(Η καταγωγή των προβάτων)

Χαρακτηριστικά και απόδοση προβατίνων Awassi

- Ύψος: 67 cm
- Βάρος: 70 kg
- Πολυδυμία: 1,5%
- Γαλακτοπαραγωγή: 500 lt (210 ημέρες)
- Λιποπεριεκτικότητα: 7-7.5%
- Πρωτεΐνη: 6%

Χαρακτηριστικά κριαριών Awassi

Ύψος: 80 cm

Βάρος: 90 kg. (Πρόβατα Awassi, 2014)

2.6 Ελληνικές φυλές αιγών που εντοπίζονται στην Εύβοια

1. ΑΙΓΑ ΣΚΟΠΕΛΟΥ - ΑΥΤΟΧΘΟΝΗ ΦΥΛΗ

- Η Αίγα Σκοπέλου εκτρέφεται κατά κύριο λόγο στα νησιά Σκόπελος, Αλόνησος, Σκιάθος. Η Αίγα Σκοπέλου είναι μεγαλόσωμο ζώο, το μέσο βάρος των ενήλικων αρσενικών είναι 90 - 100 kg περίπου, ενώ των ενήλικων θηλυκών είναι 70 - 75 kg περίπου.
- Το σώμα της καλύπτεται από κοντό και λείο τρίχωμα, όπου κυριαρχεί το ερυθρόφαιο (κάλμπινο) χρώμα με λευκές ή όχι κηλίδες. Έχει σώμα ογκώδες, και ισχυρά άκρα. Ο μαστός είναι κανονικός, διχαλωτός, σφιχτά δεμένος με τους κοιλιακούς μύες. Είναι ζώα πρόιμα, στα θηλυκά οι συζεύξεις αρχίζουν αφού έχουν συμπληρώσει τον 7-8 μήνα, ενώ στα αρσενικά οι πρώτες συζεύξεις πραγματοποιούνται στην ηλικία των 15-16 μηνών. Η

αίγα Σκοπέλου είναι ζώο με αρκετά υψηλές αποδόσεις. Οι μεγαλύτερες αποδόσεις γάλακτος παρατηρούνται στο τρίτο στάδιο γαλακτοπαραγωγής, ενώ αναφορικά με την τοκετοομάδα τη μεγαλύτερη απόδοση τη δίνουν οι αίγες με πολύδυμο (>3) τοκετό, 435 lt ακολουθούν εκείνες με δίδυμο τοκετό, 420lt και τέλος εκείνες με μονόδυμο τοκετό, 399 lt σε 210 ημέρες άλμεξης.

- Η μέση πολυδυμία είναι της τάξεως του 1,55%.
- Η ποιότητα του γάλακτος παρά τις μεγάλες αποδόσεις θεωρείται ιδιαίτερα υψηλή, η χημική σύσταση του είναι πολύ καλή με μέση περιεκτικότητα σε λίπος, πρωτεΐνες και λακτόζη της τάξεως του 5,6%, 4,5% και 4,0% αντίστοιχα.

ΕΙΚΟΝΑ 21. ΑΙΓΑ ΦΥΛΗΣ
ΣΚΟΠΕΛΟΥ ΜΕ ΤΑ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΑ
ΜΙΚΡΑ ΤΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 22. ΤΡΑΓΟΙ ΦΥΛΗΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ

- Η Αίγα Σκοπέλου χαρακτηρίζεται για την υψηλή της γαλακτοπαραγωγή, με υψηλές αποδόσεις, μεγάλη ανθεκτικότητα(ακόμη και στην πιο δύσκολες εδαφοκλιματικές συνθήκες), γρήγορη ταχύτατη ανάπτυξη και υψηλή γονιμότητα. Αποτελεί έτσι την ιδανική λύση για κτηνοτροφικές μονάδες εκτατικού έως εντατικού συστήματος εκτροφής, που ο στόχος τους μέσω της παραγωγικής διαδικασίας είναι το κέρδος (Γεράκης, 2020)

2. ΦΥΛΗ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΙΓΑΣ

Αίγες από την περιοχή της Αττικής – Στερεάς Ελλάδας

ι. Αίγα – Ουλόκερος (Ουλοκερατική)

Ευμεγέθης, γεροδεμένη αίγα. Η έκπτυξη, η κατεύθυνση και η συστροφή των κεράτων είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική. Ουσιαστικά τα κέρατα σχηματίζουν κύκλο (ους) ή στρέφονται μπροστά από το κεφάλι. Η ουλόκερος αίγα έχει ένα εντελώς μοναδικό σύνολο κεράτων που δεν υπάρχουν στις φυλές που αναφέρονται.

ΕΙΚΟΝΑ 23. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 24. ΑΙΓΑ ΟΥΛΟΚΕΡΟΣ

Οι αίγες της Καρύστου και της Σάμου παρουσιάζουν ομοιότητες, αλλά είναι αυτόχθονες νησιωτικές μορφές. Έχει μέτριο ύψος. Ο μανδύας της είναι κοντός και λείος, με χρωματισμούς που ποικίλουν και είναι κυρίως ορφνοί. Τα αυτιά είναι μεσαίου μεγέθους. Σχεδόν όλα τα ζώα έχουν υπογένειο. Τα πόδια είναι μικρά και δυνατά και επιτρέπει στο ζώο μπορεί να αναρριχάται και να καταρριχάται εύκολα στις δύσκολες ορεινές περιοχές. Το σώμα είναι μάλλον στιβαρό και κυλινδρικό. Ο μαστός είναι συμμετρικός και στενά συνδεδεμένος με τους κοιλιακούς μυς. Γενικά, είναι ένα ισχυρό ζώο.

Παρατηρήσεις:

Επίσημη αποδοχή – αναγνώριση: Υπό αναγνώριση

Περιοχή διασποράς: Βοιωτία-Φθιώτιδα, Λίμνες Υλίκης (Βοιωτία)

Πληθυσμός 17 (καταγραφή 2004). Απειλή εξαφάνισης: Υφίσταται

Ζωοτεχνικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά:

Βάρος: 45 kg

Ύψος στο ακρώμιο: 65 cm

Μήκος σώματος: 65 cm

Περίμετρο του θώρακα: 86,5 cm

Παραγωγικότητα: 60-70 λίτρα γάλακτος ανά γαλακτική περίοδο

Δείκτης πολυδυμίας: 1.2 – 1.3 (Αιγολογική Ένωση Ελλάδος)

ii. Αίγα Μπαρμπάτσικη

Στις ορεινές περιοχές της Νότιας Φθιώτιδας, Φωκίδας και Βοιωτίας, περισσότερα από 50.000 ζώα. Αυτή η φυλή έχει ειδικά εξωτερικά χαρακτηριστικά. Οι κτηνοτρόφοι ονόμαζαν αυτή την κατσίκια «Μπαρμπάτσικη». Η λέξη είναι ιταλικής προέλευσης και μπορεί να μεταφραστεί στα ελληνικά ως «γενειοφόρος». Πήρε το όνομά της από την υπερμεγέθη γενειάδα (υπογένειο) που έχουν τα περισσότερα ζώα.

ΕΙΚΟΝΑ 25. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 26. ΑΙΓΑ
ΜΠΑΡΜΠΑΤΣΙΚΗ

Είναι ένα σχετικά μεγάλο ζώο για τα ελληνικά πρότυπα. Το χρώμα του τριχώματος ποικίλλει. Το τρίχωμα είναι κοντό και λείο. Τα αυτιά είναι μεσαίου μεγέθους και μάλλον οριζόντια. Τα κέρατα είναι πολύ μεγάλα, έχουν μικρό πλάτος και είναι όρθια και ελαφρώς σπειροειδή. Το αριστερό κέρατο από την πλευρά του σώματος του ζώου γυρίζει προς τα δεξιά. Η θέση των κέρατων δημιουργεί μια γωνία που μπορεί να είναι είτε οξεία, είτε ορθή, είτε αμβλεία. Ο μαστός είναι στενά συνδεδεμένος με τους κοιλιακούς μυς. Πρόκειται για ζώο χαμηλής παραγωγής, το γάλα όμως που παράγει είναι υψηλής ποιότητας και έχει μεγάλη περιεκτικότητα σε λίπος.

Παρατηρήσεις:

Περιοχή διασποράς : Από την Πάρνηθα στην Αττική προς τη Βοιωτία

Το μέγεθος του πληθυσμού υπολογίζεται σε 40.000 - 50.000

Απειλή εξαφάνισης: Δεν διατρέχει κίνδυνο εξαφάνισης προς το παρόν

Ζωοτεχνικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά: Κεφάλι με μεγάλη γενειάδα και κέρατα μεγάλα σπειροειδή που φέρονται σε χαμηλότερη γωνία από τη φυλή Καρύστου. Τα αυτιά είναι μεσαίου μεγέθους και φέρονται μάλλον οριζόντια,

Μανδύας: κοντός και λείος

Χρωματισμός: Πολύχρωμος

Βάρος 45-50 kg

Ύψος ακρωμίου: 65-70 cm

Παραγωγικότητα: Μεικτός τύπος κρέας/γάλα. Υψηλή απόδοση σφαγίου, 60-80 lt γάλακτος/γαλακτική περίοδο

Δείκτης πολυδυμίας: 1,3-1,4 (Αιγολογική Ένωση Ελλάδος)

iii. Αίγα - ΔερβENOχωρίων

ΕΙΚΟΝΑ 27. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 28. ΑΙΓΑ ΔΕΡΒΕΝΟΧΩΡΙΩΝ

Πρόκειται για ένα ευδιάκριτο ζώο ακόμη και ανάμεσα σε ένα ποικιλόμορφο ποίμνιο. Είναι φυλή γενετικά ακέρατη και παρουσιάζονται αρσενικά με μειωμένη γονιμότητα. Διάσπαρτα άτομα γενετικώς ακέρατα συναντώνται σε διάφορα ποίμνια της νότιας ανατολικής Ελλάδος.

Παρατηρήσεις :

Η επίσημη αποδοχή – αναγνώριση χρήζει περαιτέρω έρευνας

Περιοχή διασποράς: Δερβενochώρια Αττικής

Απειλή εξαφάνισης: Άγνωστη

Ζωοτεχνικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά:

Κεφαλή: βαρεία, ογκώδης, μικρή τάση για κυρτό επιρρίνιο (ρωμαϊκή μύτη)

Σώμα: σωματώδης κατασκευή

Μανδύας: Μεσαίου μήκους, απαλός και λείος

Χρωματισμός: ασπρόμαυρος/ασπροκόκκινος (Αιγολογική Ένωση Ελλάδος)

iv. Αίγα - Δεσφίνας Φωκίδας

Η αίγα Δεσφίνας Φωκίδας αποτελεί μια ξεχωριστή φυλή με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που αναπτύχθηκε για την προσαρμογή της στις δύσκολες συνθήκες της περιοχής. Είναι ζώο εξαιρετικά ανθεκτικό. Ο χρωματισμός της είναι πολύχρωμος. Τα ποίμνια μένουν για μεγάλο χρονικό διάστημα κατ' έτος σε πρόχειρες εγκαταστάσεις στις περιοχές βόσκησης. Χαρακτηρίζεται ως ζώο ελευθέρως βοσκής, που οι κτηνοτρόφοι το εκτρέφουν κυρίως για την ποιότητα του κρέατός του, καθώς η παραγωγική γαλακτοκομική ικανότητα του είναι μικρή σε σύγκριση με άλλες φυλές. Οι αίγες αυτές εκτρέφονται σε μια περιοχή έκτασης 120.000 στρεμμάτων και ο συνολικός τους αριθμός προσεγγίζει τις 20.000 περίπου.

ΕΙΚΟΝΑ 29. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 30. ΑΙΓΑ ΔΕΣΦΙΝΑΣ ΦΩΚΙΔΑΣ

Παρατηρήσεις :

Η επίσημη αποδοχή - αναγνώριση χρήζει περαιτέρω έρευνας

Απειλή εξαφάνισης: Άγνωστη (Αιγολογική Ένωση Ελλάδος)

ν.Αίγα - Ευθύκερος

ΕΙΚΟΝΑ 31.ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ

Προσωρινός όρος για μια φυλή – τύπος αίγας με κατακόρυφα αναπτυσσόμενα κέρατα. Η περιγραφή είναι ελλιπής. Έχουν αναφερθεί ομοιόμορφα κοπάδια.

Παρατηρήσεις:

Η επίσημη αποδοχή – αναγνώριση χρήζει περεταίρω έρευνας Περιοχή διασποράς: Κεντρική Ελλάδα, Στερεά Ελλάδα: Περιοχή Δερβενοχωρίων. Απειλή εξαφάνισης: άγνωστη

Ζωοτεχνικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά:

Κέρατα: Κατακόρυφα (Αιγολογική Ένωση Ελλάδος)

2.6.1 Φυλές αιγών Ευβοίας

1. Αίγα Δίρφυς - Εύβοιας

ΕΙΚΟΝΑ 32. ΑΙΓΑ ΔΙΡΦΥΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

- Οι γηγενείς αίγες που εκτρέφονται στα χωριά Γυμνό, Μετόχι και Στρόπωνες της οροσειράς Δίρφυς, αποτελούν ένα ξεχωριστό αυτόχθονο είδος. Η οροσειρά Δίρφυς βρίσκεται στο κέντρο της νήσου Εύβοιας.

ΕΙΚΟΝΑ 33. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΕΡΞΗΣ

Παρατηρήσεις:

- Η επίσημη αποδοχή- αναγνώριση χρήζει περαιτέρω έρευνας

Περιοχή διασποράς Κεντρική Εύβοια: Γυμνό, Μετόχι και Στρομπόλες Οροσειρά Δίρφυς

Απειλή εξαφάνισης: άγνωστη

- Ζωοτεχνικά – μορφολογικά χαρακτηριστικά:

Μανδύας: Μακρύς

Χρωματισμός: γκριζωπό, πιο ανοιχτό γκρι στο κάτω μέρος του σώματος

2. Αίγα – Καρύστου

ΕΙΚΟΝΑ 34. ΠΕΡΙΟΧΗ ΥΠΑΡΞΗΣ

ΕΙΚΟΝΑ 35. ΑΙΓΑ ΚΑΡΥΣΤΟΥ

Οι αίγες της φυλής είναι σχετικά μικρού μεγέθους, παρόμοιες σε χρώμα, με λεία, κοντή τρίχα σκούρου χρώματος στην μεγαλύτερο μέρος του μανδύα, εκτός από το στήθος, την κοιλιά και τις ενδιάμεσες περιοχές, που παρουσιάζουν κόκκινο-καφέ χρωματισμό.. Έχουν όρθια, σπειροειδή κέρατα σχετικά μεγάλου μεγέθους, τοποθετημένα κατά τέτοιο τρόπο ώστε να σχηματίζουν μια γωνία 45° μεταξύ τους. Το αριστερό κέρατο στρέφεται προς τη δεξιά πλευρά. Τα αυτιά είναι κανονικού μεγέθους, οριζόντια ή ημι-όρθια. Ο μαστός είναι μικρός και καλά προσκολλημένος με τους κοιλιακούς μυς. Είναι ένα σκληρό ζώο, ανθεκτικό σε ασθένειες και δύσκολες συνθήκες. Αυτή η φυλή προσφέρει μικρή παραγωγή, ωστόσο το γάλα της είναι εξαιρετικής ποιότητας.

Στα τέλη της δεκαετίας του 90 διεξήχθη έρευνα από εργαστήριο της γεωπονικής σχολής του πανεπιστημίου Αθηνών που χρηματοδοτήθηκε από ευρωπαϊκές επιδοτήσεις. Σύμφωνα με αυτό, διαπιστώθηκε ότι στη Νότια Εύβοια, ειδικά στην περιοχή του Καρύστου, μια διακριτή αίγα εκτρέφεται από 120-150 κτηνοτρόφους. Αυτή η φυλή, η οποία φτάνει μέχρι και 35.000 ζώα, έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά από τη φυλή «Βλάχικη».

ΕΙΚΟΝΑ 36. ΚΑΤΣΙΚΑΚΙΑ ΦΥΛΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ
(Μπιζέλης)

Πρόκειται για ζώο μικρής παραγωγής. Παράγει 60-80 lt γάλακτος ανά γαλακτική περίοδο και 1,3 – 1,4 ερίφια ανά τοκετό. Τα παραγόμενα προϊόντα της είναι υψηλής ποιότητας. Με τη σωστή εκπαίδευση των κτηνοτρόφων αυτά τα ζώα μπορούν να παράξουν βιολογικά γαλακτοκομικά προϊόντα.

Παρατηρήσεις:

Επίσημη αποδοχή – Αναγνώριση: αναγνωρισμένη επίσημα

Περιοχή διασποράς: Νότια Εύβοια, ειδικά η Κάρυστος

Μέγεθος πληθυσμού: 15.000 - 50.000

Απειλή εξαφάνισης: Άγνωστη

Ζωοτεχνικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά:

Κεφαλή: Ανυψωμένο μέτωπο με αισθητό τέλος

Κέρατα όρθια σπειροειδή κέρατα, δύο ποικιλίες:

A. Εντελώς κάθετη,

B. Αναπτυσσόμενη με μέτρια γωνία: μήκος περίπου 31 cm

Μανδύας: Κοντός και λείος

Χρωματισμός: κυρίως μαύρα, καφέ χρώματα στο πίσω μέρος του λαιμού και το σέτ των ώμων, ανοιχτό γκρι σημάδια στο ρύγχος πάνω από τη μύτη.

Βάρος: 41 kg/Ύψος: 63 cm

Μήκος σώματος: 58,2 cm/Περίμετρο στήθους: 79,9 cm/Μήκος κέρατος: 31,8 cm

Κρεατοπαραγωγικής κατεύθυνσης

Παραγωγικότητα: 60-80 lt γάλα/γαλακτική περίοδο

Δείκτης πολυδυμίας: 1,3 – 1,4

2.6.2 Ξένες φυλές αιγών που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα (Ν. Ευβοίας)

1. Αίγα Δαμασκού

ΕΙΚΟΝΑ 37. ΑΙΓΕΣ ΜΕ ΚΑΤΣΙΚΙΑ ΦΥΛΗΣ
ΔΑΜΑΣΚΟΥ

(Γίδια Δαμασκού, 2017)

- Κατάγεται από την Συρία, ενώ ανήκει στην ομάδα φυλών τύπου Νούβιας.
- Ο χρωματισμός είναι ερυθρόφαιος. Υπάρχει όμως και γραμμή της φυλής με μαύρο χρωματισμό (Shami).
- Έχει σωματικό βάρος 50-70 kg
- Είναι μακρύτριχη, με κυρτό επιρρίνιο, κερασφόρα και ακέρατη, με μεγάλα κρεμασμένα αυτιά.
- Ο μαστός είναι ογκώδης και έχει καλή διάπλαση.
- Η είσοδος των γεννητόρων στην αναπαραγωγή γίνεται σε ηλικία 8-10 μηνών.
- Διακρίνεται για τον δείκτη πολυδυμίας 1,7-1,8.
- Έχει καλή κρεοπαραγωγική ικανότητα και ποιότητα σφάγιου.
- Η μέση γαλακτοπαραγωγή ανέρχεται στα 400-500 lt γάλακτος/αίγα με διάρκεια αμελκτικής περιόδου 8-9 μήνες, μέτρια περιεκτικότητα του γάλακτος σε λίπος και πρωτεΐνες (4,4% και 4% αντίστοιχα).
- Έχει υψηλή ιδιοσυγκρασία, είναι κατάλληλη για θερμά, ξηρά κλίματα και βοσκότοπους μέτριας ποιότητας.
- Αποτελεί την πιο κατάλληλη φυλή για τις συνθήκες της Ελλάδας (Σκαπέτας 2015).

2. Κατσίκια Saanen (Ζάανεν)

ΕΙΚΟΝΑ 38. ΑΙΓΑ ΦΥΛΗΣ ZAANEN
(The French Saanen breed, 2017)

- Η **κατσίκια Saanen (Ζάανεν)** κατάγεται από την ομώνυμη περιοχή της Ελβετίας.
- Είναι ζώο μεγαλόσωμο (ΖΒ αιγών 60-70 kg) με τελείως λευκό χρωματισμό, κοντό τρίχωμα, με σωματική διάπλαση τυπικά γαλακτοπαραγωγική και θαυμάσια ανεπτυγμένο μαστό. Και τα δύο φύλα φέρουν γένι.
- Είναι η πιο *γαλακτοπαραγωγική φυλή* του κόσμου και η απόδοση της ξεπερνά συχνά τα 1.000 kg το χρόνο, ενώ υπάρχουν άτομα που έχουν ξεπεράσει τα 2.000 kg.
- Η γονιμότητα και η πολυδυμία είναι υψηλή (μέση πολυδυμία 200%, κατά κανόνα γεννούν δίδυμα, ενώ υπάρχουν άτομα που γεννούν τρίδυμα και τετράδυμα).

ΕΙΚΟΝΑ 39. ΑΙΓΕΣ ΦΥΛΗΣ ZAANEN ΣΕ ΓΑΛΑΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ
(Κατσίκια Saanen (Ζάανεν), 2011)

- Τα πρώτα χρόνια της εισαγωγής της (1950) αντιμετώπισε κάποια προβλήματα προσαρμογής τα οποία προέρχονταν κυρίως από τις κακές συνθήκες διατροφής, ενώ έχει υψηλές θρεπτικές ανάγκες σαν μεγαλόσωμο ζώο, γι' αυτό και η γαλακτοπαραγωγή της ήταν σχετικά χαμηλή. Σήμερα όμως η γαλακτοπαραγωγή της και στις ελληνικές εκτροφές είναι ικανοποιητική (500-700 kg/έτος).
- Χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλη κλίμακα σε διασταυρώσεις με τις εντόπιες φυλές και έδωσε άριστα αποτελέσματα. Για να αποδώσει ικανοποιητικά πρέπει οι συνθήκες εκτροφής να είναι ευνοϊκές και κυρίως να εξασφαλίζουν άφθονη και πλούσια ζωοτροφή, γι' αυτό και εκτρέφεται κατά βάση ως οικόσιτη ή ημιοικόσιτη (Κατσικά Saanen (Ζάανεν), 2011)

3. Αίγες Αλπίνες (Alpine)

ΕΙΚΟΝΑ 40. ΚΟΠΑΔΙ ΑΙΓΕΣ ΑΛΠΙΝ
(Κούπερ, 2020)

ΕΙΚΟΝΑ 41. ΚΑΤΣΙΚΑ ΦΥΛΗΣ ΑΛΠΙΝ
(Κούπερ, 2020)

- Η αίγα Alpine είναι μια Γαλλική φυλή που εκτρέφεται κυρίως στις κεντροδυτικές περιοχές της χώρας. Έχει εισαχθεί και διατηρηθεί καθαρόαιμη σε αρκετές εκμεταλλεύσεις στην Ελλάδα ενώ έχουν πραγματοποιηθεί και διασταυρώσεις με την εγχώρια αίγα.
- Είναι ζώο μεγαλόσωμο (ΖΒ αιγών 60-70 kg, τράγων 70-80 kg) ανθεκτικό.

- Ο χρωματισμός της είναι καστανός με μαύρες αποχρώσεις στο κεφάλι, στην ράχη, στην ουρά, στην κοιλιά και τα άκρα. Και τα δύο φύλα φέρουν κέρατα.
- Η γαλακτοπαραγωγή της κατσίκας Αλπίν είναι υψηλή και φθάνει 700-100 kg.
- Η πολυδυμία της 1,7 έως 1,9 ερίφια/αίγα/τοκετό.
- Η φυλή έχει απαιτήσεις όσον αφορά το μέγεθος των κοπαδιών (μικρότερα κοπάδια) και τις συνθήκες εκτροφής (Σκαπέτας, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΔΟ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

3.1 Παραδοσιακή και σύγχρονη κτηνοτροφία

Στη χώρα μας σε πολύ μεγάλο ποσοστό εφαρμόζεται σύστημα ποιμενικής - εκτατικής εκτροφής, ένα σύστημα που χαρακτηρίζεται από χαμηλές εισροές και στηρίζεται στη μετακίνηση των ζώων για την εξεύρεση τροφής (βόσκηση). Η αιγοπροβατοτροφία ασκείται σε μεγάλο ποσοστό (85% των ζώων και 80% των εκμεταλλεύσεων περίπου) στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της χώρας οι οποίες αποτελούν το 85% του συνόλου της επιφάνειάς της, αξιοποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο εκτάσεις που από τη φύση τους δεν προσφέρονται για εντατική εκμετάλλευση, όπως ορεινές, ημιορεινές, με έντονη κλίση, με φτωχή βλάστηση κ.λ.π. Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται, μια τάση για ανάπτυξη της συστηματικής - σταβλισμένης αιγοπροβατοτροφίας σε ορισμένες πεδινές περιοχές της χώρας. Οι μονάδες αυτού του τύπου, που ιδρύονται, κυρίως από νέους αγρότες και από παλαιούς προοδευτικούς κτηνοτρόφους, διαθέτουν ζώα καλών αποδόσεων, εγχώριων (Χίου, Φριζάρτα, Σκοπέλου) ή ξένων φυλών (Lacaune) (Γενική Διεύθυνση Ζωικής Παραγωγή).

3.2 Η μορφές κτηνοτροφίας στην ελληνική επικράτεια σήμερα

Την κτηνοτροφία πρέπει να τη διακρίνουμε αρχικά στην καθαρά επαγγελματική και στην οικιακή. Με την οικιακή κτηνοτροφία ασχολούνταν όλες σχεδόν οι οικογένειες μέχρι το 1960 περίπου. Από την δεκαετία του 60 και μετά η άσκηση της κτηνοτροφίας στην Ελλάδα που μέχρι τότε ήταν σχεδόν στο σύνολο της οικόσιτη και παραδοσιακή, άρχισε να αποκτά πιο οργανωμένη και συστηματική μορφή.

Σήμερα η εκτροφή των ζώων στην χώρα μας γίνεται με μια από τις ακόλουθες μορφές :

- Εντατική ή συμβατική
- Εκτατική ή παραδοσιακή
- Οικόσιτη
- Βιολογική

- Η εντατική η συμβατική κτηνοτροφία, χαρακτηρίζεται από μεγάλη εντατικοποίηση όλων των συντελεστών της εκτροφής (ζωικό κεφάλαιο, διατροφή, την παραγωγή

εγκαταστάσεις κ.λ.π.) με κύριο στόχο την παραγωγή όσο το δυνατόν μεγαλύτερης ποσότητας προϊόντων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου χρησιμοποιούνται κυρίως ζώα υψηλών αποδόσεων (αιγοπροβατοτροφία).

- Η εκτατική ή παραδοσιακή κτηνοτροφία στηρίζεται κυρίως στην εκτροφή ζώων εγχώριων φυλών, στη βόσκηση για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των ζώων, στην διαβίωση των ζώων στο μεγαλύτερο διάστημα της ημέρας και του έτους στο ύπαιθρο, σε σταβλικές εγκαταστάσεις στοιχειώδεις ή πρόχειρες σε πολλές περιπτώσεις κι στο περιορισμό της χρήσης συνθετικών και αλληλοπαθητικών φαρμάκων και εμβολίων. Με το σύστημα αυτό εκτρέφονται στη χώρα μας τα πρόβατα και οι αίγες. Στις εκτροφές αυτές χρησιμοποιούνται ζώα λιτοδίαιτα, ιδιαίτερα ανθεκτικά στις ασθένειες και τα νοσήματα και καλά προσαρμοσμένα στις ξηροθερμικές συνθήκες της χώρας μας, με χαμηλές όμως αποδόσεις (π.χ. σε γάλα 80-100 kg/προβατίνα/έτος).

- Η οικόσιτη εκτροφή των ζώων στοχεύει στην κάλυψη των διατροφικών αναγκών της οικογένειας σε ζωικά προϊόντα. Μέχρι την δεκαετία του 70 ήταν πολύ ανεπτυγμένη. Το σύστημα εκτροφής αυτό σήμερα έχει περιοριστεί σε ορισμένες ορεινές νησιώτικες και απομακρυσμένες περιοχές, αφορά την εκτροφή μικρού αριθμού ζώων εντός του χώρου κατοικίας ή σε κάποιον παρακείμενο χώρο.

- Η βιολογική κτηνοτροφία είναι μια μορφή εκτροφής των ζώων που βασίζεται στην επιλογή ζώων εγχώριων φυλών, στην διαβίωση τους (έξοδος σε βοσκότοπους και ανοιχτά προαύλια), σε χαμηλές πυκνότητες εντός των θαλάμων εκτροφής, στην αποφυγή της χρήσης χημικών συνθετικών αλληλοπαθητικών κτηνιατρικών φαρμάκων (αντιβιοτικά, αντιπαρασιτικές αγωγές), στην διατροφή των ζώων με βιολογικές κατά κύριο λόγο ζωοτροφές (Παπαθεοδώρου, 2007)

3.3 Συστήματα εκτροφής αιγοπροβάτων στη χώρα μας

Τα συστήματα εκτροφής των αιγοπροβάτων στη χώρα μας διακρίνονται σε τρεις τύπους:

I. Οικόσιτο σύστημα

Το σύστημα αυτό αφορά στην εκτροφή μικρού αριθμού προβάτων ή αιγών (1-10) ανά οικογένεια όπως αναφέρεται και παραπάνω.

II. Ποιμνική μη μετακινούμενη εκτροφή

EIKONA 42. ΒΟΣΚΗΣΗ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΜΗ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΗΣ
ΕΚΤΡΟΦΗΣ (ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)

Στο σύστημα αυτό τα ζώα βόσκουν στα λιβάδια κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, εφόσον το επιτρέπουν οι καιρικές συνθήκες. Συνήθως βόσκουν στα λιβάδια την άνοιξη, το φθινόπωρο και το χειμώνα. Κατά τη διάρκεια του θέρους τα ζώα βόσκουν στα υπολείμματα των δημητριακών μετά τη συγκομιδή των καρπών (καλαμιές). Τα ζώα βόσκουν στα λιβάδια, που ανήκουν στα όρια του δημοτικού διαμερίσματος, στο οποίο μένει μόνιμα ο ιδιοκτήτης-κτηνοτρόφος χωρίς να μετακινούνται έξω από αυτά. Ορισμένοι κτηνοτρόφοι συνηθίζουν να μετακινούν τα ζώα τους κατά το θέρος σε λιβάδια μεγαλύτερου υψομέτρου εντός όμως των ορίων του δημοτικού διαμερίσματος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια οι κτηνοτρόφοι χορηγούν στα ζώα τους σημαντικές ποσότητες αγορασμένων ζωοτροφών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Η εκτεταμένη αυτή εφαρμογή της συμπληρωματικής διατροφής μετατρέπει το σύστημα εκτροφής σε ημιεντατικό, πράγμα που συνεπάγεται την πλημμελή αξιοποίηση της βοσκήσιμης ύλης, που παράγεται στα λιβάδια και την αύξηση του κόστους των παραγομένων προϊόντων. Με το σύστημα αυτό εκτρέφεται ο μεγαλύτερος όγκος των αιγοπροβάτων (το 85% των προβάτων και το 82% των αιγών) στη χώρα μας.

III. Ποιμνική μετακινούμενη εκτροφή

ΕΙΚΟΝΑ 43. ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΚΟΠΑΔΙΟΥ ΓΙΔΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΘΕΡΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟ
(ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)

Στο σύστημα αυτό τα ζώα μετακινούνται κατά τη θερινή περίοδο σε λιβάδια της ορεινής ζώνης εκτός του δημοτικού διαμερίσματος, στο οποίο είναι η βάση τους για να αξιοποιήσουν τα λιβάδια κυρίως των ψευδαλπικών περιοχών. Το φθινόπωρο τα ζώα επιστρέφουν και πάλι στην πεδινή ζώνη (χειμαδιά). Το σύστημα αυτό θεωρείται ως ένα οικολογικό σύστημα διαχείρισης των λιβαδιών και στο παρελθόν το ακολουθούσε ένα σημαντικό μέρος των κτηνοτρόφων. Σήμερα μετακινούνται μόνο το 7% των προβάτων και το 5% των αιγών της χώρας μας (Γιακουλάκη).

3.4 Η εξέλιξη της κτηνοτροφίας

Η κτηνοτροφία είναι γνωστή σαν δραστηριότητα του ανθρώπου από τη Νεολιθική Εποχή. Η ανάπτυξή της τοποθετείται στην εποχή που άρχισε να αναπτύσσεται και η γεωργία. Οι γεωργοί έμεναν συνήθως σ' ένα τόπο, ενώ οι κτηνοτρόφοι ήταν αναγκασμένοι να πηγαίνουν στα μέρη που είχε χορτάρι. Ο τρόπος αυτός της κτηνοτροφίας λέγεται νομαδικός και παρατηρείται στις χώρες που δεν έχουν όλη την εποχή χορτάρι. Ο τρόπος αυτός, παρόλο που είναι τόσο παλιός, είναι ακόμη πολύ συνηθισμένος και πολύ διαδομένος σε πολλές χώρες. Στην Ελλάδα, ο τρόπος αυτός της κτηνοτροφίας αφορά την εκτροφή των προβάτων και των κατσικιών και μπορούμε να πούμε ότι είναι ακόμη πολύ διαδομένος.

Σήμερα ο χαρακτήρας αυτός έχει πλέον αλλάξει, η σταβλισμένη κτηνοτροφία αναπτύσσεται και η νομαδική εγκαταλείπεται. Αυτό συμβαίνει λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζει η νομαδική κτηνοτροφία.

Η εκτροφή πλέον γίνεται :

- σε στάβλους και σύγχρονες μονάδες
- αποφεύγονται οι μετακινήσεις ανάλογα με την εποχή και τις καιρικές συνθήκες.
- Γίνεται έλεγχος των τροφών, ώστε να έχουν τα κατάλληλα θρεπτικά συστατικά
- εξετάζεται η υγεία των ζώων από κτηνιάτρους.

Επειδή τα κέντρα εκτροφής βρίσκονται κοντά σχετικά σε μεγάλες πόλεις (σε αντίθεση με τη νομαδική), η μεταφορά των προϊόντων στην αγορά γίνεται ευκολότερη και η διάθεση τους άμεση.

Στην κτηνοτροφία (όπως στη γεωργία) παρόλο που υπάρχει μείωση των ανθρώπων που ασχολούνται με αυτήν, η παραγωγή αυξάνεται. Ο λόγος είναι τα μηχανικά μέσα που χρησιμοποιούνται για να διευκολύνουν την παραγωγή, μειώνοντας το χρόνο που απαιτείται για τη φροντίδα των ζώων (Η Ιστορία των Αγροτικών προϊόντων).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΕΥΒΟΙΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

4.1 Γενικά στοιχεία του Ν. Ευβοίας

Ο νησιωτικός νομός Εύβοιας με πρωτεύουσα την Χαλκίδα, είναι ένας από τους 7 νομούς της Στερεάς Ελλάδας, και αποτελεί το δεύτερο σε μέγεθος ελληνικό νησί μετά την Κρήτη. Οι κυριότερες περιοχές του νομού είναι: *Χαλκίδα, Ερέτρια, Κάρυστος, Κύμη*. Δυτικά βρέχεται από τον Ευβοϊκό Κόλπο, και νότια και ανατολικά από το Αιγαίο Πέλαγος (Εύβοια: Σπάνια φυσικά αξιοθέατα και αρχαιολογικοί χώροι)

Η Εύβοια συνδέεται με τη Στερεά Ελλάδα μέσω μίας γέφυρας στον Πορθμό του Ευρίπου, η οποία είναι η μία εκ των δύο ζεύξεων του νησιού με την ηπειρωτική Ελλάδα, η παλαιά γέφυρα της Χαλκίδας. Προσφάτως χτίστηκε και η υψηλή γέφυρα της Χαλκίδας, συνολικού μήκους περίπου 700 μέτρων.

Η έκταση του νησιού είναι 3.654 τ.χλμ. και εκτείνεται κατά μήκος της βορειοανατολικής ηπειρωτικής Στερεάς Ελλάδας, από το Μαλιακό κόλπο μέχρι απέναντι από την ακτή της Ραφήνας, χωρισμένη από αυτήν με την Ευβοϊκή θάλασσα.

Το σχήμα της είναι στενόμακρο με πεπλατυσμένες τις δύο άκρες της και περί το μέσον αυτής. Εκτείνεται με κατεύθυνση από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά, έχοντας συνολικό μήκος 180 χλμ. και κυμαινόμενο πλάτος από 8 μέχρι 50 χλμ. Στα ΒΔ. χωρίζεται από τη Φθιώτιδα και Μαγνησία δια του διαύλου Ωρεού, ενώ νότια δια του Ευβοϊκού Κ. χωρίζεται από τη Βοιωτία και την Αττική. Δια του πορθμού του Καφηρέα χωρίζεται νοτιοανατολικά από την Άνδρο. Τα βόρεια και βορειοανατολικά παράλιά της βρέχονται από το Αιγαίο Πέλαγος.

Σημαντικότεροι επιμέρους κόλποι της Εύβοιας είναι από τον Πορθμό του Ευρίπου και βόρεια: του Βατώντα, της Λίμνης και της Αιδηψού, και νότια του Αλιβερίου, της Καρύστου και προς το Αιγαίο της Κύμης. Επίσης κατά μήκος των ακτών της Εύβοιας απαντώνται πλήθος νησίδων μεταξύ των οποίων είναι οι Λιχάδες, οι Πεταλιοί, η Μυρτώ, η Πρασούδα και το Ποντικονήσι.

Γενικά το κλίμα της είναι εύκρατο και υγιεινό που συντελεί στην άφθονη βλάστηση και στη φυσική της ομορφιά.

ΕΙΚΟΝΑ 44. ΧΑΡΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

Το νησί της Εύβοιας μαζί με τη Σκύρο, ένα τμήμα της βοιωτικής ακτής και τις γύρω νησίδες αποτελούν διοικητικά τη περιφερειακή ενότητα Ευβοίας, που ανήκει στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Η περιφερειακή ενότητα Ευβοίας έχει έκταση 4.167 τ.χλμ. και πληθυσμό 210.815 κατοίκων, σύμφωνα με την απογραφή του 2011 (Εύβοια π.δ.).

Α. Στον νομό **Ευβοίας** συνιστώνται οι κατωτέρω δήμοι :

1. Δήμος **Χαλκιδέων** με έδρα τη Χαλκίδα
2. Δήμος **Διρφύων – Μεσσαπίων** με έδρα τα Ψαχνά
3. Δήμος **Ερέτριας** με έδρα την Ερέτρια
4. Δήμος **Καρύστου** με έδρα την Κάρυστο
5. Δήμος **Ιστιαίας – Αιδηψού** με έδρα την Ιστιαία
6. Δήμος **Μαντουδίου – Λίμνης – Αγίας Άννας** με έδρα τη Λίμνη Ευβοίας
7. Δήμος **Κύμης – Αλιβερίου** με έδρα το Αλιβέρι και ιστορική έδρα την Κύμη

Β. Δήμος **Σκύρου** (ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ, 2016)

4.2 Ο πρωτογενής τομέας στην Εύβοια

Στον Ν. Ευβοίας ο πρωτογενής τομέας αποτελεί βασική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού και καθοριστικό παράγοντα για την διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής των περιοχών της υπαίθρου, παρά τη συνεχή φθίνουσα πορεία του. Κυριότερες κατηγορίες του πρωτογενή τομέα είναι η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία, η δασοκομία, οι υδατοκαλλιέργειες, η μελισσοκομία, τα ορυκτά κ.ά (Δήμος Κύμης-Αλιβερίου)

Η γεωργία και η κτηνοτροφία αποτελούν το μεγαλύτερο και σημαντικότερο κομμάτι στην εξέλιξη της αγροτικής οικονομίας της, όπου εκεί εστιάζονται και τα παρακάτω:

ΕΙΚΟΝΑ 45. ΣΠΟΡΑ – ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΡΙΦΥΛΛΙΟΥ
(Σπορά -Καλλιέργεια Τριφυλλιού)

ΕΙΚΟΝΑ 46. ΑΙΓΕΣ ΣΕ ΒΟΣΚΗ
(ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ)

4.2.1 Φυτική παραγωγή

Η Εύβοια είναι ένα νησί όπου οι κύριες καλλιέργειες είναι η ελαιοκομία που ασκείται σε ολόκληρο το νησί, η αμπελουργία και τα κηπευτικά και εσπεριδοειδή που καλλιεργούνται κυρίως στις ευρύτερες περιοχές της Χαλκίδας, των Ψαχνών και της Ιστιαίας, τα πεπονοειδή στην περιοχή της Ιστιαίας, τα σιτηρά, τα όσπρια και οι πατάτες σε ολόκληρο το νησί. Στις ημιορεινές περιοχές έχουμε δενδρώδεις καλλιέργειες όπως

βερικοκιές, αχλαδιές, κερασιές, αμυγδαλιές, καρυδιές και άλλα, ενώ η Κύμη φημίζεται για τις συκιές της (Η ρητίνη στο Ν. Εύβοιας)

Σημαντική είναι επίσης η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών η οποία παρουσιάζει σχεδόν διπλασιασμό των καλλιεργούμενων εκτάσεων της σε σχέση με το 2012. Το 2016 το μεγαλύτερο μέρος αποτελείται από σανό κριθαριού, βρώμης, βίκου και άλλων σανών περίπου το 45% της αντίστοιχης καλλιεργούμενης έκτασης κτηνοτροφικών φυτών όπως φαίνεται και από τα στοιχεία του ακόλουθου πίνακα (Αγροδιατροφική σύμπραξη Στερεάς Ελλάδας).

ΠΙΝΑΚΑΣ 14. ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ (ha) ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΥΒΟΙΑΣ (2016)

Καλλιεργούμενες εκτάσεις (ha) κτηνοτροφικών φυτών στην περιφερειακή ενότητα Ευβοίας (2016)	
Σανός κριθαριού, βρώμης βίκου και άλλοι σανοί	1.148,64
Αραβόσιτος διάφορα	261,34
Σανός μηδικής για ζωτροφές	231,55
Τριφύλλι για ζωτροφές	211,6
Βίκος Αλέξανδρος (B1-65)	202,34
Μηδική για αποξήρανση-αφυδάτωση	121,46
Βίκος λοιπές ποικιλίες	79,13
Κουκιά ξερά Τανάγρα (M-10868)	59,44
Μπιζέλια (Πίσσα) Βέρμιο (M-8772)	57,51
Βίκος Ζέφυρος (B1-89)	49,87
Βρώμη διάφορα	24,96
Κριθάρι Εξάστιχο	17,22
Τριφύλλι για αποξήρανση – Αφυδάτωση	12,88
Κριθάρι Aura	10,93
Κουκιά διάφορα	10,11

Όσον αφορά την παραγωγή κτηνοτροφικών φυτών στην περιφερειακή ενότητα της Εύβοιας καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος της καλλιεργήσιμης έκτασης σχεδόν 2.550 εκταρίων περίπου και εκτιμώντας τον όγκο της παραγωγής σε περισσότερο από 30.000 τόνους. Τα σημαντικότερα από τα καλλιεργήσιμα κτηνοτροφικά φυτά εμφανίζονται στον πίνακα που ακολουθεί με τον σανό κριθαριού, βρώμης, βίκου και άλλων σανών να καλύπτει σχεδόν 1.150 εκτάρια και παραγωγή έτους 2016 11.500 τόνους (Αγροδιατροφική σύμπραξη Στερεάς Ελλάδας)

ΠΙΝΑΚΑΣ 15. ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΕΡΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΦΥΤΩΝ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2016

Κτηνοτροφικά	Καλλιεργούμενα εκτάρια	Μέσες αποδόσεις (κιλά / στρ)	Σύνολο αποδόσεων (τόνοι)
Σανός κριθαριού, βρώμης, βίκου, άλλοι σανοί	1.148,64	1000	11.486,4
Αραβόσιτος διάφορα	261,34	4000	10.453,6
Σανός μηδικής	231,55	1000	2.315,5
Τριφύλλι-ζωοτροφές	211,6	1000	2.116
Βίκος Αλέξανδρος (B1-65)	202,34	180	364,212

4.2.2 Ζωική παραγωγή

Η κτηνοτροφία είναι ευρύτατα διαδεδομένη σε όλο τον νομό Ευβοίας και την Σκύρο όπου και διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή οικονομία.

Η ποιμενική αιγοπροβατοτροφία που ασκείται στο νησί της Σκύρου λειτουργεί με το θεσμό των σμικτών (ένωση δυο ή περισσότερων κτηνοτρόφων για την παραγωγή γάλακτος). Τα αιγοπρόβατα βόσκουν κυρίως ελεύθερα στους δημοτικούς, μοναστηριακούς και ιδιωτικούς βοσκοτόπους του νησιού (Λιναρία Σκύρου, 2016).

Σε ότι αφορά την Εύβοια, οι κύριες μορφές άσκησης της κτηνοτροφίας είναι η εκτατική, που αφορά κυρίως νομαδική αιγοπροβατοτροφία και η εντατική – ενσταβλισμένη κτηνοτροφία, που αφορά κυρίως τα πουλερικά και τους χοίρους και λιγότερο τα βοοειδή. Η επικρατέστερη μορφή της είναι η πτηνοτροφία και η χοιροτροφία. Η εκτροφή βοοειδών τοποθετείται σε σχετικά μικρότερο ποσοστό. Σημαντική θέση όμως, κατέχει και στην εκτροφή αιγοπροβάτων για την οποία και γίνεται λόγος. Τα κυριότερα παραγόμενα προϊόντα για τα οποία γίνεται λόγος αποτελούν η παραγωγή και εκμετάλλευση του γάλακτος και κρέατος, του μαλλιού αιγοπροβάτων, του χοιρινού λίπους, των νωπών δερμάτων, των αυγών, του βουτύρου, του τυριού και της μυζήθρας (Η ρητίνη στο Ν. Εύβοιας)

Η περιφέρεια Ευβοίας (συμπεριλαμβανομένης και της Σκύρου) είναι γνωστές για τα τυροκομικά προϊόντα που παράγονται όπως το τουλουμοτύρι Καρύστου, η φέτα Μίστρου, η σκυριανή μυζήθρα, το παραγόμενο πρόβειο γιαούρτι κ.ά., είναι μερικά από τα πιο φημισμένα προϊόντα του τόπου (Επιμελητήριο Εύβοιας)

ΠΙΝΑΚΑΣ 16. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΥ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ (Διεύθυνση Κτηνιατρικής Εύβοιας)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	2017	2018	2019
1. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΧΩΡΗΜΕΝΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	6.031	6.031	6.031
2. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	2.611	2.482	2.487
3. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΩΝ	238	228	227
4. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	486	466	460
5. ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	1.887	1.788	1.800
6. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	13	12	12
7. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΚΡΕΟΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	17	16	16
8. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΜΙΚΤΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	2.581	2.454	2.459
9. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ	0	0	0
10. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΣΤΑΒΛΙΣΜΕΝΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	32	29	30
11. ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΓΕΛΑΙΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	70	66	65
12. ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΙΚΤΩΝ (Κατηγορία Ενσταβλισμού) ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ	2.509	2.387	2.392
13. ΑΡΙΘΜΟΣ ΟΙΚΟΣΙΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ	29	27	29
14. ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΜΕ ΜΗΔΕΝΙΚΟ ΖΩΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	49	40	47

ΠΙΝΑΚΑΣ 17. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΤΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΤΟΥ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ

(Διεύθυνση Κτηνιατρικής Εύβοιας)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	2017	2018	2019
1. ΣΥΝΟΛΟ ΖΩΙΚΟΥ ΠΛΥΘΗΣΜΟΥ	282.838	277.910	277.283
2. ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	167.522	165.785	165.607
3. ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΓΩΝ	115.316	112.125	111.676
4. ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΑΝΩ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ	147.598	146.107	146.409
5. ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΓΕΝΝΗΣΕΙ	113	201	197
6. ΑΡΙΘΜΟΣ ΛΟΙΠΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	12.565	12.493	12.028
7. ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΡΙΩΝ	7.246	6.984	6.973
8. 6ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ ΑΙΓΩΝ ΑΝΩ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ	101.331	98.911	98.634
9. ΑΡΙΘΜΟΣ ΘΗΛΥΚΩΝ ΑΙΓΩΝ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΓΕΝΝΗΣΕΙ	162	53	50
10. ΑΡΙΘΜΟΣ ΛΟΙΠΩΝ ΑΙΓΩΝ	7.074	6.789	6.655
11. ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΓΩΝ	6.749	6.372	6.337

4.3 Η αιγοπροβατοτροφία στο Ν. Ευβοίας σήμερα –Έρευνα

4.3.1 Παρουσίαση μεθοδολογίας της έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη λαμβάνοντας ικανοποιητικό δείγμα αιγοπροβατοτροφικών μονάδων του Νομού. Οι μονάδες οι οποίες επιλέχθηκαν είχαν ως κριτήριο επιλογής την ανάδειξη της σημερινής κατάστασης της κτηνοτροφίας η οποία παρουσιάζεται με δυο μορφές: την παραδοσιακή και την σύγχρονη.

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν αφορούν την δυναμικότητα των μονάδων, την παραγωγικότητα των εκτρεφόμενων ζώων, το μέγεθος της γαλακτοπαραγωγής αυτών, το πρόγραμμα διατροφής (χρησιμοποιούμενες ζωοτροφές, βόσκηση) καθώς και την διαχείριση της εκτροφής όσον αφορά τις τεχνικές και τα μέτρα υγιεινής που εφαρμόζει η κάθε μονάδα για ένα πιο ποιοτικό σύστημα παραγόμενων προϊόντων.

4.3.2 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου

Η μέθοδος για την αποκόμιση ορθών συμπερασμάτων σχετικά με τον κλάδο της αιγοπροβατοτροφίας στον νομό Ευβοίας, ήταν αυτή του ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε στους παραγωγούς αφού πρωτίστως είχαν ενημερωθεί για

το περιεχόμενο της συνέντευξης, και συμπληρώθηκε από τον ερευνητή μέσα από ατομικές συναντήσεις μαζί τους. Τα κυριότερα σημεία της έρευνας αφορούν: το ζωικό κεφάλαιο, τα στοιχεία διατροφής, στοιχεία γαλακτοπαραγωγής καθώς και την υγιεινή και τις εγκαταστάσεις των διαφορετικών τύπων μονάδων.

4.3.3 Αποτελέσματα έρευνας

4.3.3.1 Μέγεθος δείγματος

Ο αριθμός των μονάδων όπου πραγματοποιήθηκε η έρευνα είναι έξη. Οι μονάδες αυτές παρουσιάζουν διαφορές ως προς την δυναμικότητα και το ζωικό κεφάλαιο (πρόβατα, αίγες ή μικτή) των εκτροφών. Η μικρότερη μονάδα είναι μικτής παραγωγής, αποτελείται από 90 αιγοπρόβατα και η μεγαλύτερη από 700 γίδια. Ο συνολικός πληθυσμός των αιγοπροβάτων του νομού Ευβοίας ανέρχεται στα 277.283 ζώα και των εκμεταλλεύσεων εν λειτουργία 2.487 για το έτος 2019.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18. ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΛΕΓΧΘΗΚΑΝ

Αριθμός Μονάδων	Σύνολο προβάτων	Σύνολο αιγών	Σύνολο αιγοπροβάτων
6	930	870	1800

4.3.3.2 Γεωγραφική θέση μονάδων

Οι γεωγραφικές θέσεις των αιγοπροβατοτροφικών μονάδων που μελετήθηκαν τοποθετούνται κυρίως στην κεντρική Εύβοια. Αρχικά, δύο από τις μονάδες περιλαμβάνονται στα πλαίσια του χωριού Μίστρος όπου η μια είναι προβατοτροφική μονάδα και η άλλη μικτή (αίγες και πρόβατα). Στο χωριό Πούρνος ακόμα μία αιγοτροφική μονάδα, στην περιοχή της Ερέτριας μία προβατοτροφική μονάδα και στην περιοχή του Βασιλικού μία μικτή εκμετάλλευση και κοντά στο χωριό Θεολόγος μία επίσης μικτή μονάδα. Οι παραπάνω εκμεταλλεύσεις στην πλειοψηφία τους τοποθετούνται σε ημιορεινές και πεδινές περιοχές με σχετικά ήπιο κλίμα.

4.3.3.3 Ζωικός πληθυσμός μονάδων

Οι εκτρεφόμενες φυλές των αιγοπροβάτων που εντοπίστηκαν στις μονάδες είναι οι παρακάτω:

Φυλές αιγών

- Εγχώρια αίγα (αίγα Δίρφυς-αίγα Καρύστου που εμφανίζει μεγάλη παραλλακτικότητα από τις επιρροές των γύρω περιοχών)
- Αίγα φυλής σκοπέλου
- Αίγα φυλής Ζαάνεν, Αίγες Δαμασκού, Αίγες Αλπίν (διασταυρωμένες)

Φυλές προβάτων

- Πρόβατα εγχώρια (φυλής Κύμης, Καρύστου, Βλαχική που εμφανίζει μεγάλη παραλλακτικότητα από τις επιρροές των γύρω περιοχών)
- Πρόβατα Καραγκούνικης φυλής
- Πρόβατα Λακόν (Lacaune, προέλευση: Γαλλία)
- Πρόβατα Ασσάφ (Assaf, προέλευση: Ισπανία)
- Πρόβατα Αβάσι (Awassi, προέλευση: Ισραήλ)

ΠΙΝΑΚΑΣ 19. ΑΡΙΘΜΟΙ ΕΚΤΡΕΦΟΜΕΝΩΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ

Μονάδες	Αριθμός εκτρεφόμενων προβάτων	Αριθμός εκτρεφόμενων αιγών	Συνολικός αριθμός εκτρεφόμενων αιγοπροβάτων
Μονάδα 1	100	80	180
Μονάδα 2	250	-	250
Μονάδα 3	50	40	90
Μονάδα 4	-	700	700
Μονάδα 5	200	-	200
Μονάδα 6	330	50	380

4.3.3.4 Χαρακτηριστικά εκτροφής και μορφή σταβλισμού

Οι εκμεταλλεύσεις που εξετάστηκαν εφαρμόζουν τα παρακάτω συστήματα σταβλισμού:

ΠΙΝΑΚΑΣ 20. ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ

Σύστημα σταβλισμού	Αριθμός Μονάδων (Σύνολο μονάδων : 6)
Εκτατικό	0
Εντατικό	2
Ημιεντατικό	4

4.3.3.5 Χαρακτηριστικά στοιχεία σταβλισμού των μονάδων

Ο σχεδιασμός και οι εγκαταστάσεις της μονάδας είναι ένα από τα σημαντικά σημεία στην δημιουργία μιας αιγοπροβατοτροφικής εκμετάλλευσης. Οι εκμεταλλεύσεις στις οποίες πραγματοποιήθηκε η έρευνα στο μεγαλύτερο μέρος τους είναι εκσυγχρονισμένες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΑΒΛΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Κατάσταση μονάδων	Υδρευση	Ηλεκτροδότηση	Αμεικτήριο	Αποθήκες
Σύνολο: 6	6	3	2	6

4.3.4 Διαχείριση εκτροφής ζωικού κεφαλαίου

Η ορθή μεταχείριση των ζώων σε μια μονάδα αποτελεί το βασικό θεμέλιο για την βιωσιμότητα της επιχείρησης. Παρ' όλα αυτά επειδή οι κτηνοτρόφοι έχουν να κάνουν με ζωντανούς οργανισμούς, η εμφάνιση κάποιων ανασταλτικών παραγόντων όπως κάποια ασθένεια ή τραυματισμός αλλά και λόγω ηλικίας και χαμηλών αποδόσεων είναι αναπόφευκτη με σκοπό να κρίνεται απαραίτητη η απομάκρυνση των συγκεκριμένων ζώων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 22. ΑΡΙΘΜΟΣ ΖΩΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΞ ΑΙΤΙΑΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Αριθμός μονάδων	Συνολικός αριθμός ζώων που απομακρύνθηκαν το 2019
Μονάδα 1	180 ζώα $\approx$ 14 απομακρύνθηκαν
Μονάδα 2	250 ζώα $\approx$ 22 απομακρύνθηκαν
Μονάδα 3	90 ζώα $\approx$ 9 απομακρύνθηκαν
Μονάδα 4	700 ζώα $\approx$ 49 απομακρύνθηκαν
Μονάδα 5	200 ζώα $\approx$ 17 απομακρύνθηκαν
Μονάδα 6	380 ζώα $\approx$ 25 απομακρύνθηκαν
Σύνολο	136

4.3.5 Διατροφή αιγοπροβάτων

Η διατροφή των ζώων και ειδικότερα των αιγοπροβάτων αποτελεί ίσως το πλέον πολύπλοκο και δύσκολο κομμάτι της διαχείρισης ενός κοπαδιού. Οι ζωοτροφές παρουσιάζουν μεγάλη παραλλακτικότητα ως προς τη σύσταση και τη ποσότητα των συστατικών. Οι περισσότεροι αιγοπροβατοτρόφοι χορηγούν στα ζώα χονδροειδείς (τριφύλλι, άχυρο) και συμπυκνωμένες, (καλαμπόκι, σιτάρι, κριθάρι, βαμβακόπιτα, σόγια, πίτυρα κλπ.) ζωοτροφές. Οι περισσότεροι εξ αυτών ιδιοπαράγουν ένα μέρος των χορηγούμενων ζωοτροφών, αφού καλλιεργούν τις βασικές τροφές (ενσίρωμα αραβοσίτου

και κριθαριού, χόρτο βρώμης, χόρτο μηδικής). Σε περιόδους αυξημένων αναγκών στρέφονται στην αγορά ζωοτροφών. Υπάρχουν όμως και παραγωγοί οι οποίοι μόνο αγοράζουν έτοιμο το μίγμα ζωοτροφών κάτι το οποίο είναι οικονομικά ασύμφορο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23. ΟΙ ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ

Ζωοτροφές	Αριθμός Μονάδων
Ιδιοπαραγόμενες	0
Αγοραζόμενες	3
Συνδυασμός των παραπάνω	3

4.4 Παραγόμενα προϊόντα

Η εκτροφή των αιγοπροβάτων αποβλέπει στην παραγωγή του κρέατος, γάλακτος και του μαλλιού (σήμερα η αξία του είναι πολύ χαμηλή). Από αυτά, τα δύο προϊόντα προωθούνται στην αγορά, είτε σε ιδιώτες είτε σε οργανωμένες επιχειρήσεις. Οι παραγωγοί συνήθως κρατούν κάποια από τα νεαρά ζώα που γεννιούνται για αντικατάσταση των ζώων που απομακρύνθηκαν (λόγω ασθένειας, ηλικίας, τραυματισμού κλπ.) από την μονάδα, κάποια άλλα διατίθενται προς πώληση λίγο μετά τη γέννησή τους και κάποια άλλα εκτρέφονται με σκοπό την σφαγή και πώληση του κρέατος τους. Το βάρος των σφάγιων κυμαίνεται σύμφωνα με τους παραγωγούς για τα αρνιά στα 10-13 kg και για τα κατσίκια γύρω στα 8-10 kg σε ηλικία 2-2,5 μηνών. Το βάρος και η τιμή του σφάγιού ποικίλλει ενώ σε γενικότερη άποψη βρίσκεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Η ίδια κατάσταση των πτωτικών τιμών επικρατεί και στην παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος.

**ΠΙΝΑΚΑΣ 24. ΤΙΜΕΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΕΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΕΤΗ
(ΕΛΟΓΑΚ)**

Έτη	Τιμές πρόβειου Γάλακτος €/lt	Τιμές γίδινου γάλακτος €/lt
2016	0,9229	0,5643
2017	0,9280	0,5669
2018	0,8780	0,5327
2019	0,8272	0,5037

Το γάλα που παράγεται από τις μονάδες που ελέγχθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας απορροφάται από διάφορες γαλακτοβιομηχανίες αλλά χρησιμοποιείται και από τους ίδιους τους παραγωγούς για παραγωγή τυριού, μυζήθρας κλπ. (διαθέτουν δικό τους τυροκομείο).

ΠΙΝΑΚΑΣ 25. ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2019
(ΕΛΟΓΑΚ)

Περιφέρεια	Νομός	Αιγοπροβατοτρόφοι	Ποσότητα πρόβειου γάλακτος	Ποσότητα γίδινου γάλακτος
Στερεάς Ελλάδας	Ευβοίας	591	4.624.740	1.594.375

ΠΙΝΑΚΑΣ 26. ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΕΣ ΠΟΣΟΤΗΤΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ

Α/Α	Εταιρία γάλακτος	Συνολική ποσότητα γάλακτος (180 μέρες)
Μονάδα 1	Δωδώνη	47 tn
Μονάδα 2	*	43 tn
Μονάδα 3	Πολύφημος	17 tn
Μονάδα 4	*	175 tn
Μονάδα 5	Βιοφάρμα	48 tn
Μονάδα 6	Δωδώνη	101 tn
	* Αξιοποιούν οι ίδιοι το γάλα για τυρί, γιαούρτι κλπ. (Διαθέτουν δικό τους πιστοποιημένο τυροκομείο)	

4.5 Υγιεινή και ασθένειες των αιγοπροβάτων

Η προσπάθεια που καταβάλλεται από τους κτηνοτρόφους για την υγιεινή των μονάδων και κατά συνέπεια την υγεία των ζώων είναι από τις πιο δύσκολες προκλήσεις του κλάδου, που καλείται να αντιμετωπίσει ο κάθε παραγωγός ώστε να ελαττώσει τα ποσοστά απωλειών.

Η απολύμανση και η τακτική καθαριότητα του στάβλου μειώνουν το μικροβιακό φορτίο μέσα στην μονάδα επομένως και την πιθανότητα εκδήλωσης νόσων. Σύμφωνα λοιπόν με την έρευνα προέκυψε ότι η γενικότερη κατάσταση των μονάδων κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα αν και οι απολυμάνσεις δεν πραγματοποιούνται όσο τακτικά χρειάζεται εντούτοις σε κάθε απολύμανση τηρούνται ορθά τα μέτρα, με την χρήση κατάλληλων απολυμαντικών και απομάκρυνση των ζώων από το στάβλο για ένα χρονικό διάστημα.

Η εκδηλώσεις των ασθενειών μπορούν να περιοριστούν στην μονάδα με τις κατάλληλες συνθήκες υγιεινής, όμως δεν μπορούν να εξαλειφθούν πλήρως. Οι συχνότερες παθήσεις που εμφανίζουν τα αιγοπρόβατα στις μονάδες αυτές, είναι η χωλότητα, η μαστίτιδα και η διάρροια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 27. ΣΥΧΝΟΤΕΡΕΣ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΤΗΚΑΝ ΣΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ

Ασθένειες	Αριθμός μονάδων που τις εμφανίζουν
Χωλότητα	3
Μαστίτιδες	3
Εντεροτοξιναιμία	5
Παρμάρρα	2
Βρουκέλλωση	0
Παραφυματίωση	1
Χλαμύδια	1
Εξωπαράσιτα	4

Τα νεογέννητα ή γαλουχούμενα αμνοερίφια εμφανίζουν και αυτά κυρίως τα όψιμα, κάποια συμπτώματα ζάλης, ανορεξίας, κατάπτωσης ακόμα και διάρροια με πολλά από αυτά τα συμπτώματα να οδηγούν σε απώλειες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28. ΟΙ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΙ ΠΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥΣ ΣΤΙΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

Εμβολιασμοί	Αριθμός μονάδων που πραγματοποιούνται
Εντεροτοξιναιμία	6
Μαστίτιδες	3
Λοιμώδης αγκαξία (Παρμάρρα)	2
Μελιταίος πυρετός (Βρουκέλλωση)	6
Παραφυματίωση	1
Χλαμύδια (αποβολές)	1
Valanek (Εξωπαράσιτα)	3

4.6 Γενική κατάσταση λειτουργίας των μονάδων

Οι μονάδες στην πλειοψηφία τους που εξετάστηκαν λόγω του αριθμού των αιγοπροβάτων που εκτρέφουν έχουν την ανάγκη από εργατικά χέρια (ιδίως οι μονάδες οι οποίες δεν διαθέτουν αλμεκτήριο) είτε αυτό συνεπάγεται άτομα της οικογένειας είτε άλλους εργαζόμενους. Αξίζει να σημειωθεί ότι και η ηλικία των περισσότερων κτηνοτροφών είναι πάνω από 40 ετών γεγονός που δυσχεραίνει το μέλλον τέτοιων επιχειρήσεων. Η κύρια κρίση όμως στον τομέα της κτηνοτροφίας τα τελευταία χρόνια οφείλεται στις χαμηλές τιμές σε κρέας και γάλα θέτοντας επιπλέον προβληματισμούς σε όλους τους παραγωγούς για την αύξηση ή την μείωση του ζωικού κεφαλαίου και κατ'επέκταση την βιωσιμότητα του κλάδου και της κάθε επιχείρησης ξεχωριστά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 29. ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΟΥ ΕΞΕΤΑΣΤΗΚΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥΣ

Αριθμός Μονάδων	Συνολικός αριθμός ζώων(αιγών/προβάτων)	Αριθμός ατόμων που απασχολούνται	Μελλοντική αύξηση/μείωση της δυναμικότητας της επιχείρησης
Μονάδα 1	180	2	Αύξηση
Μονάδα 2	250	3	Μείωση
Μονάδα 3	90	2	Μείωση
Μονάδα 4	700	6	Αύξηση
Μονάδα 5	200	2	Αύξηση
Μονάδα 6	380	2	Μείωση

4.7 Συμπεράσματα έρευνας

Η Εύβοια είναι ένα νησί αναπτυγμένο στον τομέα της γεωργίας και την κτηνοτροφίας. Όσον αφορά την κτηνοτροφία, παρουσιάζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο ιδιαίτερα στην εκτροφή αιγοπροβάτων. Σήμερα αρκετές μονάδες αιγοπροβάτων έχουν εντατικοποιηθεί και εκσυγχρονιστεί όμως η πλειοψηφία των εκμεταλλεύσεων στο σύνολο τους παραμένουν παραδοσιακού χαρακτήρα, χωρίς αυτό να αποτελεί απαραίτητα πρόβλημα για τους παραγωγούς. Η εξέλιξη των οδικών δικτύων διευκόλυνε την πρόσβαση των μονάδων κυρίως στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές καθώς και η παροχή ύδρευσης που αποτελεί ζωτική σημασία για κάθε μονάδα έχει συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη του κλάδου.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της κτηνιατρικής υπηρεσίας υπάρχει σχετικά μια σαφής εικόνα για τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων για τον νομό, παρόλο που υπάρχουν κάποιοι παραγωγοί που συνέχιζαν να διατηρούν ενεργά τα κτηνοτροφικά μητρώα των εκμεταλλεύσεων που στην πραγματικότητα μπορεί να έχουν σταματήσει να λειτουργούν, για διάφορους λόγους. Τα τελευταία χρόνια όμως έχουν αυξηθεί οι έλεγχοι από τους αρμόδιους για την εξακρίβωση των ενεργών μονάδων με αποτέλεσμα να έχουν μειωθεί τέτοια περιστατικά.

Οι φυλές που συναντώνται στις μονάδες που μελετήθηκαν είναι τα ντόπια πρόβατα φυλής Κύμης και Καρύστου με διασταυρώσεις με άλλες ελληνικές φυλές (Καραγκούνικη, Βλάχικη), αλλά και ξένες ιδίως την τελευταία δεκαετία όπως αυτά των φυλών Lacapne, Assaf και Awassi. Οι αίγες είναι εγχώριας φυλής, με επιρροές των γύρω περιοχών ή και διασταυρωμένες με ξένες φυλές (Μούρθια, Ζάνεν, Δαμάσκου κλπ.). Οι φυλές αυτές έχουν

εγκλιματιστεί σε ικανοποιητικό επίπεδο στις κλιματολογικές συνθήκες των περιοχών του Νομού Ευβοίας και οι αποδόσεις είναι εξίσου ικανοποιητικές. Οι διασταυρούμενες φυλές των αιγοπροβάτων με ξένες φυλές εμφανίζονται περισσότερο ανθεκτικές, για τα δεδομένα της ελληνικής κτηνοτροφίας. Οι αποδόσεις των ζώων θα μπορούσαν να αυξηθούν με παρεμβάσεις στον τρόπο διαχείρισης του σταβλισμού και διατροφής.

Η θέση κατασκευής των υποδομών σταβλισμού των αιγοπροβάτων εξαρτάται από πολλούς παράγοντες. Οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι η τοποθεσία όπου θα χτιστεί, να υπάρχει απόσταση από τις κατοικημένες περιοχές, η κατεύθυνση των ανέμων να μην επηρεάζει την μονάδα, να υπάρχει φυσική απομάκρυνση του επιφανειακού νερού αλλιώς να πραγματοποιηθούν οι απαραίτητες ενέργειες, επίσης σημαντικό είναι το σημείο όπου θα βρίσκεται η μονάδα να δέχεται το φως του ήλιου. Η μορφή των εκμεταλλεύσεων που εξετάστηκαν είναι ημιεντατικού τύπου, υπάρχουν όμως και κάποιες κλειστού τύπου (προβατοτροφικές μονάδες συχνότερα). Ορισμένες υποδομές ήταν μέτριες ως προς τα χρησιμοποιούμενα υλικά για την κατασκευή τους, η γενικότερη όμως εικόνα κατασκευής των μονάδων ήταν καλή και δομημένη με ορθότητα. Παρατηρήθηκε η ύπαρξη των κατάλληλων κλίσεων του εδάφους, ξεχωριστών χώρων για τα αιγοπρόβατα που παρουσιάζουν προβλήματα και χρειάζεται να απομακρυνθούν από τα υπόλοιπα ζώα, ενώ κάποιες εκμεταλλεύσεις διέθεταν και χώρους τοκετού. Η υγιεινή κατάσταση του συνόλου των μονάδων που εξετάστηκαν βρισκόταν σε μέτριο επίπεδο παρόλο που υπήρχε καλός αερισμός και σχετικά καθαρό περιβάλλον για τα ζώα, οι χώροι που αναλογούν στο κάθε ζώο δεν ήταν οι επαρκείς.

Οι κτηνοτρόφοι ασχολούνται κυρίως με την παραγωγή γάλακτος και κρέατος ενώ δεν δίνεται πλέον αρκετή σημασία στο μαλλί των προβάτων λόγω της ελάχιστης αξίας που δυστυχώς κατέχει σήμερα. Οι ποσότητες του γάλακτος που παράγονται σε όλες τις εκμεταλλεύσεις των αιγοπροβάτων καθορίζονται από το σύστημα ολικής διαχείρισης και διατροφής των εκτρεφόμενων φυλών. Το γάλα που παράγεται διατίθεται σε βιομηχανίες γάλακτος, καταναλώνεται στην μονάδα ή στην παραγωγή των παράγωγων αυτών όπως το τυρί και το γιαούρτι. Επίσης, παρατηρήθηκε ότι οι περισσότερες μονάδες δεν διέθεταν αμελκτικό συγκρότημα γεγονός που καθιστά ακόμα πιο δύσκολη τη διαδικασία συγκομιδής του γάλακτος χειρωνακτικά. Τέλος, η τιμή αγοράς του γάλακτος από τις γαλακτοβιομηχανίες θεωρείται από του παραγωγούς ιδιαίτερα χαμηλή, ειδικά αν αναλογιστεί κανείς ότι το γάλα πωλείται τουλάχιστον προς 1,20 ευρώ/λίτρο σε καταστήματα πώλησης τροφίμων, το ίδιο συμβαίνει και με τις τιμές κρέατος γεγονός που

δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο τον τομέα της κτηνοτροφίας όσον αφορά την βιωσιμότητα αυτών των επιχειρήσεων.

Από την έρευνα που έγινε διαπιστώθηκε ότι οι αιγοπροβατοτρόφοι βόσκουν τα ζώα τους κυρίως σε φυσικούς βοσκότοπους. Τη μεγαλύτερη διάρκεια της ημέρας τα ζώα βρίσκονται στα βοσκοτόπια και επιστρέφουν στις εγκαταστάσεις για άμελξη και χορήγηση τροφής η οποία στηρίζεται είτε σε ιδιοπαραγόμενες τροφές είτε σε αγοραζόμενες είτε και στα δύο. Τα ζώα ελάχιστα βόσκουν σε λειμώνες. Η αποστάσεις των βοσκότοπων από τις εγκαταστάσεις σταβλισμού είναι μικρές σχετικά με αποτέλεσμα τα ζώα να μην χρειάζεται να φεύγουν μακριά από τις εγκαταστάσεις για την πρόσληψη της τροφής τους. Οι συνηθέστερες τροφές των ζώων είναι το ενσίρωμα αραβοσίτου και κριθαριού, το χόρτο βρώμης και το χόρτο μηδικής. Επιπλέον, η θρεπτική κατάσταση των ζώων είναι μέτρια προς καλή και σύμφωνα με την γνώμη των αιγοπροβατοτρόφων τα ζώα χορταίνουν με την ποσότητα της τροφής που προσλαμβάνουν. Οι παραγωγοί οφείλουν να βελτιώσουν το σιτηρέσιό τους γιατί παρουσιάζονται ελλείψεις ως προς την παρεχόμενη ξηρά ουσία, τις αζωτούχες ουσίες αλλά και την παρεχόμενη ενέργεια.

Τέλος, όσο αφορά το μέλλον των κτηνοτροφικών επιχειρήσεων, οι παραγωγοί δήλωσαν πως η παρούσα κατάσταση δυσκολεύει την ανάπτυξη τους, διότι κάποιοι από αυτούς δεν έχουν κάποιον να συνεχίσει την επιχείρηση, λόγω το ότι τα παιδιά τους στράφηκαν στην αναζήτηση διαφορετικού επαγγέλματος και επίσης, πολλοί από αυτούς που έχουν κληρονομήσει την επιχείρηση από τους γονείς τους δήλωσαν πως τα έσοδα τους είναι λιγότερα από τα έξοδα και αναγκαστικά θα προχωρήσουν σε μείωση ή κλείσιμο αυτής. Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας είναι η ηλικία των κτηνοτρόφων η οποία στην πλειοψηφία τους, δηλαδή πάνω από το 50% ξεπερνά 40^ο έτος, της ηλικίας τους, γεγονός που αποδεικνύει ότι οι νέοι δεν στρέφονται πλέον στην κτηνοτροφία. Επιπλέον, η ακρίβεια που υπάρχει στην αγορά διάφορων ζωοτροφών και φαρμάκων που αγοράζει ένας κτηνοτρόφος ώστε να μπορέσει να συντηρήσει την μονάδα του καθώς και οι χαμηλές τιμές των παραγόμενων προϊόντων (γάλα, κρέας) όπως προαναφέρθηκε συντελούν στην μείωση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων. Από την άλλη πλευρά όμως, υπάρχουν και παραγωγοί οι οποίοι έχουν μεγαλώσει και στηριχτεί επάνω σε αυτό το επάγγελμα με αποτέλεσμα να προσπαθούν να κρατήσουν μια τέτοια επιχείρηση βιώσιμη. Συνήθως, οι παραγωγοί αυτοί έχουν επενδύσει κεφάλαια στην δημιουργία μιας σύγχρονης μονάδας μεγάλης δυναμικότητας ώστε να επιφέρει και την ανάλογη οικονομική σταθερότητα.

Προτάσεις

Η καλύτερη λειτουργία και απόδοση των εκμεταλλεύσεων των αιγοπροβάτων έγκειται στο γεγονός της κατανόησης κάποιων βασικών στοιχείων τα οποία χρειάζεται να εφαρμόζονται από κάθε παραγωγό.

- Αρχικά, οι αιγοπροβατοτρόφοι είναι αναγκαίο να γίνουν εξειδικευμένοι επαγγελματίες, εφοδιασμένοι με τεχνικές και οικονομικές γνώσεις πάνω στον τομέα της κτηνοτροφίας. Η συμβολή κτηνιάτρου και τεχνολόγου γεωπόνου είναι απαραίτητη διότι σαν πλήρως καταρτισμένοι με το αντικείμενο μπορούν να καθοδηγήσουν τους παραγωγούς στο να εφαρμόσουν μέτρα για την πρόληψη ασθενειών της μονάδας, να συμβουλέψουν ως προς την κατάρτιση των σιτηρεσίων ανά τα παραγωγικά στάδια των ζώων, διαμορφώνοντας έτσι καλύτερες αποδόσεις γαλακτοπαραγωγής και ποιότητας κρέατος και φυσικά στην γενικότερη διαχείριση των εγκαταστάσεων και τεχνικοοικονομικών ζητημάτων της κάθε μονάδας.
- Η ιδιαίτερη σημασία της καθαριότητας και τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η απουσία αυτής τόσο για τους ίδιους όσο και για τα ζώα που εκτρέφουν θα πρέπει να προβληματίσει τους παραγωγούς έτσι ώστε το καθάρισμα και η απολύμανση των χώρων εκτροφής να αποτελεί από τις βασικές καθημερινές τους ενέργειες.
- Η επίτευξη του στόχου οργάνωσης της εκμετάλλευσης και η πλήρης καταγραφή εισροών και εκροών είναι από τα πιο αναγκαία ζητήματα, να γνωρίζει ο παραγωγός την ακριβή κατάσταση που επικρατεί στην επιχείρησή του. Η κερδοφορία δεν επιτυγχάνεται μόνο με καλό δυναμικό και με σύγχρονες εγκαταστάσεις, χρειάζεται και η σωστή διαχείριση. Τα ατομικά στοιχεία καταγραφής της απόδοσης των ζώων πρέπει να είναι ακριβή, ολοκληρωμένα και κατανοητά. Ο κάθε παραγωγός οφείλει να τα αξιοποιεί αυτά τα στοιχεία ανά τακτά χρονικά διαστήματα και οι αποφάσεις σε όλους τους τομείς θα πρέπει να κρίνονται με βάση αυτά. Η χρήση ηλεκτρονικών αρχείων μπορεί να βοηθήσει τον κάθε παραγωγό να διατηρεί στοιχεία για τον αριθμό των ζώων της μονάδας, τις αποδόσεις τους, την τροφοδοσία, την διατροφή τους, τις εργασίες που γίνονται σε αυτά, τις ασθένειες που παρουσιάζονται και πως αντιμετωπίζονται, την διάγνωση οίστρου και τις πραγματοποιούμενες οχείες, πραγματοποιώντας έτσι μία καλά προγραμματισμένη και ελεγχόμενη εργασία αποφεύγοντας έτσι κάποια τυχόν ζημιά.

- Η χρήση νέων τεχνολογικών εφαρμογών η οποία κατακλύζει τις σημερινές κοινωνίες βοηθάει στην καλύτερη διαχείριση των ζώων, την εξοικονόμηση χρόνου εργασίας, τη μείωση του κόστους του εργατικού δυναμικού και του εξοπλισμού και την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων. Επιπλέον, η διατροφή των ζώων γίνεται ορθολογικά και οικονομικότερα ως προς τις ανάγκες των ζώων. Με αυτό τον τρόπο βελτιώνεται η οικονομική κατάσταση κάθε μονάδας και το εισόδημα των αιγοπροβατοτρόφων μπορεί να αυξηθεί και ίσως έτσι να καταφέρουν να ανταγωνιστούν παραγωγούς ευρωπαϊκών χωρών. Όλοι οι παραγωγοί-κτηνοτρόφοι είναι απαραίτητο να αναλογιστούν και να εφαρμόσουν όλα τα παραπάνω στο καλύτερο δυνατό επίπεδο, προκειμένου να προσφέρουν στα ζώα τους τις κατάλληλες συνθήκες ευζωίας αλλά και να καταφέρουν να αυξήσουν την παραγωγή και το εισόδημά τους τελικώς, το οποίο είναι και το βασικότερο ζητούμενο για να μπορέσουν να επιβιώσουν σε αυτούς τους χαλεπούς καιρούς που η κτηνοτροφία διανύει.

Φωτογραφικό υλικό από τις μονάδες που εξετάστηκαν

Μονάδα 1

ΕΙΚΟΝΑ 47. ΜΙΚΤΗ ΕΚΤΡΟΦΗ
ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΜΕΝΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 48. ΜΙΚΤΗ ΕΚΤΡΟΦΗ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΜΕΝΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 49. ΧΩΡΟΣ ΑΜΕΛΚΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ

ΕΙΚΟΝΑ 50. ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΑΪΣΤΡΑ
ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ

Μονάδα 2

ΕΙΚΟΝΑ 51. ΑΡΝΙΑ ΝΕΟΓΕΝΝΗΤΑ

ΕΙΚΟΝΑ 52. ΠΡΟΒΑΤΑ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ

Μονάδα 3

ΕΙΚΟΝΑ 53. ΑΙΓΕΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ

ΕΙΚΟΝΑ 54. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΧΟΝΔΡΟΕΙΔΗΣ ΚΑΙ
ΣΥΜΠΥΚΝΩΜΕΝΗΣ ΖΩΟΤΡΟΦΗΣ ΣΕ ΠΡΟΒΑΤΑ
ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ

Μονάδα 4

ΕΙΚΟΝΑ 55. ΑΙΓΕΣ ΕΓΧΩΡΙΑΣ ΦΥΛΗΣ ΜΕ ΤΑ ΚΑΤΣΙΚΙΑ ΤΟΥΣ

ΕΙΚΟΝΑ 56. ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ
ΑΜΕΛΑΚΤΙΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ

ΕΙΚΟΝΑ 57. ΤΑΪΣΤΡΑ ΜΕ ΜΙΓΜΑ ΖΩΟΤΡΟΦΗΣ

Μονάδα 5

ΕΙΚΟΝΑ 58. ΠΡΟΒΑΤΑ ΦΥΛΗΣ LACAUNE

ΕΙΚΟΝΑ 59. ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ

ΜΟΝΑΔΑ 6

ΕΙΚΟΝΑ 60. ΠΡΟΒΑΤΑ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΒΟΣΚΗ

ΕΙΚΟΝΑ 61. ΠΡΟΒΑΤΑ ΦΥΛΗΣ LACAUNE - AWASSI

Φωτογραφικό υλικό από μύλο παραγωγής ζωοτροφών της ευρύτερης περιοχής

ΕΙΚΟΝΑ 62. ΜΙΓΜΑΤΑ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ
ΜΕ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΓΩΓΟΥ

ΕΙΚΟΝΑ 63. ΜΥΛΟΣ ΑΛΕΣΗΣ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ

ΕΙΚΟΝΑ 64. ΣΥΛΟ ΖΩΟΤΡΟΦΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (n.d.). Ανάκτηση από ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΑΛΑΪΤΣΙΔΗΣ : <http://kalaitsidispanos.blogspot.com/>
- (n.d.). Ανάκτηση από ΕΝΩΣΗ ΜΕΤΑΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ.: <https://emkh.gr>
- (n.d.). Ανάκτηση από Αιγολογική Ένωση Ελλάδος : http://aigee.cpanel22.gr-host.net/files_1/#1545836413586-63895640-a353
- Κατσίκα Saanen (Ζάανεν)*. (2011). Ανάκτηση από http://www.petmania.gr/index.php?dispatch=pages.view&page_id=202
- Φυλή Καρύστου*. (2011). Ανάκτηση από ΚΕΝΤΡΟ ΖΩΙΚΩΝ ΓΕΝΕΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΑΘΗΝΩΝ: <http://www.kgbzath.gr/breed/2011-10-03-05-10-53/2011-10-03-05-12-2>
- Φυλή Κύμης*. (2011). Ανάκτηση από ΚΕΝΤΡΟ ΖΩΙΚΩΝ ΓΕΝΕΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΑΘΗΝΩΝ: <http://www.kgbzath.gr/breed/2011-10-03-05-10-53/2011-10-03-05-12-8>
- Πρόβατα Awassi*. (2014). Ανάκτηση από <http://provata-assaf.blogspot.com/2014/03/awassi.html>
- Αγροτικά Ζώα*. (2015, Φεβρουάριο). Ανάκτηση από <https://agrozwa.wordpress.com/αίγες>
- Λιναρία Σκύρου*. (2016). Ανάκτηση από Περιβάλλον: <https://www.linariaport.gr/el/periballon/>
- ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ*. (2016, Ιούλιος 27). Ανάκτηση από Καλλικράτης: <https://www.kallikratis.org/dimoi-systasi-dimon-nomos-eyboias/>
- The French Saanen breed*. (2017). Ανάκτηση από Capgenes: <https://www.capgenes.com/les-races-caprines/race-saanen-francaise/>
- Γίδια Διαμασκού*. (2017). Ανάκτηση από <https://www.youtube.com/watch?v=wPnpSXU1bTY>
- Παραδόσεις Πρόβειου και Γίδινου Γάλακτος*. (2019). Ανάκτηση από https://www.elgo.gr/images/ELOGAK_files/Statistics/2020/AIGO_%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CF%8C%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82_%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CF%85_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%93%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%85_%CE%93%CE%AC%CE%BB%CE%
- Αιγοπρόβατα*. (n.d.). Ανάκτηση από Διεύθυνση Κτηνιατρικής Μεσσηνίας: <http://users.otenet.gr/~vetermes/seepgoats.htm>
- Evia and Skyros island*. (n.d.). Ανάκτηση από <http://goevia.com/el>
- FAOSTAT. (2012). Ανάκτηση από <http://www.fao.org/3/i0524e/i0524e00.htm>
- Gateway to dairy production and products*. (n.d.). Ανάκτηση από Health hazards: <http://www.fao.org/dairy-production-products/products/health-hazards/en/>
- Goat Meat Production*. (n.d.). Ανάκτηση από Helgi Library: <https://www.helgilibrary.com/indicators/goat-meat-production>
- Goat Milk Production (Whole, Fresh)*. (n.d.). Ανάκτηση από Helgi Library: <HTTPS://WWW.HELGILIBRARY.COM/INDICATORS/GOAT-MILK-PRODUCTION-WHOLE-FRESH>
- Η Ιστορία των Αγροτικών προϊόντων*. (n.d.). Ανάκτηση από Σύγκριση στις καλλιέργειες επί σειρά ετών, έτσι όπως αυτή έχει αποτυπωθεί στην ιστορία μας.: <http://www.agrohunter.gr/el/uptonow>
- Sheep Meat Production*. (n.d.). Ανάκτηση από Helgi Library: <https://www.helgilibrary.com/indicators/sheep-meat-production>

- Sheep Milk Production (Whole, Fresh)*. (n.d.). Ανάκτηση από HelgiLibrary:
<https://www.helgilibrary.com/indicators/sheep-milk-production-whole-fresh/>
- Sossidou, E. S. (n.d.). Sustainable Sheep and Goat Farming in Less Favored Areas: The case of Crete island. *12th Seminar of the FAO-CIHEAM Sub-Network on Sheep and Goat Nutrition "Nutritional and foraging ecology of sheep and goats"*, σ. 107.
- Ζιογάννας, Σ. Κ. (2001). Comparative technical and economic analysis of sheep and goat production per Region in Greece.
- Αγγελική, Σ. (2015). Προβατοτροφία στο Νομό Ηλείας. Άρτα . Ανάκτηση από Προβατοτροφία στο Νομό Ηλείας:
<https://apothesis.lib.uoi.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6803/339.pdf?sequence=1>
- Αγροδιατροφική σύμπραξη Στερεάς Ελλάδας . (n.d.). Ανάκτηση από
https://agrifoodcentralgreece.gr/wpcontent/uploads/2019/03/1%CE%BF%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%AD%CE%BF_%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%86%CE%AD%CF%81%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%A3%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%B5%CE%AC%CF%82-%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%
- Αγροτικός Συνεταιρισμός Στρυμών. (2015). *ΠΡΟΒΑΤΟ*. Ανάκτηση από
<http://www.hellenicaworld.com/Science/Biology/Mammals/gr/Provato.html>
- Αγροτικός Συνεταιρισμός Στρυμών. (2015, Οκτώβριος). Πρόβατο. *IARC Monographs evaluate consumption of red meat and processed meat*.
- ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ. (n.d.). Ανάκτηση από <http://users.otenet.gr/~vetermes/seepgoats.htm>
- Ανδreas Γεωργούδης, Χ. Λ. (2017, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ). *Ο ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΖΩΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ*. Ανάκτηση από ΥΠΑΙΘΡΟΣ : [HTTPS://WWW.YPAITHROS.GR/EKDOSEIS/KATALOGOS-AGROTIKON-ZOON-TIS-ELLADAS/](https://www.ypaithros.gr/EKDOSEIS/KATALOGOS-AGROTIKON-ZOON-TIS-ELLADAS/)
- Αρσένος, Γ. Γ. (2014). Description and typology of dairy goat farms in Greece. *Proceedings of the 4th ISOFAR Scientific Conference*, σσ. 571–574.
- Ασλανίδης, Α. Ζ. (n.d.). *Γεωλογίας-Γεωγραφία Β' Γυμνασίου (Η κτηνοτροφία, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες στην Ευρώπη)*. ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.
- Βιομηχανία Ζωοτροφών - Δημητρίου. (n.d.). Ανάκτηση από ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΘΕΤΗ ΖΩΟΤΡΟΦΗ ΣΥΜΠΗΚΝΩΜΑ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΩΝ (50% ΜΕ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ):
<https://dimitrioufeed.gr/proionta-zootrofes/aigoprobatotrofes/sympiknoma-galaktoparagogis-aigoprobaton-50-me-dimitriaka/>
- Γ.Π.Αθηνών. (n.d.). Ανάκτηση από https://www.aua.gr/probata/images/show_image.php?image_id=85
- Γελασάκης. (2017, March). Typology and characteristics of dairy goat production systems in Greece. *Livestock Science Volume 197*, σσ. 22-29.
- Γελασάκης, Α. (2013 , Ιούλιος Σάββατο 13). *Η εκτροφή και οι δυνατότητες στην Ελλάδα του προβάτου της φυλής Φριζάρτα*. Ανάκτηση από ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ: <https://agrotikes-eykairies.gr/ypostirixi/zoiki-paragwgi/item/159-ektrofh-probatou-frizarta.html>
- Γενική Διεύθυνση Ζωικής Παραγωγής. (n.d.). *Ελληνική Κτηνοτροφία*. Ανάκτηση από
<http://www.minagric.gr/greek/data/18853.pdf>
- Γεράκης, Μ. (2020). *Αίγα Σκοπέλου*. Ανάκτηση από Αίγες: <http://www.aiga-agroktima.com.gr/?l=el>
- ΓΕΡΑΚΗΣ, Μ. (n.d.). *ΑΙΓΑ ΣΚΟΠΕΛΟΥ*. Ανάκτηση από Αίγες: <http://www.aiga-agroktima.com.gr/?l=el>
- Γιακουλάκη, Μ. (n.d.). *Συστήματα εκτροφής αιγοπροβάτων στη χώρα μας*. Ανάκτηση από Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία: <http://www.elet.gr/pages/συστήματα-εκτροφής-αιγοπροβάτων-στη/>

- Γιολδάσης, Δ. Χ. (2010, Νοέμβριος). *Μελέτη Ίδρυσης Προβατοτροφικής Επιχείρησης Δυναμικότητας 500 Προβάτων*. Ανάκτηση από <https://docplayer.gr/1487925-Prograuua-metaptyhiakon-spydon-genetiki-veltiosi-anaparagogi-kai-iatrofi-agrotikon-zoon-metaptyhiaki-ergasia.html>
- Γκουγκουλής. (n.d.). *ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ, ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ και ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑ των ΠΡΟΒΑΤΩΝ*. Ανάκτηση από <http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEYB225/%CE%A4%CE%A5%CE%A0%CE%9F%CE%A3%20%CE%BA%CE%B1%CE%B9%20%CE%94%CE%99%CE%91%CE%A0%CE%9B%CE%91%CE%A3%CE%97%20%CF%84%CF%89%CE%BD%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%92%CE%91%CE%A4%CE%A9.pdf>
- Γούλας, Π. (2017, Φεβρουάριος). *Υπαιθρος χώρα*. Ανάκτηση από Αιγοτροφία : Εκσυγχρονισμός και ανάπτυξη: <https://www.ypaithros.gr/ekdoseis/aigotrofia-eksixronismos-anaptixi/>
- Δήμος Κύμης-Αλιβερίου. (n.d.). Ανάκτηση από Πρωτογενής τομέας: (<https://www.kimis-aliveriou.gr/%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%85/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%AE%CF%82-%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%B1%CF%82/>)
- Διεύθυνση Κτηνιατρικής Εύβοιας. (n.d.). Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Εγχώριες Φυλές. (n.d.). Ανάκτηση από Εγχώριες Φυλές προβάτων: <https://sites.google.com/site/karankounikoprobato/enchories-phyles/ellenikes-phyles-probaton/karankouniko-probato>
- Εισαγωγή στη Ζωοτεχνία (Αρχείο). (n.d.).
- Επιμελητήριο Εύβοιας . (n.d.). Ανάκτηση από <https://www.eviachamber.gr/el/content/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B5%CF%85%CE%B2%CE%BF%CE%B9%CE%B1%CF%83>
- Εύβοια. (n.d.). Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%8D%CE%B2%CE%BF%CE%B9%CE%B1>
- Εύβοια: Σπάνια φυσικά αξιοθέατα και αρχαιολογικοί χώροι. (n.d.). Ανάκτηση από <https://web-greece.gr/destinations/evia-centralgreece/>
- Ζέρβας. (1998, December). Quantifying and optimizing grazing regimes in Greek mountain systems. *Journal of Applied Ecology* 35, σσ. 983-986.
- Ζυγογιάννης. (2006, March). Sheep production in the world and in Greece. *Small Ruminant Research Volume 62, Issues 1–2*, σσ. 143-147.
- Ζυγογιάννης. (n.d.). *Γιδοτροφία (Ζυγογιάννης)*. Ανάκτηση από Αιγοτροφείο: http://aigotrofeio.blogspot.com/p/blog-page_5355.html
- Η καταγωγή των προβάτων. (n.d.). Ανάκτηση από <https://agrozwa.wordpress.com/2015/02/09/72/>
- Η ρητίνη στο Ν. Εύβοιας. (n.d.). Ανάκτηση από ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ –: <https://slideplayer.gr/slide/2884814/>
- Θεοδωρίδης, Α. Ρ. (2012). Assessing technical efficiency of Chios sheep farms with data envelopment analysis. *Small Rumin. Res.*, σσ. 85-91.
- Καμπούρης, Ν. (2020, Φεβρουαρίου 5). *Greece Has the Largest Number of Goats Per Capita in Europe!* Ανάκτηση από Greek reporter: <https://greece.greekreporter.com/2020/02/05/greece-has-the-largest-number-of-goats-per-capita-in-europe/>
- Κατσίκας Saanen (Ζάανεν). (n.d.). Ανάκτηση από PetMania: http://www.petmania.gr/index.php?dispatch=pages.view&page_id=202
- Κολτσίδας, Ν. (2015). *Πρόβατα ΑΣΣΑΦ (Assaf)*. Ανάκτηση από Φάρμα Ελλάς: <https://farmahellas.gr/provata-assaf/>

- Κούπερ, Τ. (2020, November). *Breed Profile: French Alpine Goats*. Ανάκτηση από Backyard Goats: <https://backyardgoats.iamcountryside.com/goat-breeds/breed-profile-frenc>
- Κουτσούλη, Π. (n.d.). *Ελληνικές Φυλές Προβάτων*. Ανάκτηση από Γ.Π.Α.-Εισαγωγή στη Ζωοτεχνία: <https://oceclass.aua.gr/modules/document/?course=OCDASA103>
- Κρυσταλλίδου, Λ. (2009). *Βασικές αρχές διαχείρισης αιγοπροβατοτροφικής μονάδας*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- ΚΥΜΗΣ-ΚΕΝΤΡΟ ΖΩΙΚΩΝ ΓΕΝΕΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΑΘΗΝΩΝ . (n.d.). Ανάκτηση από <http://www.kgbzath.gr/breed/2011-10-03-05-10-53/2011-10-03-05-12-8>
- Λινναίος, Κ. (1758). *Πρόβατο*. Ανάκτηση από <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%B2%CE%B1%CF%84%CE%BF>
- Μπελιμπασάκη, Σ. Σ. (2012). Local Breeds: Can they be a Competitive Solution for Regional Development in the World of “Globalization”? The Cases of Greek and Romanian Local Breeds. *Animal Science and Biotechnologies*, σσ. 278-284.
- Μπιζέλης, Ι. (2015). *Φυλή Εγχώριας Αίγας- "Αυτόχθονες φυλές αιγοπροβάτων στην Ελλάδα, Παρούσα κατάσταση, προβλήματα και προοπτικές"*. Ανάκτηση από http://www.gaiapedia.gr/gaiapedia/index.php/%CE%A6%CF%85%CE%BB%CE%AE_%CE%95%CE%B3%CF%87%CF%8E%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%82_%CE%91%CE%AF%CE%B3%CE%B1%CF%82
- Μπιζέλης, Ι. (2018, Φεβρουαρίου 2). *Οι ελληνικές αυτόχθονες φυλές αιγοπροβάτων & η ελληνική τυροκομία : παρούσα κατάσταση και προοπτικές*. Ανάκτηση από Εθνικό Αγροτικό Δίκτυο: http://ead.gr/wp-content/uploads/2018/02/2_2_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%B8%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CF%82-%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%AD%CF%82-%CE%B1%CE%B9%CE%B3%CE%BF%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%AC%CF%84%CF
- Μπιζέλης, Ι. (n.d.). *Εκτροφή μηρυκαστικών ζώων*. Ανάκτηση από Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών: https://oceclass.aua.gr/modules/document/file.php/OCDASA102/zp_th_2995_011a.pdf
- Μπιζέλης, Ι. (n.d.). *Εκτροφή μηρυκαστικών ζώων*. Ανάκτηση από ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ: https://oceclass.aua.gr/modules/document/file.php/OCDASA102/zp_th_2995_010a.pdf
- Οι αυτόχθονες φυλές των προβάτων στην Ελλάδα (Μέρος Β')*. (n.d.). Ανάκτηση από Κήπος και αγρόκτημα στην Ελλάδα - Garden and agriculture in Greece: http://gardenandagricultureingreece.blogspot.com/2018/10/blog-post_48.html
- Παναγιώτα Κουτσούλη, Μ. Χ. (n.d.). *Προβατοστάσιο Γ.Π.Α*. Ανάκτηση από <https://oceclass.aua.gr/modules/units/?course=OCDASA106&id=235>
- Παπαθεοδώρου, Θ. Τ. (2007). *Βιολογική Εκτροφή Ζώων*. Αθήνα: ΑγροΤύπος.
- Παραγωγή Αρνιών Φυλής Χίου – Χιώτικα Αρνιά*. (n.d.). Ανάκτηση από Μονάδα Εκτροφής Προβάτων Φυλής Χίου στην Εράτυρα Κοζάνης: <https://provata.gr/paragogi-arnion-fylis-chioy-chiotika-arnia/>
- Πρόβατο Φυλής Χίου*. (n.d.). Ανάκτηση από http://www.petmania.gr/index.php?dispatch=pages.view&page_id=185
- Ρογδάκης, Ε. (n.d.). *Πρόβατα: Ελληνικές φυλές*. Ανάκτηση από ΦΤΙΑΧΝΩ ΜΟΝΟΣ ΜΟΥ: <https://www.ftiaxno.gr/2013/12/probata-ellinikes-fyles.html>, <https://www.aua.gr/probata/index.php>

- Ρόσι, Ρ. (2018, May). *The future of the EU's sheep and goat sector*. Ανάκτηση από European Parliamentary Research Service:
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/620242/EPRS_ATA\(2018\)620242_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2018/620242/EPRS_ATA(2018)620242_EN.pdf)
- Σακαλάκης, Α. (2011). Ανάκτηση από Αγροτικός Συνεταιρισμός Προβατοτρόφων Φυλής Χίου "ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ": [HTTP://WWW.XIOSBREED.COM/](http://WWW.XIOSBREED.COM/)
- Σκαπέτας, Β. (2015). *Εισαγωγή στην ζωοτεχνία*. Θεσσαλονίκη: Συγχρονη Παιδεία.
- Σοσσίδου, Ε. C. (2013, November). Sheep and Goat Farming in Greece: Implications and Challenges for the Sustainable Development of Less Favoured Areas. *Animal Science and Biotechnologies*.
- Σπορά -Καλλιέργεια Τριφυλλιού. (n.d.). Ανάκτηση από [HTTPS://WWW.FTIAXNO.GR/2012/10/BLOG-POST_5.HTML](https://WWW.FTIAXNO.GR/2012/10/BLOG-POST_5.HTML)
- Σταυράκη, Μ. Β. (2011). *Φυλή Καρύστου*. Ανάκτηση από ΚΕΝΤΡΟ ΖΩΙΚΩΝ ΓΕΝΕΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΑΘΗΝΩΝ:
<http://www.kgbzath.gr/breed/2011-10-03-05-10-53/2011-10-03-05-12-2>
- Στεργίου, Α. (2018). *Τα χιώτικα πρόβατα φέρνουν γάλα...* Ανάκτηση από
<https://www.news247.gr/agrotika/ta-chiotika-provata-fernoyn-gala.6622823.html>
- Τζουραμάνη, Ι. Α. (2011). An assessment of the economic performance of organic dairy sheep farming in Greece. σσ. 136-142.
- Το Καραγκούνικο πρόβατο πάει σεδιεθνή διαγωνισμό φωτογράφισης. (n.d.). Ανάκτηση από Καρδίτσα Live: https://www.karditsalive.net/agrotiki___sthlh/to-karagkouniko-provato-paei-se-dieuthi-diagwnismo-fwtografihs
- Υπ.Α.Α.Τ, Σ. Κ. (2007, Σεπτέμβριος). Ανάπτυξη τομέα αιγοπροβατοτροφίας. Ανάκτηση από www.minagric.gr
- Φυλή Πρόβατος Awassi. (n.d.). Ανάκτηση από http://bib.ge/sheep/sheep_breeds_open.php?id=497&ph=2
- Φώσκολος, Α. (2009). *ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ*. Ανάκτηση από Αρχαιοθετημένη Πλατφόρμα Τηλεκπαίδευσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας:
<http://archive.eclass.uth.gr/eclass/modules/document/file.php/SEYB225/%CE%A6%CE%A5%CE%9B%CE%95%CE%A3%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%92%CE%91%CE%A4%CE%A9%CE%9D%202009.pdf>
- Χαρισμάδου, Μ. (n.d.). *Φυσιολογία Παραγωγικών ιδιοτήτων*. Ανάκτηση από
<https://slideplayer.gr/slide/11881806/>
- Χαρισμάδου, Μ. (n.d.). *Φυσιολογία Παραγωγικών ιδιοτήτων2*. Ανάκτηση από
<https://slideplayer.gr/slide/11138709>
- Χατζηγεωργίου, Ι. (2014, September). SHEEP AND GOAT FARMING AND RURAL DEVELOPMENT IN GREECE. *Faculty of Animal Sciences and Aquaculture*.
- Χατζημναόγλου, Β. (2004, February). The goat in ancient civilisations: from the Fertile Crescent to the Aegean Sea. *Small Ruminant Research*, σσ. 123-129.